

Ex Libris
Pauli Arvay, comp. Knefina
Ab. Dni 1777. d. 26. July.

Symb: Dominus providet!

~~1777~~
~~1777~~

Pauli K. I. 839. (Fcljes.)

Rendkívül ritka! Csak egy egy
példány ismeretes!

1918-ban a tennéi Lantos A.
apostól a tennéi, mandol.

Az a velt 18540. -

In hoc libro;

Teljes egy példány, amelyet a tennéi.

Inches

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

S. HILARIUS.

Avagy,
Minden féle Szomorúságoknak
nemei ellen, Sz. igaz, és álhatatos
örömrre vezérő

ELMELKEDES.*Melly elsőben*

VEDELIUS MIKLOS Do-
ktor által Francziai nyelven ki-
adattatott ;

Annak utánna egy GALLUS PAREUS
nevű tudos embertől deákul for-
dított ;

Most pedig újonnan, a' sok kü-
lömb külföldi féle kedverlen alkol-
marlanságok miatt Szomorúságokban
forgó egyfegyű híveknek kedvek-
ért, Magyar nyelven ki-
bocsátatott ;

PANKOTAI FERENCZ,
Szalontai Pradikátor által.
VARADON, /

Nyomtatva SZENCI ABRAHAM. 1650.

M. M. MUSEUM KÖNYVTÁRA
B. Nyomt. Hűvedekráp
1834 63

239
S. HILARIUS.

Avagy,

Minden féle Szomorúságoknak
nemei ellen, Sz. igaz, és álhataros
örömre vezérő

ELMELKEDES.

Melly elsőben

VEDELIUS MIKLOS Do-
ctor által Franciai nyelven ki-
adattatott;

Annak utánna egy GALLUS PAREUS
nevű tudos embertől deákul for-
dított;

Most pedig ujonnán, a' fok kü-
lömb külömb féle kedvetlen alkol-
matlanságok miatt Szomorúságokban
forgo együgyű híveknek kedvek-
ért, Magyar nyelven ki-
botsáttatott,

PANKOTAI FERENCZ,
Szalontai Pradikátor által.
VARADON,

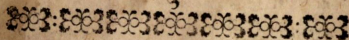
Nyomtatta SZENCI ABRAHAM. 1650.

M. A. MUSEUM KÖNYVTÁRA
B. Nyomt. Helyedek

1934 63

Phil. 4. 4.
EÖRÉLLYE-
TEK AZ URBAN
INDENKORON, ES VI-
SZONT MONDOM,
EÖRÉLLYE-
TEK.

³
Nemes és Vitézlő
JOTE GYÖRGYNÉK,
 Szalonta Városának hivleges
 Kapitányának ;

Tiszteletes, és kegyes életű Férfinak,
MIKE JÁNOSNAK,
 mostan Városunknak Fő Birájá-
 nak, tizenkét Bótsúletes Eskütt rárálai-
 val együtt, és egész Városunkbéli
 Keresztényi szent Gyüle-
 kezetnek:

*A Jésus Christuszának kegyelmét, és béke-
 séget, kívánom.*

Intsen szándékom-
N*ban, Bótsúletes U-*
ram, hogy e' kisdéd
fordétálnak előtte
valami hosszúsas elől-jaro be-
 széd-

széddel élnek, e' munkátskának
 czellyát, rendit, vagy hasznát
 akarván mutogatni; mert mind
 ezek, a' könyvetskének szer-
 zőjétől, igen szép rendel, s'
 moddal meg-irattattanak, mint
 ide alabb a' dedícalásban men-
 ten meg-olvashatod: hanem,
 meg-elegszem vele, ha rövid-
 den meg-jelentem, ez VEDE-
 LIUS MIKLOS nevű Keresz-
 tyen Doctornak e' szent és álha-
 tatos öröme vezérő elmélkedésit
 magyarsággal mag-ajándékoz-
 ván, miért akartam legyen a' ti
 nevetek alatt szem eleiben bo-
 tsátanom. Elsőben-is penig,
 mert, nem mehetett ez nálam

fele-

feledékenységekben mind ez ide-
 ig, sőt ez utánn-is semmi idő-
 nek hosszúsága nem törölheri-
 ki elméméből, hogy én hozzám
 ifjúságomtul fogván, kivált-
 képpen való nagy indulattal
 voltatok, még csak akkor-is,
 midőn fel-serdült koromban,
 a' tiszteletes tudományoknak
 tanulásaért Scholátokban lak-
 nám: Ennél inkább penig, mi-
 dőn vékony tudományom,
 czérna szálának nyujtogatása-
 ért, derekassabb Scholákat kő-
 szöntöttem volna, ismét a' ne-
 vezetes Várad Scholából, ujon-
 nan, ugyan nevezet szerént hi-
 vatok Scholátoknak igazgató-

A 3

sára

fára. 1 635 esztendő forgásában, és két egész esztendő el-folyásiban, hozzám valo jo indulatitoknak, nem kevésjeleimutogatátok.

Ez idők forgásiban jött vala váraftok mellé, sőt szintén kaputok eleiben, a' sűrű pogány-ság, midőn végtére minden emberi segitfégtől meg-fosztattatok vala, midőn semmi külfő környülöttetek valo erőt nem láthatnátok, midőn csak azt gondolhatnátok, sőt azt gondoltuk rend szerént, hogy ezennel a' temerdeki pusztító utálatosságtól (melly csak há-tárunkban táborozott az útkő-

zet

zet után) Városunk meg-környékeztetvén, s' vétetvén, a-vagy fel-pórföltetvén, el-raboltatunk, prädáltatunk, há-rátsra hányatunk, vagy le-vá-gatunk: midőn sokan arról el-melkedtetek, hogy ezennel édes magzatitok, imide amoda e' földnek négy szézeletire a' Törökök közt el-hintetnek. De azonban, nem lévén annyi erő bennünk, hogy ez temerdeki pogányfágnak ellene állhat-nánk, vártuk az Urat áhétatof-san, csak egyedül ő reá függesztvén szemeinket, s' reménlvén, az ő rend kívül valo szabadi-tását vártuk, s' nem tsalatko-

A 4

zánk-

zánk-meg, mert ő lón a' ki hadakozék mi érettünk, meg-mutatván az ő tsudálatos szabadtását minékünk. Vajha az Jehovának ez örök emlékezetre méltó jó-téteménye sokak előtt feledékenységekben nem ment volna! ő lón a' ki szivekben meg-rettenté, s' el-futamtatá, minden emberi erő nélkül, ez reánk kegyetlenül fenekedő tsunya nemzetséget.

Hogy annak-okáért, e' nagy kegyelmű, és irgalmaságáról ez egész föld kerekfégeben híres Istenhez, ebbéli meg-bótsúlhatetlen jó-téteményéért, némi-némű-képpen, háládatoflag-

figtoknak fengéjét meg-mutathatátok, kész szível, s' egygyező értelemmel arra menétek, a' nehai Vitézlő, s' jo emlékezetű JOTE GERGELYNEK, akkori időben ez helynek igaz *Capitányának* s' *Attyának*, és az *Urban* el-múlt *Huszt* *Andrásnak*, akkor ez helynek Keresztyén Tanítójának (kiket bósületokaért emlitek) tanátsokból, s' intésekből, hogy illendő költséget szerezvén, az idegen Országokban, s' *Academiákban*, holotta' tudományoknak derekas fészke vagyon, bósátánatok, s' e' ti kegyes végezéste-
ket, Isten kegyelme által, végbenn-

benn-is vivetek, majd három
esztendők el-forgáfokig elége-
dendő költséget szolgáltatván
az idegen helyeken-valo buj-
dosztomban, melly ti jó tseleke-
detitek az Ur előtt emlekezet-
ben vadnak.

Végezetre, a' fáradhatatlanul
hiveire gondot-viselő Isten-
nek terféséből, oda fel valo
bujdosásimnak útait boldogul
el-vegezvén, s' békefegessen kő-
zitókben meg-térven, menten
(noha volt más keresztyén Ta-
nitótok-is) a' szent munkára
hivatalt nyujtottatok, és csak
keves idők alatt köztetek az Egy-
házi szolgálatban forgolodván,

noha

noha némelly fő Uraimnak ter-
fésékből, keillet a' Váradi Scho-
lában akkoron lakozó jó indu-
latu ifjaknak tanításokban, oda-
bé vitetvén, foglalatofnak len-
nem, de ismét esztendőm hatá-
ra el-közelitvén, ujonnan adta-
tok hivatalt Váraftokban, e'
méltóságos de terhes tisztnak
viselésére, az időktől-fogva, (ez
tizedik esztendeje) örömeft
vöttetek, s' halgattatok, úgy
mint a' Jesus Christusnak szol-
gáját, és követét, s' nem-is volt
haszontalan az Ur által közte-
tek-valo forgolodásom, mivel
köztetek-valo tanításimat, s'
beszédimet, nem úgy mint em-

ber,

ber, hanem úgy, mint az Ur beszédt vőttétek, avagy csak jobb részről, nem álván nálatok az Ige, avagy Evangelium csak beszédben, hanem a Szent Léleknek erejében, és bizonyos hitelben.

Mind ezeket minek-okaért el-törölhetetlenül elmémbe viselve, igen helyesnek ítélttem lenni, hogy e kis új öltözet-béli munkát, nem egyéneknek, hanem tinektek ajánlám, s szemeleiben nevétek alatt botsátanám, mint kiknek Isten után tudományomban való derekasb épületemet méltán tulajdoníthatom.

A

A' mi hátra vagyon, Kegyelmetek ez vékony háládatossá-gombéli munkátskámat vegye jo neven, nem annyira e fordításban való kitsiny faratságot, mint hozzátok való szív-béli indulatomnak kivoltát tekintélvén. A' magasságban lakozo Ur penig, ki ez ideig minden gonosz akaroi, és nevezetképpen, e környülöttetek levő Török pogányfág ellen (kiknek csak nem határookban telepedtetek-meg) Kegyelmeteket, kies gondviselésének árnyékában meg-marasztotta, hofszu idókra ez után-is marasztog meg, külső belő bekefegtekre

B

vi-

vigyázzon, köztetek immár nem kevés idők alatt Sz. Evangeliumának fel-gyújtott ragyogo lámpát, mellynek ez ideig jó szálástartói voltatok, idvőlségesen folytassa, hogy így, a' melly nem mes pálya futásnak erezkedtetek, boldogul meg-futván, e' rőlandóság, s' fok változások alá vettettet élet után, amaz soha el nem mulo, és minden szomorúságoktul üres, terhes ditsőségben részt vehettetek. Amen.

Írtam Szalontán 23. Mart. 1650.

A' Jesus Christusnak együgyű, alázatos szolgája, és most kegyelmelek lelki pásztora, PANKOTAI FERENCZ,

A' K E

A' KERE SZTYEN OLVASOHOZ.

Meg akarám Kegyes Olvasó ezeket rövideden jelenteni.

I. **H**ogy e' kis fordításban valami-forgolodásomban, semmi-képpen nem rőttem-fel magamban, a' fen-járó, és nagy elméjű embereknek valamit használnom, kik derekassabb, s' mélyebb dolgokat-is szabadossan, és szép értelemmel, mind a' deáki, s' mind egyéb nyelveken olvashatnak; hanem a' gyengébb, s' alacsonyabb elméjűvekért munkálkodtam, kiknek, sem olly derék Bibliothecájok nintsen, sem pedig a' deáki nyelvet értelemmel nem olvashatták: Es nyilván szá-

E 2

nako-

nakoza sra méltó; hogy e' féle szép munkák, születésünknek nyelvére bővebben nem fordittatnak, holott más keresztyén Országokban, (mint ez minden Academiákban forgott Uraimnál tudva vagyon) elég jöhet-ki, olly szép írás, mellyet; avagy tsak a' gyenge kőiségre nézve, arra alkalmatos emberek, saját nyelvekre nem fordítanának.

II. Nem volt igyekezetem ez-ú, hogy e' fordításban, valami olly homályos, vagy himes szokkal élnek, hanem inkább, hogy mentúl világosban, s' értelmesben, az Auctornak elméje szerént, a' dolgot kifejezhetném, és az együgyűeknek ugyan mint egy szemek eleiben terjeszthetném.

III. Hogy

III. Hogy e' kisded munka, ennyivel is inkább rövidülne, a' szent írásbéli versek a' hol citáltattak, tsak bizonyos bötűkkel mutattatnak-ki belől, és osztán a' levélnek also szélén, azon bötűknek formája alatt jegyeztettenek-meg.

IV. Hogy ez munkát először szerző Doctör embernek elmélkedésétől, az Isten könyvéből vétetett bizonyosságok megkülömböztetnének, Cursivával, apro, avagy folyás bötűkkel nyomtattattanak-ki, mint olvasgatván könnyen eszedben veheted.

Végezetre kérlek K. Olvasó, ne légyen nehéz, e' csekély munkátskához való fogásom, tudgya az Ur én miné-

minémű elmével tselekedtem, és ezt meg-vallom, hogy e' könyvetske kezemben akadván oda-fel jártomban, a' Deáki nyelven, örömeft, s' gyakorta olly szomorúságim között haszonnal-is olvastam, a' honnét így gondolkodtam, hogy né-talám közönségessé tétetvén, mások-is, a- vagy tsak némellyek, szomorúságok közt olvasgatván, valami kis hasznot vehetnek belőle. En nem tartom hejában- valónak e' körül- való forgolodásomat, ha, tsak két avagy három, elméjében meg-háborodott, és szívében szomorúságot viselő ember-is, innét magának valami kis hasznot vehet.

Légy egészségben.

A' tisz-

A' Tiszteletes Férfinak

PANKOTAI FERENCZ

Uramnak, a' Szalontai Ekklesiának lelki Pásztorának, ez könyvetskének fordítójának, és minden kerefsztyén olvasónak minden jokat kívánván irtam e' következendő szokat.

- i. **E'** Világi öröm,
 Keserű mint üröm,
 És ő tsak addiglan tart,
 Miglen a' gazdaglág,
 Békeség, s' boldoglág,
 Embernek árnyékot tart:
 De mihelyen ezek,
 És szárnyokra kelnek,
 Ollyan mint az omló part.

2. A' lelki öröme,
 Hitnek gyümölcstére,
 Tehát szert tenni kész légy,
 Mély szomorúságban,
 Sok hányodásidban,
 Szivedben hogy te vig légy,
 Kétféretek között,
 Kétség habja fölött,
 Hogy vigfágos erőt végy.
3. Kérlek e' könyvetskér,
 Lelked éppítőjét,
 E végre te olvasd,
 Ennek fordítóját,
 Christus hű sáfárát,
 Nyelveddel meg ne rázzad,
 Sőt ő jo szándékát,
 Hasznos sáfárságát,
 Aldással koronázzad.

*Váradi Szikra István, a' Váradi
 Ekklesiának eg'gyik méltat-
 lan Pásztor.*

E' szent

E' szent vidámságra szomorú sziveket emelgető Könyvetskének Magyar nyelvre fordítójának, Tiszteletes PANKOTAI FERENCZ Uramnak; a' Szalontai szent Gyülekezetnek hűséges Lelki Pásztorának, nekem az Ur Jelusban Lelki Atyámfának; és a' Keresztyén Olvasoknak, kegyes vidám szivből irtam Váradon 1. Mart. A. 1650.

1. E Lőben e' könyvet a' ki szedette, (zette;
 s' szomorú sziveknek hasznokra szer-
 sőt, s' áldást hallott világba érte,
 Fényes egekben is már jutalmát vette:
2. Magyar nyelven folynt te is ki e'
 könyvet

Botsá-

Botsátd, ültetél drága szőlő tövet,
 Hazádban; érette áldás, s' jó hír követ,
 Istentől is áldást vész mint igaz követ.

A' Keresztyén Olvasónak.

V Agyoné szivedben forro szomorúság?

Vedd-meg e' kis könyvet, ebben van
 orvosság;

Olvassad meg, chez nem kell nagy
 fáradság,

Szomoru szivedre itt fakad vigasztás

I. E könyvbē meg-láthad melly
 utálatosság

Légyen a' felettebb való szomorúság;

II. Veszedeles izē gyámoltsót ter-
 ág;

III. A' Christus érdeme ez ellen or-
 ság.

IV. E' könyv meg-mutattya a' te
 adott javát,

V. Es néked adanda drága áldo-
 sít;

VI. A' sze

VI. A' szomorúságból ki-hozott vig-
 ságát;

VII. s' Eltednek bujdosó, és szarándok-
 ságát.

Ha ez hét dolgokra vigyálsz e'
 kis könyvben,

Eőrőm fakad hidgyed szomoru fzi-
 vedben,

Vigan szolgálhatod Istent ez élet-
 ben,

Holtod után mehetsz fényes szép
 egekben.

Tétsi István, Ur Jesus Christus
 méltatlan szolgája a' Vá-
 radi gyülekezetben.

A Z A U-

AZ AUCTORNAK
ELŐL-JARO BE-
SZEDÉ.

Az Nemes és Tiszteletes Férfiúnak,
MICHEL Y JACABNAK,

VEDELIUS MIKLOS

Kegyelmet és békeséget, a Jესus
Christus által.

Tiszteletes Férfiu,

Intsen senki az embe-
rek közül, ki íves lehetne
a szomorúnak terhetél,
és ez, melly e világi élet-
nek edeséget (ha mi effele
ebben találthatatik) keserűsége és ked-
vetlen állapotára fordította. Ez pedig sen-
kinek nem kedvez, sem Királyoknak, Fe-
jedelmeknek, sem egyéb nagy méltóság-
ban

ban helyhez-tetteknek. Sőt mentül na-
gyobb rendűvek ezek, annál inkább szo-
kott rajtok uralkodni, nem különben,
mint a' mélyseges tengerben, magossan
fel-nevekedett kő-sziklákon sebessen valo
zuhogásokkal tsapdoso habok. A' fegy-
verek pedig, mellyek által e' sziv bád-
gyasztó gonosz indulat ellenünk tsatár ik
szintén olly sok felek, mint ez életben
rajtuk forog különb-külömb-fel nyava-
lyak, ném-lyek nagyobbak, némel-
lyek pedig kisebbek lévén, nem külön-
ben, mint a' tengerben, avagy e' földön
lévő oktalán állatok, mellyek mind meg-
számlálhatatlanok, s' mind igen sok fe-
lek. Néha az embert, lelki fájdalom s'
keserűség gyöttri, és csak nem a' pokolra,
az az, ketszerben valo esésre jutattya, né-
ha viszont a' testi nyavalyáknak tsapda-
so szel-veszte ostromltya, a' melly, abrá-
zattját ugyan meg-valtoztattya, sze-
m-ét a' földre fordítottya, okoskodás-
meg haborittya, sőt egészen el-nyomja,
és ugyan el-borittya.

Kitsoda ugyan-is a' kereszttyének köz-
zül, ki az Ecclesianak siralmas és nyo-
morúságos sorsán, nem szomorkodnak?
Kitsoda a' tselédes gazdák között, ki
az házaságban levő fok alkeimatlan
viszontagságokon nem bánkodnak? mert
a' mint, e' szent állapotban Istennek fok
szép áldomási találtatnak, így bizonyá-
ra terhes és siralmas nehezségek is bővön
számláltatnak. Meg-történik neha, hogy
a' házások között való egyenetlenség
fárasztja az elmét, Abigail-Náállal
kötve egyben, avagy Móses, ellene
feddőző és zugolodo Zipporával. Né-
mellyeket a' magtalan ágyas-ház kefer-
get, némellyeket gyermekeknek siralmas
állapot szerző fajtalan erköltstelen-
ségek, némellyeket, magok felől jó remén-
sége nyújtott magzattyoknak, éretlen ide-
jekben való ki-költőzések, főképpen ha va-
lami súlyos, és rendkívül való halálnak
nemével, kényszerítetttenek ki-költözni e'
restnek sátorából. Ide való a' házaság-
ban élő személyek között valamellyek fel-
nek,

nek, avagy Atyánk-síainak, avagy ro-
konságinknak halálak, kik nekünk mind
örömünkre, könnyebbségünkre, s mind pe-
nig hasznunkra voltak.

Az házaságbéli állapotban kívül-is
penig nem kisebb, sőt meg számlálhatat-
lan fok nehezségek találtatnak; a' miné-
művek barátinknak ellenünk való árulko-
do tsaládságok, ellenségeknek utainunk
való lefeskedések, hiúságban való praeti-
kálás, gyáláztatás, meg-útálás, szegeny-
ség, javainkban való kár-vallás, tömlő-
özés, szam-ki-vetés, elmenekben es te-
stünkben lévő fogyatkozások, és végezve-
ie, a' fok egyben tsatoltatott nyavalyák
után, önmón maga az halál, melly avagy
tsak felőle való elmelkedés, avagy ugyan,
ellenünk való el-jövetele által, elöttünk
forog.

Nem elég még ez is; mert nem tsak ez
ilyen, természeti szerént terhes dolog
szerzi mi bennünk a' szomorúságot, ha-
nem még az öröm és vígasság-is, ezent,
mint valamelly el-válthatatlan kársát, s

követőjét, nem különben. mint a' test az árnyékot, maga után vonza, mivel kívánságod, avagy nem mindenestül kedved szerent ment végben, avagy ámbár úgy is, de mindennemű öröm, a szomorúságnak mint egy elől-járó hópmeistere, ezen végezttetvén el: Sőt, hogy ezt hozzá tegyem, ha veszt szerent valami örvendő állapot vesztén elől, más felől ísmét kedvetlenség érdekel, mellyből szomorúságra indította.

Továbbá, a' mint hogy senki e' gonosz indulattul nem űres, így nem találtathatik senki, (bár csak csekély elmével bíró ember felől gondolkodván is) ki ettől, mentül hamarabb meg menekedni nem kívánna. Innen vagy on az, hogy sokak sok külömb-külobb-féle esz közökkel élnek, ennek meg orvoslására; mert vagy onak, kik, hogy e' szomorúságtól magokat meg-űresítibeszék tellyesféggel illetlen, és ártalmas esz közökhöz nyulnak, mellyek tudni illik vesztendőknek, ez ő rajtok forgo nyavalyánál. Így tselekedek Achab, fele-

feleségének a' Jezabelnek tanátsábol (a) ki mikor vőtte volna eszébe, hogy az ő nagy szomorúsága miatt ingyen enni sem akarna, bé-menvén hozzája, így szolítja meg: Miért háborodtál meg szivedben, hogy kenyeret nem ennél? kelly-fel, egyél kenyeret, és a' te szived örvendezzen, én tenéked adom a' Nábothnak szőlőjét. Mi következik? hamis tanukat állat az ártatlan ellen, és a' Nábothnak vérével, s' szőlőjével, hozzá helyben a' Királynak örömet.

Egyebek viszont más-féle orvosságok által igyekeznek e' gonosz indulatot meg-zabolázni, mellyekkel mindazáltal semmiképpen ezt magokból ki nem gyomlálhatták, hanem inkább ezekkel elvén kissebsegekre szolgálnékik, tudni illik (b) mikor reszegtető ital adattatik az el-vesztendőeknek, és bor a' keseredett szívű embernek, hogy igyék, és el-felelkezzenek az ő szegénységé-

C 3

101.

a 1. Reg. 21. 5. 7. b Prov. 31. 6. 7.

ról, és az ő nyavalyájáról ne emlekez-
zék meg többé. Így ma, sok tobzodo
emberek találhatnak, kik szomorúságo-
kat, és bánattyokat, fölöttebb való bor-
ítással akarják meg-fojtani, (a) melly
végtére mint a' kígyó meg-marja ö-
ket, és mint a' Basiliscus meg-tsipi,
így hogy így kényszeritessenek ohaj-
tani: Jaj nekem! O ennékem! Ugyan
így kell gondolkodni, a' külön külön fele-
értkeknek, musikáknak, és egyéb ezekhez
hasznos dolgoknak nemcsak, midőn tud-
ni illik ezekkel gonoszul élvén, testi győ-
nyorúságra fordítottanak, (b) mellyek-
kel sokak nyomorúságoknak napját
előbb előbb akarják vetni: mint ezek-
kel való gonoszul élefről szoll a' Sz. Lélek.

Ezek köziben számlalhattyuk amaz
beszédekert és elmélkedéseket-is, mellyek-
kel szokott élni az emberi okoskodás, a'
szomorúságnak el távoztatására, és a'
keseredett szívnek vigasztaltatására,
holott, semmit azonban ezek által nem

tsele-

a Prov. 23. 29. 32. b Amos 6. 4. 5. 6.

selekedhetik, mivel a' meg keseredett szív
előbbeni állapotjában hagyatik; olyan
beszédekert értek, a' mellyek nem csak
nem orvosolhattyák meg e' gonoszt, ha-
nem ennek fölötte gyakrabban hasznon-
talanok, semmire kellők, sőt ugyan vesze-
delmesek. Illyen vigasztalást nyujta ré-
genten Absolon, az ő Attya-fiától Am-
nonnal meg-szeplőstetett, és e' miat szer-
telenül kesergő húgának, a' Thámárnak:
(a) Né-talám a' te Atyád-fia az Am-
non volt veled? Azért halgass mostan
hugom, mert Atyád-fia, és ne bán-
kodgyál azon felettéb. Szép beszéd,
ha helyes, és jeles vigasztalás, melly ebben
száll, hogy a' rajta esett nagy gyaláza-
tot és kisébbséget, azért kell bekövel szen-
vedni, mert nem valami idegentől, ha-
nem tulajdon Attya-fiától ronttatott-
meg szégyességében. Minden gyűlölet-
nélkül való hasznontalan beszédet lőnek
ezek, a' nyavalyás leánzora nézve, holott
mint utánna veti a' Szent Lélek: Thá-

C 4

MÁJ

a 2. Sam. 13. v. 19. 20.

már nagy árvalóságban marada, az öbattyának az Abfolonnak házában.

Hasonló ezekhez iméz is, hogy némelyek valami haszontalan hazudozó fabulák könyveinek, vagy Chronicáknak olvasásában töltik el idejeiket, és ekképpen akarják magoktól elűzni a szomorúságos gondolatokat.

Ide való azoknak is tselekedetek kik szabados játékokban, vadászásban, és egyéb ezekhez hasonló testnek gyönyörűségére szolgáló dolgokban gyakorolják önmön magokat, s ezek által igyekeznek meg-menekedni szívnek szomorúságától; Mellyekben nem csak a fogatkozás találtatik, hogy ezektől meg-fáradván, viszont szomorúságok meg-újuljon, hanem még ez alkalmatlanság is járul, hogy ez orvosság a nyavalyának természetünk nem felel-meg, és hozzá csak belátelenül alkalmazzatik. Ez ilyen testnek gyakorlása ugyan is nem tartoznak a lélekre, hanem ha csak valami mulolom, és történet szerint: Mert a szomo-

szomorúságnak élő széké, nem a testben, hanem a lélekben van, az íres ruháig penig, a meg-sebesítettett reszre kell ragasztani, és a hol lappang az ellenség, ott kell keresni. Ha kik másképpen tselekesznek, amaz veszedelmes Abfolonnak szolgálva tévelyegnek, (a) kik Jonathan és Ahimast kergetvén, a helyett, hogy azokat a kútban, holott el rejtettek vala, kellene keresniök, az aszonyállamnak ravasz beszédnek hisznek, és csak haszontalanul térnek vissza helyekre. Nem így kell tselekedni, hanem mivel a szomorúság a szívnek belső részeiben lappang, szűkeges Jofuval egygyütt be-menni az ellenséget lappagtató barlangban, (b) és innét kell ki-vonni, meg-tapodni, sőt ugyan meg-ölni.

Végezetie, vadnak kik ez életnek tisztességes, és dítseretes munkáira adgyák önmön magokat, azokra tudni-illik mellyeket nekik tiszták és keresztyeni hivatalok mutat. Ez orvosság jöllehet tette-

testb,

tesb, és illendőbb is a' hiru emberhez, mint a' mellyeket fellyebb emlegetünk; mind az által meg effele tisztességes dolgokban valo foglalatosság-is, e' kérdésben hozattatott gonosz indulatot meg nem gátolhattya.

Minden haszna azért, a' szomorúsággal megterhelhetett lélekre nézve ennek nem egyéb, hanem, hogy valamenyire, és ideig e' gonoszrol valo emlekezet feledékenységben mennyen, de azonban semmi álhatatos, és ez indulatot derekason megnyihethető jót nem adhat.

Ez azért a' szomorúságok ellen valo igaz és használatos orvosság, melly, nem csak ki-űzi, az elmében forgo, és busito gondolatokat, hanem egyszer s' mind, jót is ad és örömet szerez, mikoron az elmétől meg-fogattattatik, melly annak-előtte, avagy a' tudatlanság, avagy csak feledékenység miatt, töle nem éreztettetetik vala, hogy egy szoval meg-mondgyam, akkor vehet ember ez szívnek betegségéből valo gyógyulást, mikor e' meg-

veszt-

vesztetettett indulat, más véle ellenkező indulat által ki-űzettetik, melly a' szívbeli öröm.

Ez amaz eszköz, melly a' mint hogy az eredet szerent való vakságnak mint a' kövesektől vizsgáltatik; így szólott igen szükséges, minden magoknak jót kívárnéknak. Ezzel ha kik elnek, meg-mutattya az experientia, hogy ehhez képest, minden egyéb vizsgáltni akaro eszközök nem egyebek hanem éneklő Notázások legyenek (hogy a' Böltsel szolljunk) (a) A' ki éneket mond a' bánatos szívű ember előtt, olyan mint a' faleltromra öntetett eczet.

Ez orvossághoz nyuljunk mi mostan, Isten kegyelmének velünk valo munkálkodása által, hogy a' menyire erőten állapotunk engedi, meg-felelhesünk a' szent Pál Apostol által ki-adattatott parancsolatnak, melly ez: (b) Vizagstallyások azokat a' kik szomorú szívvel vad-

De

a Prov. 25. 20. b 1. Thess. 5. 14.

De minek előtte a' tölem fel-tétetett
 czelelnak bizonyos okait jelenteném, és
 fundamentumát vetném, inteni akarván
 a' keresztyén embert; szívében levő szo-
 moruságnak meg-fűrésztése; elsőben is
 protestálok, hogy nintsen szándékomban,
 s' nem is veszem magamnak, mint ha
 valamelly embert minden féle szomorúsá-
 gtól és keserűségtől, én avagy meg-
 menthetnék mindenkifől fogva, avagy
 tsak igyekezném meg-menteni. Semmi-
 képpen nem, mert így saját természeti-
 sőt, sőt (holott némelly szomoruságnak ne-
 me igen szükséges, és illendő legyen) ke-
 resztyéni kegyességétől igyekezném meg-
 fosztani. Mind-az-által ezen leszek te-
 hetséggemmel, hogy a' megjire lehet, ama'
 szív bádogvaszto hasznátalá szomorusá-
 got el kerüllye, avagy, ha ettől meg-kör-
 nyeztetik, magát tellyesség gel ennek
 meg-győzni, és kötözni ne engedje,
 hogy ekképpen mint valamelly hit-tlen,
 vagy istentelen ember, ettől el ne foglal-
 tassék, kik felől a' Job: (c) Háborgat-
 s Job. 15. 24.

tyák

tyák ötet a' nyomorúság, és szorongá-
 to veszedelem, melly el-hatalmazik
 ő rajta, mint a' fegyveres fereggel fel-
 készült Király. Summa szerent, ez
 szándékom, hogy-ha szomorúsággal il-
 lettetik, mint ember, győződésbesked-
 gyek, mint keresztyén ember; és legyen
 tudtára, hogy mikképpen, a' ki soha szo-
 moruságot nem kóstol, nem ember az, így
 a' kire ez reá rohanván nem tusakodik
 keményen ellene hogy magátul el-fűzhes-
 se, nem keresztyén ember az, (a) A' fér-
 fiának lelke (így szoll a' Szent Lelek)
 vigasztallja az ő erőtlenségét, a' meg-
 romlott szívet penig, ki emeli-fel: és
 másutt: (b) ha resten viseled magadat
 a' nyomorúságnak idején, a' te erőtsé-
 ged erőtelen leszen. Imé az Isten Lel-
 kének beszédi, mellyek ilyen bizony-
 ságot tesznek, a' magokat szomorúság alá
 boldoltatott emberek felől. Minek-okaért
 nemes elme illeti az Isten fiait, és dicsé-
 retes bátorsággal meg-ekesíttetett szív,

D

hogy

a Prov. 18. 14. b Prov. 24. 10.

hogy ekképpen ne csak győződelem ne vé-
sethessék rajtok, sőt inkább ők győződel-
meskedvén, a' szerencsétlenségek mellől,
nagy vig örömmel, és kázzal pradával
meg-terheltevé, meheffenek-el.

Továbbá nintsen ez-is elmémben,
hogy az embert, akar-mi-fele örömmek
nemére akarnám fel-indítani. A mi-
némű a' gonosz tévőknek örömök (b) kik
örülnek gonoszt tselekedvén, és vi-
gadnak a' gonosz hejában-valóságok-
ban. Nints itt semmi szó, e' világi öröm-
ről-is, melly a' nagy kardságon, testi
gyönyörűségen, méltóságos állapoton &c.
juzdaltatik, mert ezekre nézve úgy kell
az Isten fiainak magokat viselniük, hogy
az Apostolnak iméz intését mindenkor-
előtők kellyen hordozniok: (c) Vigad-
gyatok, mint-ha nem vigadnátok.
tisztetek azért, effele örömet ingyen öröm-
nek sem tartaniok, holott minden, avagy
gonosz-sággal, avagy hejában-valóság-
gal meg-elegyítettett öröm, sajáttok a'
bolor-

bolondoknak, (d) A' bolondoknak elméjük, (így szól Salamon) a' vigaságnak helyén vagyon. Es az semmi nem egyéb, mint a' józan elmelkedéstől megfosztatott embereknek hejában valóságok, és semmit nem használ a' Salomonnak bizonyság tetele szerint: (e) Mondék az én szívemben: noh megpróbállak téged a' vígan való lakásban, hogy meglássam mitsoda jó vagyon abban, de imé az is hejában valóság. A' nevetésről azt mondom: Bolondokhoz illik: A' vigaságot pedig, mit használna az? Ennek fölötte, ez ilyen vigaságot haszinten igen közel a' szomorúság nem keseri is, de bizonyára nyomdokit vizsgálja, (f) A' nevetés miatt a' szíve is fáj embernek, de végezetre az öröm szomorúságra fordul. Ez okokra nézv, a' Sz. Lélek, sokkal nagyobbra bőségsüli effele örömmel, a' szomorúságot, (g) Jobb a' siralmas házhoz, mint

D 2

अ' १३-

d Eccles. 7. 4. e Eccles. 2. 2. 3.

f Prov. 14. 13. g Eccles. 7. 2. 3.

b Prov. 2. 14. c 1. Cor. 7. 30.

40 **AZ ANCTORNAK**
 a' lakodalomnak házához menni, mivel hogy minden embernek vége legyen, és az élő ember meg-emlekezik arról. Jobb a' szomorúság a' nevetésnél, mert az orczának szomorúsága által jobbá lesz az embernek lelke. Minek-okaért semmiképpen megféle örömről itt nem tanítunk, hanem **SZENT ÖRÖMRŐL**, az Istenben helyhez tetett örömről tudni-illik, mellyre az Apostol inte bennünket (a) Örüljétek az Urban mindenkoron, és visszont mondom, örüljétek. Olly örömről szollok, melly az Istennek kegyelmén, és mi hozzáánk való jó akarattján építetik, és így gyámoltse, s' egyszer-s' mind meg-találhatatlan bizonyossággal legyen a' mi fini méltoságra való el-fogatásunknak. Olly örömről, melly az híveket még az ő szenvedéseknek, és kísérteteknek idején-is követi, s' kiváltsággal az ő haláloknak oráján, magát valóssággal ki-jelenti, noha akkor a' hitetlenek

a Philipp. 4. v. 4.

ELŐL-JARO BESZÉD. 48
 lenek retteneteskeppen szoktak háborgani. Olly örömről, melly ez életben kezdetik jönlhet, de a' más életben végeztetik-el. Olly örömről mondom, a' melly örökké meg-marad. Mert a' mint szolldó-ziánk (b) Senki töletek a' ti örömtöket el nem vész, hogy ekképpen ez életnek háborgó tengeren szerentségen által evezhesünk, és ez életnek kemény szel-veszéi között-is, elminket tsendességben bírassuk, egyszer-s' mind az Istennek idő szerént való áldomással él-ven, a' mi lelki hivatalunknak pályájutását nagy örömmel el-végezzük, meg-emlekezven a' Salamonnak mondásáról: (c) Nintsen egyéb jó az emberek között, hanem hogy örvendezzen ki ki, és hogy jót tselekedgyék az ő életében. Sőt inkább hogy az ember észik és ifzik, az ő kezének munkájából, az mind Istennek ajándéka.

Harmadszor ezt-is meg akarom jelenteni: Nem ollyakért rendeltem ma-

D 3

gamt.

b Joh. 16. 22. c Eccles. 3. 12. 13.

42. **AZ AUCTIONAK**
 gában fel-venni e munkát, kik semmi
 Isteni felelemben magokat nem foglalván,
 az ő keménységekben meg-általkodnak,
 és hitetlenségekben végig meg-marad-
 nak; hejában való lenni, effélékre nézve
 munkám, mivel ők ezt csak meg-utálnák,
 és gúnyolnák, a' Szent Léleknek bizony-
 ság-tetele szerént: (d) A' ki tanítja a'
 tsufolót nyer magának szidalmat: és a'
 ki feddi a' latrot, szidalom tér ő reá.
 Sőt nem-is illik ezekhez, az ő örm, ha-
 nem inkább szomorúság az ő nyavalyás
 állapotokban való létekért. Ezeket a-
 zért semmi módon nem intjük örmre,
 sőt a' Jacob Apostollal nekik ezt mond-
 gyuk: (e) Keseregjetei bűnösök, sir-
 jatok, zokogjatok, a' ti nevetlegtek
 siralomra fordullyon, és örmödők
 keserűségre. Munkálkodunk azért, a'
 szomorúságtól el-keserítettett, és ugyan
 el-borított lelkekért, a' töredelmes szí-
 vekért, a' lelkek ismeretiben meg-háboro-
 dott emberekért, egy szóval a' nyomorúsá-
 gok-

d. Prov. 9.7. c. Jac. 4. 9a

ELŐLJÁRO BESZÉDE. 43
 gokban, és késértetekből forgo Isten fiaiert.
 A' honnét ez-is ki-jó negyedszer, hogy
 mi nem akarjuk, amax Isten szerént va-
 lo bánatnak útát el-rekesztetni (a) melly
 poenitentiát szerez az idvőlségre,
 mellyet soha senki meg nem bánhat,
 mint a' szent Pál szol. Mert holott e'
 kis munkánk által, igyekezünk az Isten
 fiainak használni, innet minden déli
 nap-fénynél világosban meg tesszük, hogy
 ő benne azt a' szomorúságot fel-teszük,
 mellyet a' poenitencia tartásban be-fogla-
 lunk; A' mint ugyan-is hogy nem kezdet-
 tethetik e' szomorúság nélkül, így ki-me-
 netele is e' nélkül nem lehet, mind-az-
 által szükséges igen el-távoztatni, mind
 ama' kétségre kényszerítő dűbősködést, s'
 mind ama' bolondságot, melly a' fölöt-
 tebb való keserűségnek és bánatnak tulaj-
 donitja, a' mi csak egyedül a' könyörle-
 tes birohoz illik. De erről más alkolma-
 noság gal szolgyunk, Isten szerelméből.
 Hogy pedig mindennek felől, helyessen,

D 4

a. Cor. 7. v. 10.

44. **AZ AUCTIONNAK**
 és illendő rendel elmélkedhesünk, a' fundamentumokat, és okokat fel-tésszük, melyek alkalmatosságot szolgáltatnak, a' szomorúságtól való butsu vételre, és ellenben a' szent örömnél bennünk való meg-szerzésére. Ez okoknak két rend-beli nemei lesznek, melyek között né-mellyek e' világ szerént való bánatnak természetitől vétetnek. Ezt pedig mint egy két táblákra függesszük terjesztjük szem eleiben, hogy minden ez betegség-nek természetit szemlelvén, ugyan ezen orvosságra fordítsa, e' mérges scorpion se-beire meg-törje, s' így ennél inkább a' tel-lyesen való egészséges állapotot, meg-nyer-ni kívánja. Az első tábla, ez Mon-strumnak (e' világ szerént való bánatnak tudni-illik, és szomorúságnak) usálatossá-gát veti szemünk eleiben. A' másik pe-nig árthatmas, és igen veszedelmes gyá-móltseit. A' fundamentumoknak más rendbeli szent örömről indító nemciből szallunk először, az Istentől keresztyén embernek ajándékozott lelki jó tétemé-nyéről.

ELŐL-JÁRO BESZÉDE. 45
 nyíró. Továbbá, meg-emlittük az ő minden naponként híveivel közlött testő áldásit-is. Harmadszor, az Istennek gondviselését, avagy, az ő adakozó ke-zéből jövőendőben származando javait elő-hozzuk. Negyedszer meg-mutatjuk hogy nem csak az 10, hanem még a' go-nosz szerentsétlen dolgok-is, nagy vigá-ságra ősztekélő okok legyenek a' hívekre nézve. Végezetre, ez által igyekezzünk a' kegyes embert, minden szomorúságoknak nemei mellől el-vonni, és az örövendezé-sre ebreszgetni, mert csak szarándok és áton-járo, e' jelen való világban.

Erted, Tiszteletes Férfit, miről, mi véggel, és minéműl rendel tanítson ez te-néked dedikáltatott munkám. Melyet, teszük tenéked, a' mi egymás között, ez előtt tizen-három esztendővel kezdette-tt, és az időtől fogva, sok leveleink ál-tal meg-erősítettett barátságunknak zá-logául be-mutatnom, hozzá teszem ezt, mert magad-is, a' naponként rajtad for-go próbák által, e' könyvben be-szede-gette.

gettetett orvosságoknak ereje, és hathatósága felő bizonyítást tehet; mert ha valaki ez életnek szomorú árnyéki közt, ilyen használatos eszközökkel felruházott, te bizonyára, Tiszt. Férfi, ezekkel bővítködsz: mert az Istennek, sok és jeles, nem csak testi, hanem a' mi nagyobb, lelki mindkét is vőted, mellyekkel való éles tegedet, mindenkor Istenbeli öröme, és a' kísértetek ellen való felgyverkezésre, minden időbeli hívőkkel együtt serkenget. Nem ok nélkül vagyok, tudni illik, hogy az Ur tegedet illy bőséges javakkal látogatott, holott gyakorta Istentől, hűveire ki-öntetett bőséges kegyelem, mint egy előjáró követő és hóp-mestere, a' sok ez életben reájok következő viszontagságoknak, és nyomorúságoknak.

Amaz nagy Imperator, kinek zászlója alatt, minden hűvek vitézkednek, semmikeppen nem ad felgyvert az őveinek kezében, hogy az ő ellenségeknél szemlelőseken kívül csak hívőkötő élet t éllyenek. E' fegyveren értem ama' jokat, mel-

mellyeknek kut-feje és eredete, a' Jესus Christusban való Istennek kegyelme, mellyet nekünk az ő igéjében hirdettet, melly által oktat, mint kellesek magunkat viselnünk nyomorúságunkban, és eszközöket szolgáltató minden kísértetünkben, hogy meg győzedelmesséknél-is sellyebb valokká tétettségünk minden háborúságunknak idején. Boldog ember ki az Istennek kegyelmének jeleit fegyverre, a' bekeségnek viszont hadi eszközökre; (a) A' szántó vasakat kardokra, és a' kardokat dárdákra tudgya változtatni: hogy mikor az idő kívánja így szolhasson: Erős vagyok.

Ezek után Tiszt. Férfi, egész házárd népevel együtt (melly jobbnak alított Olasz országnak gyönyörűségét, és ama' lelki Egyiptusnak kintet, mint a' Jესus Christus keresztnél gyálázatját elhagyni, és mellyben a' szülektől fiakra származott, bürgöságnak, alhatatóságnak, és kegyességnél világossága, mo-

stan-

stan-is mindenek tekinteti előtt tün-
döklök) a' ti szíveteiben lakozó Isteni fé-
lelemnek bőséges gyümölcseit, mind e' je-
len-való, s' mind kiváltképpen a' követ-
kezendő életben, hogy örvendetességgel
szedhesse szívből kívánó. Ugy legyen!

S U M

és

MUTATO TABLAJA
ez könyvetskében helyhez tetett
hét Elmélkedéseknek.

I. R E S Z.

Az első Fundamentum, miért
kellyen a' keresztyén embernek,
e' világ szerént való Szomorú-
ságnak ellene mondani: Az ő
Utálatosságától, és Ektelenségétől,
vétetik. II.

A' második okot vészen, e'
Szomorúságnak veszedelmes gyü-
mölcseitől. III.

Harmadik Fundamentum, mel-
lyel kell embernek magát e'
Szomorúság ellen gyámolítani
és ellenben öröme nógatni, Az

E

Isten-

Istennek Christus Jესusban lévő lel-
ki kegyelme. I V.

A' negyedik Fundamentum.
áll Istenről nekünk ajándékozott
testi jó-téteményiben.

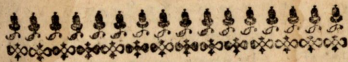
V.

Eötödik az Istennek gondviselé-
sében, és az ő áldomásának jóvendé-
benn-is velünk közlendő reménység-
ben. VI.

A' hatodik Fundamentum.
ez: Mert még a' nyomorúságok-is
vigasságra való alkalmatosságot
szolgáltatnak a' hűveknek.

VII.

A' hetedik, és utolsó, fundálta-
rik az istenfélő embernek e' vilá-
gon lévő sorfán, melly ebben
függ, mert: Az ő állandó hazájá-
ban igyekező szarándok. Első

ELSŐ RESZ.

Az első Fundamentum azért e'
világ szerént való Szomorú-
ságnak utálatosságától, és ékte-
lenfégtől vétettetik.

Világ szerént való,
és mostan tégedet szo-
rongato Szomoruság,
szép, tisztelteséges, és
természeti szerént bő-
tsületes dolognak színe alatt, félkez-
tette-bé magát a' te szivedbő, főt veled
való jó-téteményének, barátságának,
és rajtad való könyörületességének
meg-bizonyításának képe alatt. De
tudtodra akarom néked adni, hogy
nagy titkos tsaládsággal legyen meg-
terhelhetvén, és nem egyebért, hanem
a' te meg-tsallattatásodnak, és árultatá-
sodnak okáért járult legyen hozzád,

mellyet czennel nyilvánban eszedben vehetsz, le-vonattatván ez ártalmas Chimarának áll-orczája, és tőled közelről tulajdon ábrázatyában tekéztetvén. Meg-tapasztalod tudni-illik e' tudálatos Monstrumnak mindrűt éktelelenségét, otsmányságát, és utálatosságát, s'mind pedig kegyetlenkedő dűbösségét, és veszedelmes voltát.

Ez jelen valo részben pedig megelégszünk véle, hogy előttd, ennek eg'gyik ágáról, a' Szomorúságnak tudni-illik Utálatosságáról, valamenyire bővebben szóllyunk, a' másikat világosságra akarván hozni a' következő részben.

Ezt mondgyuk, annakokáért, hogy ez, sokaknak szívekben uralkodo szomorúság, olly rűt, és képtelen indulat, melly a' szűgyen-vallásnak és gyaláztatnak súlyos terhét szokta embernek vállaira vetni. Mint ez világossabbá tétetetik, ha mind Istenre, felebarátodra, s'mind arra magára ne-
ve,

VEZERLŐ ELMELK: 53
ve, kinn ez szabadoosan uralkodik, mi-voltát meg-gondolod.

A' mi illeti az Istent, nyilván való dolog, hogy nem egy, hanem sok képpen ő véle ellenkezzék a' Szomorúság. Ez ugyan-is hátra hadgya és megutállja amaz ő rendelést, mellyekben szorgalmaztatlan, hogy szívűnkben. Örűllyűnk, parantsoltatik minékűnk: (a) Örűllyetek, így szól az Apostol, és viszont mondom, örűllyetek. Ismét: (b) Mindenkoron örűllyetek. Eg'gyez ez Apostol mondásával a' Bólsnek-is imez tanátsa: (c) Ne add bánatnak a' te elmédet, és ne fontyazd magadat a' te bánatossággal. Szereffed a' te lelkedet, vigasztald szívedet, és a' szomorúságot távolb állasd tőled. Ugyan ez, ismét: (d) Ne adgyad szomorúságnak a' te szívedet, távozzál-el attol, meg-emlekezvén annak végeről.

Nem kevesbé ellenkezik ez az I-

E 3

sten-

a Phil. 4. 4. b 1. Thess. 5. 16.

c Eccl. 5. 30. 21. 22. d Eccl. 38. 21.

istennek gondviselésével-is, arra mutatván, miat-ha nem az Isten kezeiből venné el ember a' nyavalyákat, és hogy nem is az Istennek gondgyavifelésére vesse szemeit, ám-bár szintén nyelvével olyan vallást tégyen-is: Mert ha ugyan valóban, és álhatarosan hinné azokat Isten kezeiből származni, egy ártalyságban nem szomorúságra, hanem inkább vigasztaló való materiát találna azokban, holott a' hiveknek nyomorúsági az Istennek rajtok forgo szerelmének jelei, ugyanint mellyek nekik javokra, és idvőségekre szolgállyanak.

Ha pedig az Istenről kényszerítették meg-einlekezni, eszében vévén, hogy nem egyéb nálánál, ki egy avagy másféle nyavalyának nemét bocsátott légyen reá: mindgyárt másképpen bántya-meg őket. Békeféles tőrés nélkül valónak tudni-illik nyilván magát lenni ki-jelenti, gyakorlatos zugolódásával vádolván az Istent: mert bánt-

bánnya, hogy nem más módon, hanem úgy tetfzett az Istennek, és panaszkodván az Ő akarattya felől amaz aszfzonyi állattal: (a) Vernek férje vagy, így ízol, ennékem. Es amaz alávaló ízolgával: (b) Uram, tudtam hogy kegyetlen ember vagy te. Az Istennek szerelmének azért jelet gyűlöli, és az Ő életének veszedelmének végső czellyán forogván, az Ő meggyógyítására való szűkséges orvosságot a' földre önti, vádolván ez orvost, hogy az Ő gyógyító kezeivel akarja sebeit tapogatni.

A' szomorúság által továbbá, megmutattya ember, hogy ama' pogányoknak módgyok szerént ne bízzék az Istennek jó-voltában, és hatalmas erejében, kétségben hozván az Ő ígéretriben való igazságát. Ez, melly Istennek az övéihez nyújtott kegyes gondviselésének tiszteletit elfogja, és ekképpen az Ő benne hely-

E 4

hez-

a Exod. 4. 26. b Matth. 25. 24.

heztetendő bizodalomnak reménfégét-is el-szakasztya, a' honnét az Apostol-is a' szomorúságot, a' reménfegtől való meg-fosztatással egyben köti, így szólván: (d) *Ne szomorkodjatok mint egyebek, kiknek reménsegek nintsen.*

A' Szomorúság által, bizonyfágot téfzen ember az ő Istenéhez való háladatlanságaról-is, el-felelkezvén az ő Atyai ízerelméből véle közlött, fok külömb-külömb-féle lelki és testi jó-téteményiről, mellyeknek szüntelenül emlékezetben való hoztatásfok semmiképpen ötet, a' szomorúságtól annyéra el-nyomattatni nem engedték volna; De mivel elméjét, csak szintén, a' rajta forgo gonoszra függesztette, innét következtet, hogy Isteának mindennemű jó-téteményit meg-verette, sőt ugyan el-temette, az ő háladatlanságának nem kitsiny gyalázattyával, és utálatossággal.

A' szor

d 1. Thess. 4. 13.

A' szomorúság viszont nem enged, hogy ember az ő szívének tellyes erejét és buzgóságát, az Isteni szolgálatra fordítanája. (a) *Tisztelgyetek az Urat* (így szól a' Propheta) *örömben, és mennyetek eleiben vigaságban.* Ismét (b) *Vigadgy az innepen* *Éc. Hét napokig álljed a' te Uradnak Istenednek innepét Éc. és csak vigaságban foglald magadat.*

Ez Isteni tiszteletben való vidámság, semmi lőtt okon, a' bánattal meg-győzöttetett embertől végben nem vitethetik: sőt ellenben, mivel háboru elmével bir, a' mint egyéb dolgaiban, így az Isteni szolgálataban-is lassu és tunya. Es így látod melly igen ellenc légyen Istennek a' Szomorúság.

A' mi embernek felebaráttjára néz, a' szomorúság gyanosítá, haragositá, komorrá, háborgová, kedvetlen beszédűvé, és darabos erköltsűvé szok-

ta tem,

a Ps. 100. 1. b Dem. 16. 14. 15.

ta tenni az embert; A' kiből azért ezek fel-találtatnak, mint ilyen otsmány és utálatos vétkek gyűlölségeisé, és mások előtt kedvetlenné tézik Ötet.

Ha végezetre magát tekintéled, a' ki, tudni-illik, a' szomorúságnak magán erőt engedett venni, ez-is elég izidalomban, és gyalázatban forog; A' szomorúság ugyan-is, az ő, boldogsággal, sőt oktalansággal meg-elegyített elméjének tsekelységét árulja-el, meg-mutatván, hogy ne légyen othon mindeneftől fogva, s' innét jő-ki, hogy helytelenül ítéllyen a' dolog felől, mellyen szomorkodik, az igazat hamisra magyarázván. Ide néz az Apostol, a' szomorúságot egyben kötven a' hamis vélekedéssel: (a) Minden dorgálás jöllehet mostan NEM LATTATIK örvendetesnek, hanem szomorúságnak lenni: Holott a' helytelen ítéletet alázza, melly követi a' Szomorúságot.

Ki-

a Hebr. 12. 11.

Kiváltképpen penig, embernek maga forsa, és állapattya felől való tudatlanlágát árulja ez el, avagy csak leg alább hogy akkor maga felől ne elmélkedgyék, mert erre hivatott Istentől, hogy az Isten fiainak szabadságokban részefülvén, a' menyországának örökösének, a' Christusnak örökös társának, és minden teremtetett állatoknak királyának hivattassék: Innét sem e' világot nem kell meg-maradandó helyének tartani, sem boldogságát ebben keresni; hanem az úton-járóknak szokások szerént, elebb-elebb, az ő igaz menyeyi hazája felé kell sietni, és sohul nem kel járást meg-tartoztatni, ennél inkább semmi okkal visszafiztá téni, hanem e' világot minden kívánsággal, és Ötet szándékában meg-gárolni akaró akadályokkal, félre tévén, egyedül Istenre, az ő fő boldogságának szerzőjére, kell vigyázni, semmit az ő hozzá való szerelme felől, nem kételked-

kedvén, hogy e' kegyes mennyei Atya, szerény gondviselése által, e' bujdosásának helyén és kietlen pusztáján-is ötet szabadosson és bitorlágosson nem vezérle néje. Bátorlágos, nemes, és erős elmét kell azért, mint Királyoknak Királynak fialhoz illik, viselni, s' ez az, mellyet az embernek szüntelen szemei előtt kell viselni. Vajha e' felől szerivel gondolkodnék; O melly eszeffen rendelkezne tellyes életének folyását! O melly boldogságosson végezhetné-e páliya futását!

De a' szomorúság, mint valami halálos bolond hagymáz, mind ezeket ember előtt féledékenységekben hozza, annyira, hogy az ő eredetiről, állapotáról, sőt gyakran, még tulajdon nevezetiről-is el-felelkezze, s' így maga felől-is tudatlanságban legyen. Ezt tselekezi, hogy tsak e' világra figyelmezvén, nyavalyásul gyötörögyék, avagy az ő rajta forgó kár-valás,

lás, avagy a' reá következhetendő tisztességének, kazdaglágának, gyönyörűségének, és egyéb mulandó javainak el-vesztésének félelme miatt: mint amaz ifjuban ezt meg-láthttni, ki, mi-helyen az ő kazdaglágának tőle való meg-válása felől hallot volna; (a) *El-mene szomorúan, el-hagyván Jeshu*. Ez, bizonylágot téfzen, hogy ő, halálban adta légyen magát e' világnak szeretetire, és meg-mutattya ötet itt akarni vadászni ama' vigasztalást, mellyet az égben kellene neki keresni. Ez tselekezi, hogy minden kitsiny dolgon bándoggyék, magát vesztegetse, kinozza, gyötörje, és így amaz ő igaz hazájára vezérő útról, magát más felé téríteni könnyen meg-engedgye.

Rövid szoval, hasonló amaz bolond úton-járához, ki művel útában, ezer alkalmatlanságokban foglallya magát, soha a' tőle fel-tétetett hely-

F

re

re nem érkezhetik. Innen más féle bolondság is következék; mert, mivel egyszer az igaz útról el-tért, nem tudván magát elfizessen viselni, minden helyes ok nélkül, akar-mi haszontalanfagonn-is kapdos: Nem elégszik meg véle, hogy elég nyavalyás, és nyomorúlagos legyen, ez élet-béli forsa, hanem naponként többet többet farag, és szerez magának, gyakorta csak semmi, és merő tréfa dologonn-is szomorkodván. Effele, ha valamelly Jonadabtol (hűséges barátjától) meg-kérdettnék: (a) *Királynak fia, micsoda az oka, hogy te így naponként el-száradsz?* Bizonyára nem kevesbé szegyenlene bánatjának okát, mint Ammon, az ő éktelen fertelmésegre, gerjedező szándékát, meg-jelenteni. Busul csak egy jól mondattatott, de ő róle nem helyessen magyaráztatott szótskán-is; ha ki penig nem szintén jól szollott, azt fokkal

a 2. Sam. 13. v. 4.

fokkal gonoszabb értelemmel fejt-meg. Minden olly kedvetlen szemfordítás, haszontalan és bazug hír-miatt, gyermekének, vagy szolgálójának kitsiny fogyatkozással való tseledeti miatt, annyira fel-buzdul, hogy mind az égben, s' mind penig e földön való örökségről el-felekezze. Ez bizonyára igen illetlen dolog ahhoz a' ki Királyoknak Királyának fia, és a' menyországnak örököse.

Továbbá még-is más gorombaságát terjeszti embernek a' bánat szem-eleiben, tudni-illik, mert a' lelket, a' testnek hatalma alá hódoltattya, melyet a' léleknek kellene igazgatni. Jobb volna gyakorta szenvedni, tűrni és fokakat meg-emészteni, hogy nem mint ottan-ottan magát háborgatni. Inkább akar ő nyavalyás, maga ok-talan szereretitől viseltetvén, bődog-talan, mint bődog lenni, és bús háboru, mint tsendeszmét viselni.

Ennek-fölötte amaz jeles, és ne-

mes bátorságnak lelkétől meg-fosztattatott, el-lankatt elmére mutat a' szomorúság, melly az Isten fiainak szivekben szokta székit helyheztenni: mert, ez életnek után álló akadályok ellen nem viaskodik áthatatossan, hanem előtte lévő nehézségeknek könnyen engedvén, meg-ijed, és így amaz rend szerént ő reá nézendő örökkéget, puhaságával el akarja magától idegeníteni.

Sőt még a' testben lévő külső jegyek által-is meg-mutattya a' szomorúság utálatosságát, komor ábrázattal vonván-bé az embert, és ezt mivelvén, hogy alá függesztetett szemekkel, mordul nézzen a' földre, és sokszor még könyvezzon-is amaz esztelen-gyermetskének, avagy puha aszszonyi állatnak modgyára. Sokszor beszédében-is meg-fogyatkozik, avagy tsak haboz. De még halgatásával-is el-árullya a' szomorúság otszányságát, midőn kerülő az ember-

rek-

reknek tárfaságát, titkos és alattomban való helyeket keresvén ama' gonosz tévő, és igazságot szolgáltatni akaró Bironak haragját kerülő embernek szokása szerént.

Ide járul ez-is, hogy a' szomorúság gyakran embernek jó hírét nevét igea meg-motskollya, kívált-képpen mikor szomorúságának oka titokban-vagyon, mert mindgyárt gyanóságot vonszon magára, mint ha valami szarvas-vétket tselekedett volna titkon, avagy tsak olyanra igyekeznék; s' jóllehet penig a' gyanóság, nem mindenkor helyes, mint az Eli Papnak példája tanittya, ki az Elcáának feleségét, Anaát (mivel a' szomorúságtól el-nehezítettett vala) részegnek alitá, más külföldben lévén az állapat. Mind-az-által gyakran, ebből vétett gyanóságnak helye-is vagyon. Például jó itt előnkben Amnon, ki mikoron az ő hugával éktelenül való ölelét, el-szánta volna, annyéra szo-

F 3

mor-

66 SZENT EÖRÖMRE
 morkodott, hogy a' miatt ágyban es-
 nek, 2. Sam. 13. v. 2. Az Acháb vi-
 szont, fölötte szomorkodék, a' más
 jóságának, Náboth szölejének, tud-
 ni-illik, tőle való meg-tagadtatásáért,
 1. Reg. 21. v. 4. 5. Miképpen szo-
 morkodék penig az istentelen Antio-
 chus, hogy az ő izentfég-tőrére igye-
 kező gonosz szándékát, a' Jerusalembéli
 Templomnak meg-fosztatása fe-
 lől, végben nem viheté? 1. Mach. 6.
 v. 4. Vallyon a' Herodesnem bánko-
 déké, az ő előtte fajtalanul tánczoló
 leányzonak tött helytelen esküvésén,
 a' Keresztelő János fejének és életé-
 nek el-vétele felől? Math. 14. v. 9.
 Gyakran a' kép-mutatásnak-is jele a'
 szomoruság, mint ezt tanítá Idvőzi-
 tőnk: (a) *Ne legyetek szomorú orczával
 mint a' hypocriták.*

Mind ezek a' szomornyságnak utá-
 latosságát, nyilván valová teszik, és
 hogy undokságával elérhesse, ama'
 régi

VEZERLŐ ELMELK: 67
 régi babonás Ægyptiusoktul tisztel-
 tetett, iszonyu fene bestiakat, meg-
 mutattyák. Minek-okáértte, a' ki I-
 sten fiainak számok között való
 vagy, meg-lássad hogy ennek az I-
 sten Templomában, melly a' te lel-
 ked, helyt ne adgy, sőt ellenben ő-
 rőmmel legyen szívéd tellyes, mert ez
 ennyivel illendőbb a' te méltóságos
 személyedhez, mennyivel illetlenb,
 ezzel ellenkező szomoruság. Az I-
 sten parantsolattya szerént örvende-
 ző sziv, ugyan-is, szintén olyan hálá-
 adással vezzi-el az Isten kezéből szár-
 mazó kedvetlen és szerentsétlen, mint
 a' kedves és szerentsés dolgokat,
 nagy engedelmeiséggel fejet hajván
 ő Főlségének. Tudgya a' kereszte-
 ket Istennek szerelmének jeleinek
 lenni, és saját lelkének fölötte szük-
 séges orvosságának, s' olly viadalnak,
 mellynek ki-menetele győzelem,
 dicsőség, és örökké való élet. Az
 Urban örvendező sziv meg-nyugszik

az ő igiretiben, ő hozzá ragaszkodik, szűkséges dolgait reá bizza, a' tőle el-vétetett jokat szüntelen elméjében forgattya, fogadáit megadgya, boldog előmenetelinek áldozattját az ő ajakinak reggeli és est-velitulkáival egygyűt ki-szolgáltatta, az ő Istenének nagy nevét buzgoságossan magasztallya, a' békeséget fele-baráttával meg-tartya, és nagy szelidséggel az ő benne lévő fogyatkozásokat a' szeretetnek palástyával el-takargattya.

Az Urban örvendező szív, tudgya e' világot bujdosásnak helyének lenni, a' mennyországot pedig örökös hazának, és erre szíve szerént igyekezik, nem engedvén a' testnek akarminému nehézségével is ennék utáról el-téríteni. Boldogságát egyedül az Istenben helyezheti. A' nehéz és igaz, maga kéjén emberre származó nyomorúságokat, azoktul, mellyeket maga vonzon fejére, igen meg kü-

lőm

lőmbözteti: Amazokat úgy-mint elkerülhetetleneket bátorságos elmével viseli, ezeket pedig elzésé el-kerüli.

Tudgya az ő lélkét nem testének rabjának, hanem az Isteni szolgálata teremtetnek lenni; Minek-okaért, kemény szível, a' szerentsétlenségeknek ellenek tusakodik, jeles és uri elmélkedésekkel bírván, mint illik minden teremtetett állatoknak választott Királyához. Az Isten fiainak saját méltóságokat és boldogságokat, minden maga mutogatás és kevélység nélkül, még orczájában is ki-mutatya; ábrázattya, sőt tellyes maga viselése, ki-jelentik az ő szívében lévő örömet és éptéget, el-hitetvén nyilván, nem azok teregeből valónak lenni magát, kik e' világhoz tsatlottak magokat mindeneftől fogva, hanem jollehet teste, (melly neki alább való része) e' földön vagyon; de lelke, nemesb, és méltóságosb része lévén, az égben helyeztetett, amaz já-

60b

70 SZENT EÖRÖMRE
cob lajtorjájának formája szerént,
mellynek jollehet alsó része e' földön,
de felső az égben vala. Enged
a' Böltsnek ime' tanátsának : (a)
Minden jó es értelmes elméjé ember, gon-
dot visél reá, mint magára jól vigyáz-
hasson. Az az, e' jó réteményt, és ma-
ga forat-is elméjében forgatván, igye-
kezik nyakát, e' bánatnak és keserű-
ségnek igájából ki-vonni, mellyek, a'
mint hogy igen képtelenek, így
(mint ezennel világosságra hozzuk)
igen veszedelmesek-is.

Ez azért minden dolgot fellyül mu-
ló jó-rétemény, mellyel ember magát
bátorithatnája. Es ez, az Istenben ör-
vendező szívnek, rövid le-írása. Nő
fontold-meg immár valóban elméd-
nek serpenyőjében, jól tselekefzele
a' szomorúságnak szánt-szándékkal,
hatalmat engedvén venni magadon ;
midőn a' jóságos tselekedetnek a'
vétke, a' tisztességnak az éktelē ru-
ságot,

a Eccles. 30. v. 27.

VEZERLŐ ELMELK: 71
ságot, a' mennyei szépségnek az il-
szonyu rettenetességet, a' pokolnak ha-
sonlatosságát, (holott nem egyéb, ha-
nem fíras, jajgatás és fogaknak csikor-
gatása léfzen) az Istennek, és örökké
való boldogságnak hasonlatosságá-
nak, eleiben-vetted ?

II. RESZ.

E' második fundamentū, a' Szomorúságot követő ártalmas és veszedelmes gyámóltsoktól vétetik.

Szemléled ez ideig, a' szomorúságnak előbb terjesztetett egy-
gyik tábláját ; tekints-meg kérlek a'
másikat-is, melly az elsőnél sokkal
feketébb és undokabb. A' szomorúságnak gonoszíza ugyan-is, nem csak
az ő képtelenségében, és urálatosá-
gában áll : Súlyosabb tereh fekszik
még alatta, tudni-illik, mert nem csak
tekintetre otsmány, és rettenetes, ha-
nem egyszer-s-mind igen káros és
veszedelmes-is. Ez pedig annyival ne-

72 SZENT EÖRÖMRE
nehezebb ismérre, a' menyivel szí-
nesb. szeretének palástyában jár,
meg-környékeztvén embert, a' rajta
való szánakozásnak, vigasztalásnak,
és haszonnak, reménye alatt.

De hogy ha a' dolognak mi-volta
szerént ezt meg-vizsgálod, nem kif-
sebb tsalárdíságot tapasztalhatsz-meg
benne, mint szintén a' Joáb hertzeg-
ben, ki a' barátságos ölelésnek színe
alatt, nála el-rejtetett fegyverével A-
mását által-veré. Meg-ismered őtet
halálos ellenségednek lenni, ennyivel
penig rettenetesnek, mert mesterfé-
ges, hozzád közel-járó hazug, és hi-
zelkedő: meg-ismered kebeledben
tartatott kégyonak, és olly viperának,
melly annya meg-ölésével szokott e'
világra jöni.

Es kérlek, mitsoda hasznát a'vagy
vizsgálást várhat sz attól, melly nem
egyéb hejában-valóságnál: hald-meg
mit szolliyon az Istennek Lelke: (a)
Mitsoda marad-meg embernek minden

a Ecc. 2. 23. 24.

6 m m n

VEZERLŐ ELMELK: 73
ő munkájából, és elméjének nyughatat-
lan fáradozásából, mellyel ő munkálko-
dott az nap alatt? Holott annak minden
napjaiban voltanak bánatok, és busulás
az ő foglalatosságiban, és még éjel-is nem
nyughatott az ő elméje? Ez-is hejában-
valóság. Erts-meg továbbá a' bölts be-
szédét: (b) A' szomorúságban semmi
haszon nintsen.

Igy vagyon bizonyára, mivel ez, se
testednek, se lelkednek, semmit nem
használ, és dolgaiban-is elő nem moz-
díhat, hanem ha néked minden em-
berek fölött való privilegiumod va-
gyon, kik közzül, senki a' szomorú-
ságnak hasznát nem vehette.

Vallyon a' te ellenségtől el-foglal-
tatott hazádat meg-adgyaé ez néked?
Vallyon meg-menté nyavalyáidból?
meg-szabadíté rajtad forgó nehézsé-
gekből, avagy bosszuszuság szenvedé-
sidből? elő-mozdítgyaé dolgaiddat?
le-tészié adóságodat? létszené feji-

G

tseg-

b Eccles. 30. v. 21.

tséggel pöröd között: viselé gondos hazad népére? Vallyon fel-emelé tiszteletes és méltóságos állapotra? Szerze jobb egészséget, nagyobb erőt, bőstületet, tudománt, avagy kedveséget? Semmiképpen nem; Mert a' jövőndő dolgok nem vettek lenkinek hatalma alá, az el-múltak pedig viszfizá nem hozattathatnak. Minnek okáért menny-el ámbár nyavalyás alaton ember, rejsz-el magad valahol, mind addig, míg kedved tartya, a' te elmédnek minden erejét indíts-meg, minden eszközt és grádufit alaton állapotodnak fontold-meg! Ama' Goliátnak pedig magasságát, egy-néhány ezerlézer elmédben forgasd-meg, az ő hoszfzu dárdáját ottan ottan meritekellyed, győzőrjed, és faggassd magadat alatonságodért szomorú sirással, valamint szereted; soha örökké mindazáltal, az ő magasságát el nem éred. Hogy azért egy szoban mondgyam meg: A' szo-

more

morúság, hejában való, és haszontalan-ság.

De vajha csak haszontalan volna a' te szomorúságod! Súlyosb ez, mert hogy ha ettől magadat hirtelentéggel meg nem ütfesíted, igen veszedelmefis leszen. Tudd-meg azért, hogy a' nyavalyáknak sok nemeit ez, maga után seregenként vonza, mind a' te testedre, s mind pedig lelkedre nézve.

A' mi nézi a' testi és idő szerént való nyavalyákat, ez, embernek tellyes életét hanyarúságossá teszi, nagy mértékkal öregbitvén ez életet sérény lábokkal követő szerentsétlenlégeket, akar ennek munkáit, tanátsit, akar magokat a' nyavalyákat, akar végezetre e' szomorúságnul el-foglaltott embernek tellyes szeméiyét visgallyad.

Ennek munkáit a' mi illeti, nyilvánvaló dolog, hogy ez nagy háznos, és fölötte szűkeleges igyekezeteket meg-háborit, meg-késsel, lőtt ugyan,

mindenestől is el-fordit; az elmét tudni-illik számlálhatatlan sok há-szontalan gondolatokkal meg-homá-lyosítja, melyek ama' sűrű párák-nak modjok szerént, az értelemre fel-emelkednek, és az ő tisztaságát se-tétfessé teszik; a' honnét osztán nagy sok illetlenféggek és fogytokozások származnak, melyek az el-szánt és rendeltetett jó dolgokat meg-akadá-lyoztatják, és új nehézségekkel ter-helik, mint ezennel meg-tetfzik.

A' mi pedig illeti a' nyavalyákat és nyomoruságokat, ezek öképpen ö-regbittetnek a' Szomoruságtól. El-sőben, mert ezeket, nem tulajdon ter-mészeteknek minéműségekben mu-tattya-meg; hanem szaporította, nagy-raneveli, a' mi jó pedig azokban va-gyon, el-tikkollya, s' így a' hazug és el-halgtatando dolgokat ki-jelentvén, az igaz, és ki-mondásra méltokat el-halgtattya: A' honnét sokkal nehe-zebbnek teczenek ezek a' bánatban

forgo

forgo embernek, mint saját természe-tek szerént volnának. *Effelett*, sok és terhes nyomoruságoknak oka a' szo-moruság, melyek ő tőle nem szörőz-tetvén soha nem történtenek volna; de holott ennek igazgatásából sok-képpen tévelyeg, nem egyebet vonhat magára a' keiserűség és ismeretsétlen-ségnél.

Tedd hozzá ezt-is, hogy fölőtte komor, zordon, és darabos lévén maga viselésében, utáltságban mégyen egyebek előtt, és így gyakorta, máso-kat ellene gerjesztvén, nagy nyomó-ruságba esik miattok. Jeles példa erre a' Dávid 2. Sam. 19. v. 1. 2. 3. 4. &c. ki mikor az ötlet országából kegyet-lenül ki-űző fia, Absolonon, győ-zedelmet vőtt volna, nagy bánatban esék annak haláláért; S' mint lészén a' dolog? Bé-merűlvén a' szomoruság-ban, semmit nem vigyáz a' mellette hűségben és engedelmeségben meg-maradott vitézekre, kiknek harczok,

és ferény mellette való forgolodások által, mind győzelmeket vőn ellenségin, s' mind penig orszagát ujonnan meg-nyeré; a' honnét csak kevés héja lön, hogy minden az előtt való nyomorúságnál nagyobb nyomorúságba nem esék: mint eszeffen a' Joábtól e' dolog félől meg-szollittaték. Kevés héja lön, tudni-illik, hogy az egész néptől el nem hagyattaték, és egy izben tőle vízfőzra nyerttetett orszagától derekasson meg nem fosztattaték. Rövideden: a' Szomorúság hasonlő a' pókhoz, melly midőn megcs' testének egy szál ezernátskájás kezdi nyujtani, egész gonofságának hálóját az után igyekezik el-végezni.

Harmadszor, a' Szomorúság, nem csak a' jelen-váló, hanem még a' következendő gonosznak-is terhet jó idején fel-vállallja, és ekképpen nem várja-meg, a' magok kejen emberre jövendő szerentsétségeket, hanem
ugyan

ugyan eleikben fűt, és nagy szorgalmatossággal meg-szerzi azokat, melyeknek félelmével bádogyasziya ellankatt szivét, nem tudván hogy (a) elég minden napnak az ő győtreleme.

Negyedszer, mint ha nem elegek volnának nyavalyáinak győtrelmére, a' sok nehéz, gonosz, és káros, esztendőnként elő-kerülő, s' naponként rajtunk tséplő alkalmatlanóságok; (érttem e' világi joknak el-vesztésér, tisztelettségben való kifibbséget, tömlőczözést, számkivetést &c) még ezeken kívül nyavalyául győtri magát (mint fellyebb-is jelentettük) majd minden izem-pillantásban környüliöttünk lévő, kitsiny semmire kellő, és csak nevetésre méltó dolgokon. Innét következik hogy majd tellyes életének folyásában, keservesen győtrődgyék és törődgyék, holott ha ez illeten a' prolékos dolgokat meg-utálna, gyakran egész esztendőket örömmel és vigasággal tölthetne-el.

G 4 Vá

Végezetre, ez életbéli alkalmatlanságokat, a' szomorúság ennyiben is őregbiti, mert Istentől embernek ajándékozott használatos jokat megvesztegeti, és ellenkező dologra fordítja, ezt tselekedvén, hogy lemminek ítéllye minden ő vigaságára rendeltetett eszközöket, Istennek minden véle közlött jó-teteményiről a' vagy mindenestől fogva el-felelkeztvén, avagy csak azokat kissébbítvén, és így ebbéli édeségeket méreggé változtatván. A' honnét meg-tetízik hogy a' szomorúság amaz ártalmas állathoz hasonlatos legyen, melly a' szép virágokruul szedegettetett édes ízű nedveséget méreggé változtatja, és a' meg-veszett gyomorhoz, melly a' jó étkeknek nemeiből-is, káros, és veszedelmes nedveségeket szerez.

A' mi embernek tellyes személynét illeti, ezt a' szomorúság fíralmas állapatra juttatja, mert, (a) A' férfinnak
a' Prov. 12. v. 24.

VEZERLŐ ELMELK: 31
elméjében való szorgalmas gyötrellem meg-alázza őtet. és (a) A' szívnek bánattya miat, a' lélek meg-romol. A' Szomorúság az értelmet meg-vesztegeti, az érzékenységeket meg-háborítja, az okoskodást el-fordítja, hogy így jó modgyával ember keresztyéni tisztiben foglaltos ne lehessen. Ez az elmét meg-erőtleníti a' szívnek bátorságát el-vetzi, úgy hogy a' gonoszoknak semmi módon ellene ne állhasson, főt az akaratot, minden jó, és tisztességes dologra való hajlandóságátul meg-fosztja, s' ekképpen, minden hasznos, ditsiretes, és kedves dolgoknak végben vitelére, alkalmatlanná teszi. Egy szóval, a' bánattul meg-környékeztetett lélek nem külföldben mint az eczerben bé-vettetett unió, magában el-ofzol.

A' Szomorúság meg-erőtleníti a' testnek erejét, mert, (mint a' bölts mondgya) (b) a' bánat a' szívnek ere-

a' Prov. 15. v. 13. b' Eccle. 38. v. 19.

get el-fordítja; Ismét: (b) A' Szomorúságot a' tsontokat meg-szárasztja. A' honnét el-fizí embertől az álmot, és nyugodalmot, mint az Antiochusban meg-láthatni: (c) Kiben meg-öregedvén az ő nagy betegsége, alitá, hogy neki meg-kellene halni: Akkoron minden barátja hozzá híván, monda nekik: El-múlt az álm az én szememről, és a' bánat miatt elmemben meg-fogyatkoztam; minem nyomorúságban jöttam én, és minem veszedelemnek habzámban estem? Ebből halálos beteglégek származnak, mint ugyan ezen: (d) Keserűségében meg-be-tegedvén, ágyban esek. Ebből idő nap előtt való vénfég, és ősfég következik: (e) Az irigység, és harag, meg-róvidítik a' napokat, és idő előtt vénséget hoz a' szorgalmatosság. Sőt maga az halál ezt gyors lábbal követi: (f) Sokakat vesztett-el, és őlt-meg a' szomorúság.

b Prov. 17. 22. c 1. Macc. 6. 9. 10. 11.

d 1. Macc. 6. 8. e Ecclef. 30. 25.

f Ecclef. 30. 24.

nyomorúság. Ugyan ott: (g) A' Szomorúságtól halál leszén. Szent Pal: (h) E világi bánat halált szerez. Ez a' miől fel vala Jacob Patriarcha az ő fiáért Beniaminért: (i) Hogy ha ezt-is el-vészitek én tőlem, (igy szól az ifjat Aegyptusba vinni akaro több fiainak) és valami módon meg-halánd, az én vénségemet nagy keserűséggel szállíttjátok a' koporsóban. De a' Szomorúságnak e munkája, a' halál tudni-illik, leg jobb mindeneknek fölőtte, mivel jobb meg-halni, mint a' szomorúságnak szüntelen való gyötrelmit szenvedni: (k) Jobb a' halál, hogy nem mint a' keserű élet; így szól a' Bölts. Ide járul ez is, hogy a' szomorúság meg-ölvén az embert, magát-is el-fogyattya, tudni-illik tulajdon edényét el-rontván, maga-is el-omol, és el-mulik, s így maga meg-ölésével, el-veszt fölőtte igen ártalmas és veszedelmes állatot. Es ezek

g Ecclef. 38. 19. h 2. Cor. 7. 10.

i Gen. 44. 29. k Ecclef. 30. 17.

34. SZENT E:R:ŐMRE
ezek a' szomorúságot idő szerént kö-
vető gonoszok.

A' lelkieket a' mi illeti, azok fokkal
nehezbek ezeknél; mert nyilván valo
dolog, hogy a' nyavalyás ember ellen
fel-gerjesztze a' szomorúság Istennek
haragját, az ő engedetlenségéért tud-
ni-illik, békétlenségéért, kételkedé-
séért, háládatlanságáért, és baromi ok-
talanságáért, melyekben magát szán-
szándékkal vetette. Innét vagyons, hogy
gyakran Isten efféle embert tel-
lyességgel magának hágy, az ő bus-
kodási és szorgalmatoskodási között,
mintha így szolitaná-meg őtet: Te-
a' te buskodásiddal, az én minden dol-
gokra néző gondviselésfemnek tisz-
telségét magadnak akarodé kopori-
tani? Am-bár ugy légyen: Kínöz-
zad magadat valamig szereted, men-
nyire mehetsz mindazáltal meg-pro-
bálhatod. Az ember pedig ekképpen
maganak hagyatván nagy vérkekbe
esik, melyek őtet az Istennek ítéleti-

re

VEZERLŐ ELMELK: 35
re ugyan bé-idézik, avagy tsak az
előbbieneknél nagyobb és kefervesb
nyavalyákba ejtik.

Továbbá, a' Szomorúság a' fiúságra
való fogadásnak bizonyosságától (a'
mennyre ő benne vagyons) meg-főz-
tya az embert, és az Isten fiainak sza-
badságoknak méltóságát magára néz-
ve meg-erőteleníti: (a) Mert valami
Istentől szűltetett meg-győzi e' világot.
Mitsoda pedig, e' világot meg-győzni?
E' világnak nem adni valakinek ma-
gát, hanem egy részről, ebben lévő
szerentsétlenségeknek ellenek tufa-
kodni, más részről pedig semmikép-
pen boldogságát ebben nem keresni.
A' ki így tselekeszik, nyilván magát
Istentől szűltetettnek lenni, magával
el-hitetheti, és ollynak, ki e' világot
meg-győző Istennek kegyelmével,
és jó-akarattyaival éllyen: Ellenben
penig, a' kinek e' világi dolgokhoz
tsatoltatott tellyességgel elméje, avagy
nem elég jeleé, hogy meg-győzette-

a I. Joh. 5.4.

H

tett

teit e' világtól, ennek szerelme miatt halálosképpen meg-sebesítettén?

Ennek-fölötte, a' Szomorúság tágas útát nyit a' Sátánnak, ki ebből alkalmatosságot vévén, és magát ettől elfoglaltatott emberhez kötven, késérteti által fok gonosz és utálatos vétkeknek neimeiben bé-meríti. Légyen példa Cain, kinek áldozattyának megvetetése után, nem csak haragja gerjed-e-fel, hanem *színe-is meg-változik*, és ez lón az ő atyafia ellen való gyilkosságának kezdeti. Innét vagyunk fokoknak hittűl való el-szakadások, melly miatt az Isteni igazságnak, és tulajdon lelkek idvőtségének ellene mondván, a' pokolbéli Sátánnak hazugságának írnak alája, ezért tudni-illik, mert a' bánatban fölöttébb bé-merültek, látván szemek előtt lenni a' gonoszokat, ugy-mint, a' szegénységet, számkivetést, tömlőczőt, és ő magát a' halált, mellyeket avagy immár szenvednek, avagy az igazságtól való

való vallás-tételéért kényszerítettnek hamar szenvedni. Innét van a' kétségben esés, maga ellen való gyilkosság. Innét, (mint az experientia tanította) hogy a' pokolbéli ördög néha látható formában meg-mutassa magát ez ilyen bánatban bé-merülteknek, mint járának régenten az Ægyptiusok, a' Bólsnek bizonyság tételé szerént: (a) Kik a' homályos feledékenységnak palástja alatt el-szeleisztetének, fölötté igen meg-rémülven, és képeknek látástól meg-háborítottarván. Innét vészén mégis e' gonosz ellenség alkalmatosságot, hogy némellyek véle frigyét kösse-nek, meg-tagadván Keresztiségeket, minéművek ama' bűjös-bájosok, és varáslók. Sőt ez úton mégyen-bé tettekbe, és rajtok birodalmat vévén, ki-beszéltetetlenképpen győtri őket és kinozza.

Ihon a' Gonoszok! Ihon ez anyá-nak jeles magzattya, mélyet szűl és

H 2

nevel

nevel az embereknek kebeleikben. Kitsoda azért ki nem láttya, (b) a' szívnek leg nagyobb sebének lenni a' szomorúságot? Ugyan-is mitsoda szerentstétlenlégnek és nyavalyának nemét nem szerzené a' bánat; holott ez Istennek súlyos átkai és büntetési közzül való, az ő rendelésinek meg-ron-toi ellen? (c) Áád a' Jehova (igy szol) tenéked rettegő szívet, szemidnek fogyatkozását, és lelkednek keserűségét. Ísmét (d) Meg-szorongatom az Arielt, (Jerusalemet) és leszen keserűség és szomorúság, mikoron olyan leszen a' város mint az Ariel. Vízont: (e) Ezt mondgya az Isten Jerusalemm városá, és az Izraelnek földé felől: Felelemmel íszik az ő kenyereket.

Mészze üzzed azért, igen mesz-sze üzzed magadtul ez aggasztaló és ártalmas nyavalyát: ellenben pedig, adgy helyt a' vigaságnak, melly nem

b Eccles. 25. 17. c Deut. 28. 65.

d Esa. 29. 2. e Ezech. 12. 19.

csak illendő az Istennek fiaihoz, (mint ez előtt jelentettük) hanem egyfzer-s' mind szép jeles, és hasznos dolgokat is szerez ő benne: Ez tudni-illik embernek foglalatosságának jó ki-menetelit adgya, holott mindeneket tsendesz elmével visel, és az időhöz s' alkalmatossághoz képest, tanatsát és igyekezetit avagy végben viszi, avagy meg-tartoztatgya. Am báton azért mindenek kedve szerént ne es-fenek-is, mindazáltal forrával meg-elégedvén, e' világi dolgokat csak úgy mint hamar el-mulandókat viszi végben, és ezektől meg nem háborittat-ván serényen jár az életnek útain, mig-ten pályá futását boldogul el-vége-zendi. A' vig szív, mennyire lehet, e' világi életet tsendeszén viszi végben, nem elegyítvén-meg ujonnan nyavalyákkal, mint a' melly magában is kelletténél fellyebb ezekkel meg-ter-heltetett. Istentől néki ajándékozta-tott jokkal él, mert helyén vagyon el-

90 SZENT ERŐMRE
 méje, minden dolgokat nem hirtelen
 indulattya, hanem okoskodása által
 mérfelelvén: A' test-is penig e' szív-
 béli örömből magát ujittya és vidá-
 mittyja, a' böltsnek ime' mondása sze-
 rént: (a) A' vidám elme jó orvosságon
 tsinál. A' vidám elme meg-vidámittya
 az orvát, és a' vidám elméjének szán-
 telen lakodalmu vagyon. Ismét: (b)
 A' szívnek vigasága az embernek élete,
 és az örvendezés meg-hosszabbittya az
 embernek napjait. Mind ezek fölött,
 e' SZENT Örömmel fel-ékesített
 ember meg-mutatya magát az Isten
 kegyelme fölől bizonyosnak lenni, és
 a' Sátánnak ellene való intselkedé-
 nek, erős és hűséges fegyverének, úgy
 mint kinek ereje semmit neki ne ár-
 hasson. Summa szerént: A' magassá-
 béli Istennek áldomása ő rajta nyug-
 szik, és hogy örvendez, az ő kegyel-
 mének munkája: Mivel hogy penig
 örvendez az Istenben, meg-tsallhatat-

a Prov. 17. 22. & sap. 15. 13. 15.

b Eccles. 30. v. 22.

VIZERLŐ ELMELK: 91
 lan jegye az, Istennek ő benne való
 örvendezésének. Minck-okaért:
 (c) Ne bánkodgyál, holott a' Jehovának
 öröme nekünk erősségünk. Sőt inkább
 mondgyad: (d) Nagy örömmel örven-
 dezek az Urban, örvendez az én lelkem
 az én Istenemben.

III. R E S Z.

Harmadik Fundamentum, mel-
 lyel kell embernek magát a'
 Szomorúság ellen gyámolita-
 ni, és ellenben örömré nógat-
 ni: AZ Istennek Christus Jesus-
 ban való lelki kegyelme.

Nem lehet nagyobb alkalmatos-
 ság, a' keresztyén embernek
 szent örömré való fel-indittatására
 semmi, mint Istennek véle közlött
 lelki jó-téteményiről való serény el-

H 4

mél-

c Nehem. 8. 11. d Esz. 61. 10.

méltóság: mert ilyen módon az ő nyomoruságának nehézségitől megmenekedvén, boldogságos állapatra vitettetik által. Ez azért az első és kiváltképpen való dolog, mellyet néked nyavalyáid, és minden féle bánatid között elmédben kell forgatnod. Hogy pedig Istennek ebbéli kegyelmének, és jó akarattjának méltóságos voltát értelmessen, mint illik, észlelben vehesséd, kérlek velem egygyütt ez háromra jozanon vigyázz, tudniillik: *Az el-múlt, jelen-való, és következő állapotodra.*

El-múlt állapotodra a' mi nézi, mit sodra egyéb az ember természeti szerént, mint haragnak és örökké való kárhoznak fia? Mert Istennek képeére teremtetvén, hitetlensége és pártolkodása által el-hagyá első eredetét; mellyért az Istennek igazságos sententiájából halálra ítélterék, az az, minden lelki, testi, idő szerént, és örökké való nyomoruságokra, mind ezekre

ezekre maradékit-is méltókká révén. Innét vagyon az embernek bűnben való fogantatása, és születtetése, az eredet szerént való igazságtól, megfosztatása, és minden vétkekre való hajlandósága. Ertelme a' tudatlanságnak homályával bé-vonattartott, akarattya a' gonofsággal meg-rakodott, és minden ő indulati meg-vesztegettetvén el-fordultanak. E meg-bűszhőtt kut-főből azért nem egyéb, hanem káros és ártalmas folyamatok származhatnak, gonosz és veszedelmes gondolatok tudni-illik, ártalmas beszédek, mellyek a' szívnek bőfégének, és meg-vesztegettetett voltának, meg-felelnek, tellyefésséggel ellenkezővén az Istennek akarattjával. *Somma:* meg-holt a' bűnőkben, és átkozott az Istennek tekintetinek előtte. Erre azért méltán fejeztethetik a' Mártjának ime beszéde: (a) *Uram immár szagos, mert negyed-napi.* Mert a' he-

a' helyett, hogy Istennek szentséges Temploma vala, magát büdös pervátává tövé, és olly barlangá, holott a-ma' pokolbéli Saul, az ő otsmány gyomrának ganáját le-raknája. Nem elég még ez: Mert mivel ez megromlott, természeti szerént, az Ur ellen támad, és ellenséggéppen véletusakodik. Innét (a) az Istennek haragja nyilván van, *nyilván van* ményből, minden ő hitetlensége és hamissága ellen. S' ekképpen az Istennek igazságos ítéletiből, magának hagyatván, az ő szívének gonosz indulatiban szabadoson elő-botsáttatik, melly miatt, az Istennek külön-külön fele átkának nemeit, kényszerítetik meg-köftolni, néha jóságában, tiszteltségében, testében, néha pedig szerelmében ő tőle büntettetvén; holott néha az eget, élterő állatokat, a' fenebestiákat ellene fel-indította, néha pedig az embereket is ellene fel-fegy-

verkezteti. Végezetre, az élőknék földéről őket ki-szakasztja, és még az utána-is bocsfzu-állását rajta megtorollja; mert mihelyen a' lélek az ő kedves baráttától a' testől meg-válik, mindjárt a' pokolbéli gyötrelmeket kezdi szenvedni, miglen el-jő a' kö-zönléges halottaiból való fel-támadásnak ideje, mellyen egygyesítetik azon lélek a' testel, és így az egész ember kinoztatik az ördögökkel, és ördögöktől, nem valami kevés idő alatt, hanem örökké, rettenetes, és emberi nyelvtől ki-beszélhetetlen kínokkal. Jobb leszzen fok ezer-szerre a' disznónak, ebnek, kigyónak &c. hogy nem ez illyen embernek állapattya; mert ez oktalán állatok egyszerű meg-halván, mindenestül el-mulnak, csak néha kényszerűen szenvedési derekasón halálával egygyütt kezdettenek, annyira, hogy valamit szenvedett, avagy szenvedhetne ez jelen való életben, nem egyéb, hanem csak mint

egy árnyéka, és elől-járó hopmeistere, ez élet után reá következőzendő ifszonyu győtreimnek.

Látod a' te elebbeni természet szerént való állapotodat. Ebben bizonyára méltán hagyhatott volna tégedet Isten, az ő igasága szerént, a' honnét örökké való keiferves győtreimre kellett volna szállanod: De nemtselkedett veled ekképpen, hanem az ő ki-merithetetlen irgalmaságának soksága szerént rajta szánakozván, boldogságos állapotba helyhezterett, a' melyben élsz mostan. Ebből azért, kérlek, velem eg'gyütt egy keifés gondolkodgyál, minémű örömet és vigaságot vehetsz magadnak?

Kérlek, mennyire terjed a' te boldogságod, holott Isten sok ezer embereket a' veszedelemnek sárában hagyván, az ő ingyen való kegyelméből és könyörületességéből tégedet a' Jesus Christusban el-választott? Tulajdon Fia által a' lelki rablágból kizaba-

szabadított? Mellynek végben vitéléré nézve ezt akará, hogy az Isten emberre lenne, hogy az Ige a' kisdédeknek természeteket öltözné magára, és (a) *ama' mennyei kenyér* (mint egy a' Paternek közzül szolla) *frvé lenne, mert minden test olyan mint a' fr.* Azt akará, hogy fogontának a' Szűznek méheben, minekelőtte az ő ereje és hatalma az Evangeliumnak zengedezése által ez egész világon ki-hirdettének, nem külföldben mint ama' Gedeonnak gyapja (b) melly elsőben meg öntöztetek harmattal, minekelőtte az le-származnék az egész ki-terjedett szűrtre. Es hogy az ő szentségével s' ártatlanságával a' te tisztátalanságodat Istennek tekinteti előtt el-födözhetnéje, nem férfiutol, hanem a' Szent Léleknek munkája által terehben esett szűztől akara szűltetni: *A frigynék, tudni-illik, ládának*

a Bernh. Serm. 2. *Missus est.*
b *Judic. 6. 39. 40.*

jának (c) mind kívül belől tiszta arannyal kellett meg-boríttatni. Es, (d) Ama' fő Papnak sem Attya, sem pedig Anyja miatt nem kellett meg-ferteztetni.

Továbbá nem csak szűllettetni, és élni, hanem meg-is kellett te éretted halni, hogy ártatlan halála által tenéked bűneidnek bocsánatnyát, életet, és igazságot nyerhetne, melly te meg-szöröztetett idvőrséged hogy gyümölstelen és haszontalan ne lenne, fel-támadott a' halálból, fel-ment az egekben, és űlt az ő mennyei Atyá-nak jobjára.

Hogy pedig ugyan kiváltképpen-is néked hasznodra és idvőrségedre szolgálhatna, az ő Anyaszentegyházának seregében be-hívott tégedet, meg-ajándékozván ama' Sion hegyén építettett várossal, és azt mondván tenéked, a' mit Saulnak régenten: (e) Kelly-fel, meny-be a' városban, és meg-

mond-

c En. 25. 11. d Lev. 21. 11. e Act. 9. 6.

mondgyák tenéked mit kellesték tselekedned. (f) Talált tégedet a' pusztta földön, és a' kietlenségnek iszonyu pusztájában helyheztesett tégedet a' magas es egyenes földre. Eledeleül adta néked az ő igéjét, amaz Angyaloknak kenyerét, holott mások csak a' feteres Egyptusnak polyvájával és pozdorjájával, mellynek fanyaru szolgáltyára kötelesek, tápláltassanak. Es hogy bizonyosabb lehetnél a' Christus szenvédésnek és tselekedetinek minden te reád nézendő hasznai felől, az ő kegyelmének zálogául adta néked a' Sacramentumokat-is. A' te szivedben hitet nemző, és elmédnek ízemeit megvilágosító Szent Léleknek ajándékában részesített, hogy az Adámmal együtt nem csak a' te meziteleniségedet, hanem a' te rajtad forgó Istennek kegyelmét-is szemlélhernéd. Es ez, ki a' te akaratodat meg-változtatta, rendeletlen indulatidat tisztogatta, úgy

I 2

hogy

f Deut. 32. 10. 11. Esa. 26. 10.

hogy nagy tsudálatosképpen az Istennek képere újonnan formáltatván, az Izrael népének ama' Királynak példája szerént, egészlé más emberré változtál legyen. Ez, ki a' sok rendbéli vétkektől és esetekről, mellyek az ő természet szerént való állapotokban hagyattakból bőféggel végbevitettenek, és ekképpen ezeket követő rettenetes büntetésektől régedet meg szabadított.

Ebből pedig a' kegyelemnek állapotából ki-mondhatatlan nagy tisztesség, boldogság, és haszon származik te reád; mert minémű tisztesség, kérlek, az Istennek Atyádnak, az Ecclesiának Anyádnak, és a' Jesus Christusnak atyádfiának lenni? Minémű tisztesség, (a) az Isten természetben részesülni, a' Christus által, és ugyan ő benne fellyebb valónak lenni az Angyaloknál: holott nem az Angyalokas, hanem az Abraham

a Hebr. 2. v. 16.

magas

magvát vőtte-fel, és így e' mennyei Jofef, annyira bőtsült a' mi gyarlóság, alávetett férges tsűnknek sákja, hogy a' mi válságunknak meg-bőtsülhetetlen kintsét, ebben méltoztatott legyen el-rejteni. Más résztől pedig: (b) az Angyalok szolgáló lelkek, kik ki küldetnek az idvőségnek örökösítés, és következő képpen te éretted személy szerént.

Ennek-főlötte minémű bőtsület, Prophetának, Papnak, Királynak, és ez egész világnak Urának lenni, mellynek birodalma a' Jesus Christus által, tenéked meg-szereztetett, úgy hogy igazság szerént (c) mindenkinek térd legyenek, és reád nezzenek, ez életbéli terény pályá futásodnak el-végzésének utánna pedig, tellyeffen és tökéllateffen birodalmod alá holdol-tassanak.

Melly fok fele hasznok áradhaszának pedig ebből reád meg nem szám-

I 3

lály

b Hebr. 1. v. 14. c 1. Cor. 3. 22a

lálhatni; Mert ez által szabadultál meg a' törvénnel iszonyu meny-dör-
géshez hasonló, rettenetességétől, és
az örökké való kárhozattól, holott,
(a) *Semmi kárhoztatások azoknak nin-*
tzen, kik a' Jēsus Christusban vannak.
Jollehet pedig sok fogyatkozások
maradtak légyen még benned, mel-
lyek a' testnek munkájából napon-
ként mutogatják magokat, mind
azáltal, a' te első szűlött Atyádfiá-
nak palástya által, el-fedeztetnek és
titkoltatnak azok-is, értem a' Jēsus
Christusnak igazságát. Sőt még szin-
tén a' vétek-ek is neked lelkednek id-
vősségére szolgálnak, holott ezek-
nek képtelen utálatosságok gyűlölé-
sekre, és ellenben a' töredelmes alá-
zatosságra serkengetnek tégedet, ta-
nitgatván, hogy ez után észesben tud-
gyad magadat viselni.

A' kegyelemnek székéhez, min-
den szűkségednek idején neked sza-
bados

a Rom. 8. v. 1.

bados meneteled vagy, szabados-
són bé-önthedd síralmidnak könyv-
hullatásit az ő kebelébe, melyre rége-
det parantsolati által ugyan nógat, és
ígéreti által édesget. Gondviselésé-
vel bir és igazgat tégedet: (b) *Arnyék*
nappal te-neked a' hétség ellen, tándók-
lő társnak langja pedig eozakának ide-
jén. Minden szűkségedre gondot vi-
fel tenéked, mind ez jelen való, s'
mind pedig a' következőzendő életre
nézve, tizes bástyaúl lévő környű-
lötted az ő szent Angyali.

Sőt még a' rajtad forgó nyomor-
ságok-is, nem az ő haragjának, ha-
nem inkább kegyelmének, és az ő te
idvősségedet eléb mozdító Atyai
gondviselésének jelei immár te raj-
tad, meg-probáltatásodra, és gyako-
roltatásodra tartozván azok, és (c) *az*
igazságnak minden gyámolását szerzik
tenéked. Minden kifutetidnek, és vi-
askodásidnak idején jelen vagy te-
néked

I 4

b Efn. 4.5. c Hebr. 12. 11.

néked, erőssí vén Lelkének erejével,
 és bizonyosá tévén Örök életed felől,
 s' el-hitelvén veled, (d) *hogy sem az
 élet, sem a halál, sem Angyalok, sem Fe-
 jedelemségek, sem hatalmosságok, sem
 jelen valók, sem következők. Sem
 magasság, sem mélység, sem egyéb te-
 remtett állat, téged el nem szakaszthat
 az Istennek szeretetétől, melly vagyon
 a' mi Urunk János Christusbán. Innet
 az Örök életnek-is, olly bizonyos és
 erős reménységét nemzi. Izivedben,
 mint-ha immár azt tökéletesen bir-
 nád (a) Mert a' reménység meg nem szé-
 gyenít, mivel hogy az Istennek szerelme
 ki-ontatott a' mi szívünkben, a' szent
 Lélek által melly mi-nekünk adatott.
 Mind e' jók pedig olly természetűek,
 mellyek örökké sem meg nem kif-
 sebbednek, sem el nem fogynak, lő-
 mentől kedvesben, és kíváncsban
 fogtatnak a' keresztyén embertől,
 annál inkább nevednek és bővöl-
 kőd-*

d Rom. 8. 38. 39. a Rom. 5. 5.

kődnek; nem külföldben mint az A-
 nyai tej, mellyet mentől bővebben
 szop a' kisdéd magzat, annál fellyebb
 bővölködik. Kitsoda immár, a' ki
 nem vész el e' világi di-
 tsófégnél és kazzagságnál, sokkal
 méltóságosbagnak lenni? Es ez, a'
 te itt e' világon, jelen való állapotod,

A' mi illeti következő sorsodat,
 noha egyebekkel egygyűt, e' testnek
 sátorából ki kel néked is költözniöd,
 de haláloed által több és hasznosbb
 jókban részesíttettel, mint-ha ez élet-
 ben meg-maradván, részesíttethetél
 volna: Ugy hogy nem ok nélkül
 mondattasék, (b) *bűntetéseinek a'
 szenteknek haláloed az Urnak szemé-
 előtt, kiket az ő kegyelmességgel elől vé-
 szen. A' te haláloed tudni-illik min-
 den féle nyomorúságidnak véget vet-
 vén, kezdeti és tellyesége leszén,
 vég-nélkül való boldogságodnak. A'
 hal-*

b Psal. 116. x. 15.

halál által meg-szűnöl a' gonofság-
nak tselekedetétől, és az lstennek a'
te kegyes Atyádnak haragjának, el-
lened való ingerlésétől butsut vévén,
minden amaz reád következő álla-
pathoz illetlen tselekedeteknek válét
mondasz. Miglen ez életben, tested-
nek öltözetiben fel-ruháztatván mu-
latosz, a' testnek kívánságaitul kön-
nyen meg-kifirtethetel, és ruhád meg-
ragattatván, ama' szemtelen aszonyi-
állattól ilyenképpen meg-szollittat-
hatol: (c) *Hálly velem.* De midőn é
palástod az égben fel-menő Illyéssel
egygyűt rólad le-eséndik, az után et-
től se nem illettehetel, sem penig
meg nem tartoztathatol. A' halál ál-
tal, melly utolsó ellenséged, minden
féle ellenségid tőled el-űzettetnek,
hogy tovább néked se ne árthassanak,
se utánnad ne lefeskedhefsenek. Min-
den ez életben rajtad forgó vezédel-
meknek félelmétől meg-menekedel.

A' ha-

c Gen. 39. v. 7.

A' halál által ennek-főlőtte, minden
bánatidtól, szorongattatásidtól nyomor-
úságidtól, fárasztós gondaidtól, és
késerűségidtól meg-szabittatol. Mi-
koron lelked testedtől el-válik, (a)
mint a' madár a' madarásznaak törítől
meg-szabadul. Akkor szabadul tud-
ni-illik meg-lelketskéd sok gyötrel-
minek sűrű fellegitől nyugalom-
ban helyhezítettetvén, annyira, hogy
utolsó órád el-közelítvén így szólhass
bátorsággal: (b) *Térj-meg én lelkem*
a' te nyugalmodban, mert az Ur jól
tört te veled. Ki-menvén végezetre e'
világból, az égbe vitettetik az örök-
ké való boldogságra, öröme, és az ő
mennyei vőlegényének szemlélésére.
(c) *Ki-mégyen hogy nézze a' Salamon*
Királyt a' Coronában, mellyet szerzett
néki az ő Anyja, az ő mátkájának el-
jegyzésének idején, és az ő szívének vi-
gaságának idején.

A' mi penig nézi a' testet, porrá
kell

a Ps. 124. 7. b Ps. 116. 7. c Cāt. 3. 11.

keil úgy vagyon ennek lenni, de nem marad meg ebben; Mert (d) el-vet-
tetik rothadando test, fel támasztatik
rothadatlan; El vettetik gyálázatos test,
fel-támasztatik ditsőséges; El-vettetik
erőtelen test, fel-támasztatik hatalmas;
El vettük lelkes test, fel támasztatik lel-
ki test. Így a' testnek el múlása nem
egyeb, mint a' földben el-vettetett, és
idővel szep gyümölcstőt hozando
mag. Ez azért vilzont a' lélekkel eg-
gy-sítettén, (e) be-vitetetik a' Ki-
rinyak ágyas hazában, hogy örüljön és
örvendezzen abban mind örökre, tö-
kéletes birodalmára jutván ama ki-
beszélhetetlen boldogságnak, (f)
mellyet szem nem látott, fül nem hallott,
és embernek még gondolatryában sem
örült.

Nofia annak-okáért, ha ilyen-
volt, ilyen most, és ilyen leszen jó-
vendőben állapotod, niintséné kérek,
bő-

d 1. Cor. 13. 42. 43. 44. e Cant.

1. v. 4. f 1. Cor. 2. v. 9.

bőséges vigaságra alkalmatosságot
szolgáltató materiád? Szomorkodol
mostan, el-lankadt elmével lévén, és
forogtad nehézségidet így gondol-
kodván: O mikor leszen immár né-
kem, vigaságra, és az Istenhez való
hála-adásra alkalmatosságom! Tudd-
meg ezt hogy ha színtén lemmi egyéb
ok nem volna-is előtted, az Istennek
lelki jó-téteményiről való elmélke-
désnél, bizonyára igaz elég volna ez,
mind a' te benned való örömnnek in-
ditására, s' mind pedig az Istennek
nevének tőled ditsőitására. O mint
örül, valamelyi sulyos, sejtetes, és bü-
dős tömlőtzből meg-szabadult fo-
goly! Amaz, Peter Apostoltól meg-
gyógyítottatott szanta ember, minemű
nagy örvendezéssel ditsőíté az Istent?
Az, ezennel nagy kinoknak nemei-
vel meg-öletendő bűnös, meg-értvén
a' Fejedelemnek gratiáját, nagy örö-
mének miatta, mint egy magán kívül
ragadtatik, Itéld-meg pedig kérek
K ma-

gad, e' világnak minden nyomorúsá-
gi-is vallyon egyben hasonlítódoke
azzal, mellyből tégedet Isten ki-men-
tett? Miképpen lehetnél tehát olyan
tompá, és ostoba elméjű, hogy fzi-
vednek belső részeiből, a' te meg-
számlálhatatlan sok nyavalyáidból, az
örökké való hévűségből, a' pokolnak
tűzéből, a' zokogásnak, és fogak tsi-
korgatásának feretséges helyéről va-
ló meg-szabadulásodon nem örven-
deznél? Ugy ítélsz jollehet te, mint-
ha méltó okai volnának bánatidnak,
nyavalyáidnak és boldogtalannak alit-
ván lenni magadat: De ugy volná-
nak néked nyomorult sorfod felől va-
ló panaszolkodásodra terhes okaid,
ha Isten tégedet, a' meg-romlott álla-
parban, és veszte lelemnek sírában,
hagyott volna. Ah melly sok kisé-
dek vadnak, s' léfznek pokolban,
kik még a' jonak avagy gonosznak
ismeretire ingyen sem jutottanak!
Mennyin kárhoztanak el, kik jollehet
Isteni

Isteni felelem nélkül éltenek e' vilá-
gon, de mindazáltal a' te gonosz tse-
lekedetidhez hasonlókat, avagy tsak
azoknál súlyosbakat, netalántán so-
ha nem tselekedtenek? Mennyin
rendeltettek az örökké való tűzre,
kik ítéletek szerént jámborul éltek,
és tisztelték az Istent? Mindazál-
tal, hit nélkül lévén, és az Istennek
ki-jelentett szent akarattjának mér-
ték finora szerént életeknek folyását
nem rendelvén, a' veszedelemben ma-
radtanak. Az Isten pedig, vallyon
szintén ugy tégedet, mint egyebeket
igáságos ítéletiből, nem hagyhatott
volna e' veszedelemben? Látod a-
zért mennyivel légy boldogabb sok
száz ezer embereknél, kik lelkekre
nézve immár a' kárhozatnak iszonyu
gyötrelmit kostoltyák?

Gondold-meg továbbá ezt-is, men-
nyivel légy boldogabb számlálhatat-
lan sok hitetleneknél, kik e' világon
olvén, az ő tisztettségekben, kazdag-

ságokban, gyönyörűségekben, hatal-
maságokban, bőségekben, és
méltóságos állapotokban, helyhez-
tetik bő dokságokat. O menyivel va-
gyon jobban a' te dolgod minden
egyben hasonlítás nélkül! mert ezek
bűnökben meg-maradván, a' rettene-
tes büntetésre, és ki-beszélhetetlen
gyötrelmekre tartattatnak. Távol
légyen azért tőled, hogy az ő színes
és áthatatlan sorfokat iréglyenéd. Tá-
vol légyen ez-is, hogy ottan-ottan
magadban nem vizsgálád menyivel
lehecs boldogabb ezeknél, holott vé-
lek egygyűtt a' pokolnak tűzére nem
rendeltettél.

Ide járul ennekfeletle ez-is, mert ha
méltán örülhetsz a' te nyavalyás ter-
mélzetedből való ki-vétetéseden, fok-
kal jobban, hogy felelte méltóságos ál-
lapatra emeltettél: mert tégedet Isten,
az ő fiainak számok között méltozta-
tott bé-venni, és nem elégedett-meg
véle, hogy tégedet a' nagy inségből
ki-

ki-mentene, hanem ezen fellyül, er-
re ment, hogy az ő javaiban-is részfel-
tetne. Minek-okáért, a' Christushnak
tanítványihoz nyujtott ime' beszédét
tudgyad te reád-is tartozni: (A) Örül-
lyetek, hogy a' ti neveitek fel-irattat-
tak menybe. Örülnél minden kétség-
nélkül, ha még amaz ártatlanságnak
állapattában tartattatnál, mellyben
vala Adám ama' földi Paraditsomban;
De tudd-meg mostani sorfodat jobb
karban helyheztetnek lenni, holott
több és nagyobb jók származzanak
reád a' Christus Jesusban mint a' mel-
lyeket el-vesztettél Adámban: mert
akkor Istennek teremtetett állattya
vala az ember, most pedig a' Chri-
stusban Istennek fia vagy. Az első
ember földből való formáltatván: Te
a' mennyei és meg-romolhatatlan
magból születtettél, melly az Isten i-
géje. Az első állapotban vétkezhe-
zel való: (mint ő siralmas dolog! az

K 3

ex.

experientia meg-bizonyítá) A' más életben pedig nem vétkezhetel. Abban meg-halhatsz vala: A' Christusban te számodra készítettett életnek pedig soha vége és határa nem léfzen.

Végezetre, nem kellé vallyon te benned vagaságot indítani a' te ez élet után következő boldogságodrol való elmélkedésnek? Mert majd fel-verrad amaz örvendetes nap, melyen minden te nyavalyáid és nehézséged meg-szűnván, el-vészed és birni fogod örökköfien, a' te számodra készítettett, és tőled soha senkitől el nem vehetendő nagy örömet.

Mind ezekről való elmélkedés pedig el-múlt, jelen való és következő forfodnak tudni-illik meg-gondolása, vallyon nem szerezhetic, hogy a' hatalmas Istentől tenéked külső-keppen engedtetett állapotoddal meg-elégednél? Örüllyenek bátor némellyek, az ő nagy veszedelmekből, szegénységekből, avagy más

vala

valamelly nyavalyájokból való ki-menekedéseken, mellyekben forgasz mostan: De te Isten kegyelmességéből, ezer veszedelmekből és nyomorúságokból szabadittatál-meg, mellyek egyben hasonlítás nélkül e' világi minden nyavalyákat sokkal fellyül multanak. Fuvalkodgyanak-fel bátor némellyek az ő nagy rakasra gyűjtött kentsékekkel; kevélykedgyenek méltóságokkal, és friss öltözétekkel; mitsodák ezek, ha az ISTEN FIÁNAK ditsóségével, az Istennek örökségével, és a' Jesus Christusnak örökös társainak állapattyokkal egyben vetetnek? Táplállyák ámbár mások valami haszontalan reménység magokat; Tegeted a' te következő ditsóségednek, és boldogságodnak szép reménsege soha meg nem tsal.

Meg-lásd azért, hogy valamin az Isten ellen ne zúgolodgyál, ezt mondván, mint-ha veled mostohán, avagy

kegyetlenül bánt volna. Vallyon kegyetlenül bánté veled, ki tégedet a pokoltól meg-szabadított? Kegyetlenül bániké veled, ki tégedet tisztességes állapatra emelt, és ennyi javával meg-környékezett? Kegyetlenül tselekeziké, a' ki számodra nagy ditsőséget készített? Minek okáért, mindenkoron e' szó zengedezzen füleidben, avagy inkább szivedben, mellyel meg-ízoltá Idvőzítőnk az ő Apostolár: (a) *Eleg legyen teneked az én kegyelmem.* Es e' világban minden rajtad forgo sanyarúságid között, végy könnyebbséget, és vigasztalást az Isten kegyelme felől való elmélkedésből. Mert, (b) *a' Királynak jó akaratya,* (a' minden Királyok Királynak, mondom) *olyan mint a' fűvön való harmat.*

IV. RESZ.

a 2. Cor. 12. 9. b Prov. 19. 12.

IV. RESZ.

Ez negyedik rész az Istenről nekünk ajándékozott testi jó-téteményin fundáltatik.

AZ Istennek lelki kegyelmének ki-beszélheterlen méltósága, (mellyről most lőn beszédünk,) jól-lehet elég volna, a' te rajtad mostan forgo szomorúságnak, nem csak megnyihetére, hanem ugyan el-vételére is; Mindazáltal, nem emlekeztünk még, Istennek minden te reád ki-áradott jó-téteményiről. Mivel az Istennek kegyelme és jó-volta, az előszámláltatott dolgokban csak, nem nyugtízik-meg, hanem sokkal kilyebb terjed. Miként azért hogy az ő lelki jó-téteményinek jobb kezével tégedet hozzá szorított: úgy az ő idő ízerént való jó-téteményinek bal keze vagyon a' te fejed alatt; annyira hogy ízintén a' Christusnak kegyelme.

gyesének ime' kívánságát tapasztal-
hassad-meg rajtad forgani: (a) *Az í-
bal keze az én fejem alatt legyen, és az
ő jobb kezével öleljen-meg engemet.*

Nem elégedett-meg vele, hogy te-
néked lelki életet adott, éledeledre vi-
gyázott, jó és tisztelteséges állapattal
meg-ajándékozott: hanem ezek fe-
lett, szintén úgy, mint valamely ke-
gyes testi Atya, dajkálkodik veled, ki
apro magzatának, minden féle játek-
nak nemeit szerez, hogy életeknek
első esztendeit gyönyörűségekre tölt-
hesék-el; Így bánik mondom a' te
mennyei Atyád veled, mert napon-
ként, sok féle idő szerént-*való* jok-
kal környül-vészen tégedet, hogy e-
zeknek edesége vidámságot szerez-
zen benned, fellyül haladván a' mo-
stán rajtad forgó és elmédet farszító
izomoruságot.

Az Istenről reád terjesztetett jó-
téteményeknek pedig két nemei vad-
nak:

nak: némellyek *Kiváltképpen-*való**,
(mellyeket így nevezünk azért, mert
jollehet nagy sokakra tartozzanak,
de mindazáltal, nem minden embe-
rekre) némellyek pedig *Közonsegések*,
és ezek mind azokra ki-terjednek,
valakik e' könyvetskét olvasgathat-
tyák; El-annyira, hogy senkinek ne
legyen módja a' panaszkodásban, és
felebarátja ellen való irigységének
űzésében.

Gondolkodgyál azért kérlek felő-
le: Talám sok ezer emberek felett,
tégedet Isten kiváltképpen való bős-
súlettel ajándékozott-meg? Talám
Királyi, Tekintetes, Nemzetes, Ne-
mes, avagy alább bősúletes familiá-
ból vöttél eredetet? A' mi tisztedet,
és hivatalodat illeti, talám tégedet I-
sten Királysávé, avagy előtte járójávé
tött valamely népnek? Valamelly
nemzetiséget talám hatalmad alá ve-
tett? E' földön Vicejévé, és Assello-
rává választott, s' így az Isteneknek,
a' Ma-

a' Magistratusoknak tudni illik feregekben számlált, hogy igazságot szelgáltass azoknak kik hívéged alá bízattatának, hogy az ártatlanokat oltalmazd, az özvegyeket, árvákat, és jövevényeket gyámolítsd, a' gonosz tévőket gyomlállyad. Es hogy röviden megmondgyam, né-talám olly tisztben helyhezítettél, mellyben fokok néked alázatosan esedezzenek?

Ha pedig a' Polgári társaságban lévő valami tiszt-viselésre elő nem szollattál, talám Isten az ő házában és Ecclesiájában, a' Christusnak sáfárává tölt, hogy az ő tselégyének lelki eledelét, alkotmányos időben ki-szelgáltassd, az ő szent igéjét hirdessed, az ő nyáját legelteffed, melly felette igen tisztességes dolog, és jeles munka mint szoll az Apostol. Avagy talám valami más tisztességes állapotban vagy foglaltos, nemzetféged között kalmárságban, kereskedésben, avagy vala-

valami egyéb efféle szabados hivatalban, gyakorolván magadat.

Továbbá, talám Isten kegyelméből, nem csak tulajdon nemzetféged, hanem még mások között is jó híred neved, és bősületed vagyon, erősségedért, jóságos-tselekedetedért, szépségségedért, avagy tudományodért: (a) A' jó hír név pedig, megkövetíti a' tiszteletet. Ennek okáért, mert a' ki nek jó hire neve vagyon, annak ez örömet, és gyönyörűséget ad, mellyre nézve: (b) Kívánságosb a' jó hír név nagy gazdagságnál.

Add hozzá ezt is, mellyet közönségesen e' világnak javainak nevezünk, ilyen a' gazdagság, jövedelem, földek, örökségek, izölők, mezők, házak és egyéb efféle jószágok, mellyeket az Isten adott tenéked: és a' jó-téteményeket, mellyekkel naponként látogat tégedet. Ha valamikor földednek jóvedelme kívánságodnak

L

meg

a Prov. 15. 30. b Prov. 22. 1.

meg nem felel; Az Isten szintén úgy tselekeszik veled, mint Caleb az ő gyermekivel (c) *A' száraz föld után also es felső kut-sejeknek folyását is aján-dékoz tenéked.* Eő a' ki kezaidnek munkáját meg-áldgya, hogy (a) *Ból-dognak mondaszál, éven a' te kezédnek munkájából. Bóldog leszel és jól leszen tenéked dolgoz.* (b) *A' gabonának sir-jával elégít-meg tégedet.* Nem csak azzal ajándékoz-meg tégedet az Ur, melyet elégedendőnek monda lenni az Apostol. (c) *Eledellel tudni-illik, és ruházattal, az az, a' mennyi magad-nak es házad népének szükségére ki-vántatnék: hanem többet nyújt mint szükséged kívánája.* Sokszor pedig ugyan felette bőségesen terjeszti read-áldását, úgy hogy nem csak magad él-hets minden szorulás, és fogyatkozás-nak látása nélkül, hanem ennek felet-te adakozhatszál, mind az Istennek

tisz-

c Jud. 1. 15. a Psal. 128. 1. 2.

b Psal. 147. 14. c 1. Tim. 6. 8.

tiszteletre, hazádnak elebb mozdítá-lára, s' mind pedig szűkölködő fele-barátidnak tápláltatásokra. Szolgálat-tenéked mind költséget, s' mind olly eszközöket, mellyek által fiaidat, egy avagy más-féle tudományoknak, és mesterségeknak tanuláiban, fő-képpen pedig, az Isteni tiszteltben nevelhesz, és avagy hasonló, avagy méltóságosb állapotra, mint a' melly-ben magad helyezettél, őket fel-emelhesz, és végezetre hogy ki-mul-lásod után, hagyahs nékik a' mennyi-vel meg-érjék, nem szorulván mások-nak darabjára, sem meg nem bántat-tatván olly szűkségtől, melly miatt tu-datlanfágban kellene neveltetnie, és jófágos-tselekedetektől meg-fosztat-ván, alacsony állapotú emberek-ké len-niek.

Vízont ezeket is meg-gondolliad: talám Isten kívánságod szerént való hasznos, és hozzád illendő házastár-sal ajándékozott-meg, s' ollyal, a' ki

L 2

mind

mind testi, s' mind penig lelki áldomással Istennek fel-ékesítettett, ugyanint jószágos tselekedetekkel, tisztességgel, jó és engedelmes erköltsel. Talám tégedet tselédes gazdává tett, szép magzatokkal látogatott, el-ánnyira, hogy a' te feleséged legyen. *(d) házában ugyanint termő szőlő, föld penig mint olaj fának ágai, asztalok környékén.* A' te magzatid nétaikután épp testtel, és elmével hoztatván e' világra, nevedeknek nagy szépen, ízem látomást, mind testekben, mind penig fő-képpen az Isteni félelembé, nem külömben mint a' *(e) Jehovának kertiben lévő gyenge plánták, épületet vévén naponként a' te tanításidból, intésidből, és dorgálásidból, s' jövőendőbeli nagy reméniséget nyujtván önnön magok felől.* Avagy talám immár olly méltóságos állapatra emelttettenek, mellyben vénfégednek gyámolító istapul leheffenek.

Sőt

d Psal. 128. 3. e Gen. 13. 10.

Sőt talám még fiadnak fiait-is látad, és hogy röviden mondgyam meg, Istennek ama' jeles áldásában részes vagy, mellyet a' Salamon emleget: *(a) Megnyeri a' jót a' ki talál feleséget, és vőtt jó akaratot az Urtól.* Es azoknak seregek között való vagy, kiket a' fellyebb említettett Soltárban, az Isten lelke, bódogoknak hirdete lenni.

El-halगतom ama' gyönyörűségére tartozó dolgokat, mellyeket vehetsz a' te magzatidnak, és nevezet szerént az aprotskáknak magok viseléséből. Egygyet említek tsak, de kiváltképpen-valót. Ők azért az Istennek fiainak mivoltokat valóságossá ki-ábrázolják, a' mint hogy ellenben a' te ő reájok való gondviselésed által, Istennek hiveire való vigyázása, nyilván ki-ábrázoltatik: Mert tudodra legyen, hogy valaminémű tselekedet, indulat, fogyatkozás, vétek,

L 3

avagy

2 Proverb. 13. v. 12.

avagy pedig tökéletesség tapasztal-
tathatik-meg a' te magzatidban, mind
ezekben a' hiveknek minéműségek
meg-mutatódnak, mind jó, s' mind
gonosz tselekedetekben tudni-illik,
ugy hogy semmi olly dolgokat fiad-
nak magok viseléséből ne vehets e-
szedben, mellyek az Isten fiainak
mennyei Attyokhoz, és felebaráttyo-
khoz való magok viselését igen vilá-
gossan ki nem fejeznék. A' mint hogy
ellenben, semmi ollyat a' bölts és eszes
Atyák nem mivelnek, mellyet Isten
ugyan ollyan rendel és moddal fiaira
nézve el nem követne. Ez bizonyára
méltóságos prerogatívájok a' háza-
ságban élőknek, azok fölött kik eb-
ben magokat nem foglalták, és fő-
képpen kik Istennek e' rendelését
mind magoktól s' mind pedig egye-
bektől tiltják, s' ekképpen meg-
fosztatnak a' sok külön külön féle,
szép időviséges tanítástól és vigasztal-
ástól, mellyet a' házaságbéli állapar-
ban

ban a' kisdedeknek magok viselésék-
ből meg-tanulhattak volna, kiknek
Scholájokban igazít minket maga id-
vőzitőnk: (a) Bizony mondom nék-
tek, (igy szól) ha meg nem vérték, és
ollyak nem léstek mint a' kis gyermekek,
nem mehettek-bé a' mennyeknek orszá-
gába. Es ezek Istennek veled köz-
lött jó-téreményi egész személyedre
nézve.

Szölyünk továbbá az egész embe-
ri személyt szerző két részekről-is,
és elsőben a' lélekről. Minémű jó-té-
ménye azért Istennek, ha tégedet jó
elmével, szép értelemmel, helyes i-
télettel, okossággal, és következen-
dő dolgaid fölől való bölts elmélke-
déssel meg-látogatott? Ebből e' kö-
vetkezik, hogy számlálhatatlan sok
szerentsétlen cselektől magadat kön-
nyen meg-ohassad, mellyek a' ma-
gokra jó modgyával gondot viselni
nem tudó emberekön gyakorta meg-
vőrténnek.

L 4

Ta-

Talám nagy bőséleggel és tudománnyal ajándékozott-meg tégedet a' Jehova, avagy olly ékeffen szollásnak ajándékát nyújtotta, melly által szivednek gondolatit, helyessen és értelmessen ki-beszélheffed, talám erős és bátorlágos elmével szeretett tégedet, hogy a' nyavalyákban álhatatos, a' veszedelmekben pedig meg-rémülés nélkül való légy. Ide számláld szivednek vigfágát, elmédnek tsendefégét, és maga forrával való meg-elégedését, melly ama' köszönféges mondas szerént: *Felgyűl mul minden gaddagságot. A' Szent Léleknek pedig bizonyság tétele szerént: (1) egyben költetvén a' kegyességel, igen nagy nyereség.*

A' mi illeti a' testet, nem nagy házad nyújtott jó akarattyaé Istennek, ha tégedet, minden fogyatkozás, tsonka és bennafág nélkül épp kézzel és lábbal adott e' világra? ha tagaid vastagok,

b I. Timot. 6. v. 6.

tagok, erőssék, és egymáshoz illendőképpen alkalmaztatnak lévén, szépséggel-is fel-ruháztatnak? Nem nagy kintses ládaé az egétség, mellyet te nálad avagy meg-tartott, avagy újjobban helyre állatott?

Mind ezek bizonyára, nagy és meg-bősűlheterlen ajándéki Istennek, mint könyű e' jokkal elienkező gonoszokból cisedben vened. Kérlek minémű szomorúságodra lehetne, ha mindeneknek szidalmok, gyaláztatások, és köszönféges tsufjok volnának? Minémű nyavalya a' nagy izgénytséggel küzködni, s' kiváltképpé pedig koldulással élni? Mennyi keferűséget viselnél, ha házad népe közzött rut rendeletlenül, mindenek tövel hegygyel volnának egyben? Mit nem tselekednél, ha házasságodnak Sz. rendelése meg-rontattatván, ágyas házad meg-motskoltatnék? Ha magtalanfágot, özvegyféget, avagy szép magzatidról hirtelenül való meg-foszt

fosztattatást költsónál? Ha gyermekid testekben, okosságokban, avagy közönséges érzékenységekben valami felszereget viselnének? Ha fiatal, és minden meg-jobbulásnak reménye nélkül való el-vetemedett erköltsel volnának, melly által magokat veszedelemben, tégedet pedig holtig való szomorú gyálzban bementenének? Minémű boldogtalan-sorsod lenne, ha elméd goromba, álhatatlan, alkolmatlan, oktalan, haba-hurgya, és semmire kellő (mellyek miatt sok emberek és ház-népek elfordittatnak) volna?

Vallyon nem teremthetett volna-e pedig, avagy idő forgásában nem teheretett volna-e Isten tégedet nyomorékká, tsunkává, tsudálatossá, vakká, üketté, némává, éktelenné, avagy valami egyéb felszereget? Nem adhatott volna-e hozzád, halálod oráig tőled el-szakadhatatlan nehéz betegséget, kórágot? Avagy, ezen szempillantásban

ásban nem szegezhetné-e téged ágyad fenekéhez, meg-fosztván egészségedtől, mellyel gyakorta gonoszul éltél?

E' *Gonoszokból* (hogy többeket ne említsek, mivel csak azokról rendelem szollanom, mellyek a' feilyebb meg-ementetett jokkal ellenkeznek) ítéletet tehetisz ugyan; de soha nem elegenden képpen, az Istennek te veled közlött jó-teteményinek méltóságos voltáról.

De, ki győző-e elő-számlálni a' feles Istennek minden veled közlött javait? (a) *A' föld teljes a' Jehovának irgalmasságával.* (b) *Es minden reggel meg-nyitnak az ő irgalmassági.* A' mi nagyobb, talám nem vőted még el az Istennek minden te reád terjesztendő idő szerént való javait, mellyeket tart az ő kintses tárházában? El-vészed ezeket-is bizonyos időben, a' mennyire tenéked hasznos és idősséges leszzen.

De ta-

a *Psal.* 36. 6. b *Thren.* 3. 23.

De talámté így szólasz: Nagy része Istennek ez elő-számláltatott javainak én tőlem meg-tagadtattak, sőt ellenben a' fellyül illettetett kedvelen alkolmatlanfogok kefergetnek engemet: A' mi pedig nehezebb, majd mindenféle nyavalyáknak nemci láttatnak én ellenem egyben tsatlani magokat, nem hogy Istennek ennyi fok féle áldásiban részesíttettem volna; holott az embereknek utállások lévén, igen nagy szegénységre, sőt ugyan koldulásra jutott légyen-igyeim: Feleségem nem kedvem szerént való, gyermekim bódogtalanok, elmém tompa, tudatlan, félelmes szívű ember vagyok, tagaim-is tellyesek fogyatkozálokkal: Testem erőtelen keptelen, egészségtelen: Es summa szerént, valaminémű testi áldomási lehetnek Istennek, én mind azoktól meg-fosztattam, úgy hogy az örömben, és vigasságban nekem semmi módom ne légyen, hanem inkább a'
szűz.

szüntelen való fírasban és szomorúságban.

Ezekre én így felelek: *Elsőben*, nem gyakran, sőt igen ritkán csik az, hogy valamelly ember, Istennek mind ez elő számláltatott jó-teteményitől meg-fosztatnék, hanem gyakrabban, ha egy vagy más féle neme e' jóknak tőle meg-vonattatik-is, de viszont Istennek más rajta forgo jó-teteménye által, az, bővőlegesen ki-potoltatik. Példának okáért: Ha gazdagságot nintsen; jeles és magad forrával meg-elégedő elmével, bősésséggel, jó hírrel nével, szép magzatokkal, egészséggel, okossággal, és erősséggel izeretett téged az Isten. S' mit telege-szik ilyen állapottyában az eszes férfiú? Bizonyára nem annyira vigyáz a' tőle meg-tagadtatott, mint az ő környűlőte lévő és birodalmában helyhezterett jókra, s' így el-idegenítvén magát a' szomorúságot, örvendez az Urban, kinek jó-voltából

ilyen használatos jobban részesített.

Másodszor engedjük-meg ám-bár, hogy te több mind ezek nem csak meg-tagadtattak, hanem ennek felet-te még ezekkel ellenkező gonoszok-is izgatnak; Ez mindazáltal nyilván vagyon, hogy az Istennek más féle jó és hasznos ajándékiban részesítettél legyen. Ertem ama' jókat, mellyeket ide fellyebb *közönsegeknek* nevezénk minden emberekre való ki-terjedésekre nézve. Es bizonyára méltó szánakozásra, hogy ezek (mivel mindenekre tartoznak) sokaktoi igen kevésre bősűltessenek, sőt az esztelenektől tellyesféggel meg-vetessenek. Mindazáltal, illy okkal ezeknek méltóságok semmiben meg nem kissebbíthetők; mert látjuk jól, szokásban ment, hogy az igen nagy drágalatos bősűletes és hasznos dolgok-is szüntelenül valók, és minden napiak lévén, meg-unatnak, és ugyan

ugyan meg-utáltatnak. Kérlek mitsoda lehet szebb az égen járó Nap-nál? Mitsoda tsudálatosb ennek sebes forgásánál? Mtsoda hasznosb világánál? Mindazáltal igen kevesen gondolkodnak ennek használatos erejeről a' mint kívántatnék, s' kíváltképpen pedig az Istennek di-tóségére, és ismértire tartozando végeiről. Mi lehet szűkségesb, s' tápláltatásunkra hasznosb a' kenyér-nél? De mivel Isten ezzel minden naponként legeltet benatunket, kissebre bősűllyük kelletténél. Így sok egyéb dolgok-is vadnak, mellyeknek szűkséges voltát nem ismerjük-meg különben, mint mikor azoktól meg-fosztatván, esztünkben vészük, hogy lehetetlen nálók nélkül el-lennünk. Ugyan így kell azért Istennek közönsegeffen minden emberekhez nyújtott ajándékirol értenünk, mellyektől ha meg-fosztatnánk, minden teremtetett állatoknál nyavalyásbak

lennék: Mint hogy ellenben ezekkel fel-ékesítettén (csak legyen Isteni félelemben) boldogoknak mondhatjuk magunkat, akarmi legyen, s' tetsék Istennek egyéb ajándéki felől.

Kérlek ugyan-is téged, minémű nagy kegyelme ez Istennek, hogy tégedet nem kégyová, bekává, avagy egyéb tsuizó máfzó oktalán állattá, hanem tulajdon képére és hasonlatosságára teremtet, olly természettel ajándékozott-meg, melly csak maga alkotatos az Istennek és Angyaloknak örökké-való ditsőiségeknek élvezetére; Tetsel és lélekkel fel ruházott, mellyeknek egyben-szerkeztése sokkal tsudálatosb, mint tsekély elméddel meg-foghatnád. Ugy formáltattál a' te Anyádnak méhében, hogy méltán így szolhatsz a' Dáviddal: (a) *Dicsérlek tégedet Uram, hogy tsudálatosképpen tsudálatosfá töltel engemet. Hirdetem a' te tsudálatos tselekedeteket,*

*idét, és az én lelkem ezt jól tudja. Nem rejtetett el tőled az én tsontaimnak alkotása, mikor formáltattam rejt kben, és tsudálatos mesterséggel alkottattam, ugyanint a' földnek also részeiben. Az én testemet, mikor meg forma nélkül volna, láttak a' te szemek. Ama' közönséges értelemmel, és a' jót gonoszról meg-választani tu lo okosfággal fel-ékesített, s' ekképpen (noha igaz ítéletből meg tselekedhetne volna) nem számlált a' gorombáknak és esztele-
neknek feregekben, kik mindeneknek tsudájok lévén, a' magok gondolatlanoknak tréfás játék helyett, a' joknak pedig és bőiseknek Tragédiájul (keserves szomorúságra indító dolog helyett) vadnak.*

Minémű gvönyörűséges ez egész szélelőn ki-terjesztetett fenyeskedő Theatrumban l'kozni, holott ilyen és ennyi jelelt szemléled az elő Istennek hatalmosságának, mellyek a' te Szivedet meg-vidámíthatják. Mert

ha minket valamely ékeffen és me-
terfégeffen ki-faragtatott munka győ-
nyörködtet, vallyon nintsené módod
benne, hogy ez egész világnak ke-
rekfégét, és a' fok külön külön féle
tündöklő tsillagokkal fel-ékesítetett
égnek szépségét szemlélvén, hasonla-
tosképpen gyönyörködnél és örven-
deznél. Mi lehet látásra mind ked-
vessebb, s' mind penig tsudálatosabb
a' Napnál? (b) *Ex mint egy vőlégény
ki-jóvn az ő ágyas-házából, örvendez,
fiatván mint egy erős férfi az ő utának
el-végezésére. Az ő ki-jöretele az égnek
egygyik végetől fogva a' másik végéig
vagyon, és nints a' ki el-rejtezhetné az ő
melegének előtte. Nem kevesbé győ-
nyörködtethet amaz éfszakának ide-
jén égen járó Holdnak-is folyása,
melly fokképpen változtatván magát,
hol egy, s' hol penig más formában
szemléltetik tőlünk, néha penig min-
denestül fogva tekintetünk elől el-
rejtezik.*

Ennek-

b Psal. 19. v. 6. 7.

Ennek-fölötte, a' ízeleffen ki-ter-
jedett Levegő ég, mely lehellestünk
tartya és táplállya; A' nagy vizek és
ízeles tengerek; A' földnek temér-
deki kerekfége mely tsudálatos, és
emberi elmétől meg-foghatatlan mo-
don a' levegő égnek közepette fűg-
vén, minden fundamentum nélkül,
egyedül az Istennek hatalmas karjai
által tartattatik; Ennyi fok kéns és te-
mérdek kazdaglág, mely rész szerént
a' földnek gyomrában vagy on el-rej-
tetetvén, és rész szerént e' világon
szemléltetik; Ennyi fok külömböző
állatok az Aerben, Vizben, és Föld-
dön, némellyek látásra kedvesek, né-
mellyek kedvetlenek, sőt rettenetes-
sek tévén, némellyek gyönyörűségre,
haszonra, némellyek penig ékeségre
teremtetvén.

Továbbá, ha embernek szemét és
elméjét ama' közönséges helyeken
szereztetett Comœdiák (játékok) tsu-
dálatosképpen legeltetik; Bizonyára
ilyen

M 4

Illyen dolgoknak nézése bőfégeffen engedetett néked e' világon : Az Istennek néha igazságának mutogató ítéletit értem ; mellyek mind két részről az Isten fiait ugyan unfzollyák, édes Attyoknak nevének dicsőítésére. *Summa* : Valahová fordítod szemeidet, fel-találod , hogy ekkeppen méltán kiáltozzál a' Prophetávil : (a) Uram meg-vidámítottál engem a' te tselekedetiddel, a' te kezidnek tselekedetében örövendezek. Melly nagyok Uram a' te tselekedetid , igen melységessék a' te gondolatid. A' balgatag ember nem vizsgál az ő szében, és a' bolond nem érti azt.

Vallyon pedig nem nagy kegyel-mossége ez is Istennek , hogy tege-det életednek rendiben , nevezet sze-rént pedig Anyád méheben, hol ott a' mint hogy tápláltatásodra semmi gon-dod , így ugyan erre erőd-is nem lé-vén, tartott és legeltetett : Mihelyen

pedig

a Psal. 92. v. 5. 6. 7.

penig e' világra hozattál, mindjárt kész eledelet letrél Anyádnak, avagy dajkádnak emlőjében . Mind ezek pedig olly tsudálatos és idegen dol-gok, hogy életednek illyen formán való kezdetinek hitelt alég adhatnál, ha naponként e' világra ujjonnan jövő vendégetskéknek példájok ezent nem mutogatnák. Nem ok nélkül mondhatod azért : (b) A' kicsinyeknek és tsers-szópóknak szajok által erősítetted meg a' te dicsőitetet. Ugyan ezen Isten táplált tegedet mind ez oráig , meg-erősítvén keneyerednek páltzá-ját, és meg-áldván eledeledre tartozo reszedet. Nem tsak e' földnek gyű-mölsét engedte tenéked , hanem en-nek-felette, a' mezei barmokat, az égi madarakat, és még a' tengernek ha-lait is. Gyakran mikor szinte meg-fogyatkoztál , nem lévén tsak egy napra való eledeled-is , kiváltképpen éhlegnek és drágaságnak idején , re-mén-

b Psal. 8. v. 3.

ménféged kívül tsudálatosfán gond-
viselt éledeledre, úgy pedig hogy ma-
gad személyében meg-köszölted le-
gyen (a) az Istent éledele szolgáltató-
ni az ehözöknek. Kitsinynek tetfizik
azért előtted, hogy ehel halásra (melly
minden büntetésnek neménél iszo-
nyatosb) tégedet nem jutatott?

Es minémű jó-teteménye Istennek,
hogy tápláltatásodon kívül, gondot
viselt ruházatomra-is, vigyázván nem
csak szemérmeknek el-fedezésére, ha-
nem bátorságosátévén az időnek al-
kolmatlanlágának-is el-viseletére, és
utat nyitván a' fok mardoso fergektől,
s' bogaraktól való magad oltalmazá-
sára. Ha ebbéli jó-teteménye Isten-
nek előtted kitsinynek tetfizik, te-
kints-meg a' rongyos, s' csak nem me-
zítelen koldusnak testét, és eszedben
vészted, melly nehézségeket kellett le-
gyen mezítelenlége miatt szenvedni.

Ezt-is meg-gondollyad, hogy tel-

a Psal. 146. v. 7.

lyes életednek folyásában, kíváltkép-
pen való gondviselését Isten felőled
le nem tette; E' világra hozván, nem
selekedett az éppítő áts mestereknek
szokások szerént, kik valamelly jeles
éppületnek munkáját véghez vivén
minden a' felől való gondviseléseket
le-tézik: Sőt midőn ez egész világ
tulajdon Anyád és Anyád, tégedet el-
hottanak volna-is, az Ur hozzája fo-
gadott, mint a' Soltár író szoll: Nap-
pal ködével fedezgetett tégedet, éjel
pedig tűzes oszlopával meg-környé-
kezett. Minden szerentséltenségid-
ben, veszedelmidben, és háboruidban
tegedelmet nyújtott. Estzakai álmra
adván magadat, és minden érzékeny-
ségidtől mint egy meg-fosztatván, mi-
dőn mondom ezer féle veszedelmek-
nek czélul vettetvén mint holt ele-
ven fektünnél ágyadban te éretted vi-
gyázott, szent Angyali által környü-
lötted táborj járatott. Oltalmazott té-
gedet, mint a' Propheta mondgya (b)

b Dent. 32. 10. 11. 12.

ny-mint az ő szentének fenyét. Mind a fűs fészket rak, az ő fűs fűs felki-terjeszté az ő szárnyait, fel-vészi az ő fűs, vészi azokat az ő szárnyon; Így a Jéhova maga véselt tegedet, és nem volt ő vele idegen nemzetnek Istene.

Es kitsinnek láttatik a' te szemeid előtt, hogy szűltettedtől fogva és ideig gondolatidat, beszédidet, és tselekedetidet birta és igazgatta? Nem öntötté gyakran elmédben hasznos gondolatokat? Nem adotté szádban éppültre való beszédeket? Nem szerzetté benned olly elmélkedéseket, melyeknek végben vitele, mind magadnak, fele barátidnak, önzésges Polgári-társaságnak, s' mind végezetre az Isten Anyaszentegyházának elő-menetelekre szolgált volna? Gyakran olly indulatokat gerjesztett szivedben, minden elmédnek fáradságos szorgalmatoskodása, főt ugyan híre nélkül, melyek vezérlésből sokat olly hasznosan szollottál, s' mind

mind tselekedtet, hogy ha ma ujobban ollyaténokat kellene végben vinned, nagy fáradságos munkád és sebényféged által is nem mivelhetnéd: El-annyira, hogy magadon meg-tapasztaltad légyen a' Dávidnak imé' beszédének valóságát: (a) Uram meg-késértetted és eszmérsz engemet. Te tudod az én álésemet és fel-kelesemet, távol látod az én gondolatimat. Az én ösvényemet és le-fekvésemet környél vettéd: és minden én utaimat jól tudod. Mikor még az én nyelvem alatt nintsen a' beszéd, imé Uram te azt mind jól tudod. Elöl és hátul meg-környekesztel engemet, és a' te kezedet én váram vetetted. Elzedben vedd hogy ezt mondgya: Mikor még nem volna az én nyelvem alatt a' beszéd, hogy valaminémű dolgok általad végben vitetnek, meg-tudhasd nem a' te okosságodtól és tanátságodtól származtagnak lenni.

Mennyiféle gátolta-meg a' te életednek

N

tednek, hitednek, nevednek, és bősületednek romlásokra tartozó szándékodat, nem külföldben mint régenten, (b) *Gerártnak Királyját meg-tartoztatá, hogy ne illetté az Abrahámnak feleségét, vetkezven ő ellene.* Es így nem engedte-meg, hogy olly czégeres vétkekben esné, mellyért e' világnak látására, gyalázatosfán meg kellene lakolnod: Avagy ha mi e' féleket mivel-tél, (O melly tsudálatos az ő hozzád való jó akaratyja és bekefeges turese!) tégedet annak büntetésétől üressé tett, nem nyilatkoztatván ki azokat, holott mások kik netalántán ollyau szárvas vérkekben nem léledzettek, avagy fel-akasztattak, vízben fojtattak, avagy pedig más gyalázatos halálnak nemével végeztek-el életeket.

Mind ezek felett: Vallyon kire tartoznak ama' másoknál le-tétetett, s' panaszolkodásod szerént, te tőled meg-tagadtartott szép ajándéki Isten-

nek?

b Genes. 20. 6.

nek? Érttem fele-barátidnak gazdag-ságokat, bősületeket, méltóságokat, testi és lelki nálok levő ajándéko-kat: Nem részesülisz-e ezekben a' szenteknek közösüléseknek jó réte-ménye szerént? Annyira hogy az ő birodalmok alatt való jók, te veled is közösök legyenek; mindnyájan u-gyan-is egy testnek tagjai vagyunk, és ekképpen másoknak mind ismeren-tsés, s' mind pedig ismeretséltlenfégek-ben, egyenlő-képpen részeitülünk. Minek-okáért te tisztod, hogy fele-barátidnak sáfárságok alá biztatott jókat szemlélvén, örökre indittasál, hálákat adván vele egygyütt a' vilá-gosságnak Attyának, kitől minden jó adományok származnak. Es ez a' mire int téged az Apostol így szol-ván: (a) *Eörrüllyetek az öröklökkel.*

Mind e' te read Istenből áradott jó-téteményeknek fölötte pedig, kerlek vizsgál-d-meg, mennyi sok gonosz sze-

N 2

ren-

a Rom. 12. 15.

rentsétlen ségek től oltalmazott légyen meg tégedet. Nintsen olly nyomorúságnak neme, mellynek te czélul nem vettetél volna; Mert tested ugyan fészke a' sok rend-béli betegségeknek, kívül minden szerentsétlen ségek utánad vetették a' tsejt, az örök ellened való olálkodástól soha meg nem szűnik, ez egész világ, minden elementumok, és végezetre minden teremtetett állatok, a' benned lakozó bűnért, egyben tsatlották ellened erejeket.

A' te hitetlen ellenséged, és kiváltképpen Isten ellen rugódozo istentelenek, mit nem koholnak szüntelenül veszedelmekre? Mennyiszereztek tisztességedben meg-kisérbíteni: javaidban meg-károsítani, sőt életedről meg-fosztani? Akar hol légy, mindenütt a' haláltól, nem külföldben mint árnyéktól kísértetel. Summa: Minden gonoszok, minden veszedelmek a' te romlásodra és károdra

rodra kézen vadszaga: El-anynyira, hogy ne légyen tsuda, ha ennyi nyilak és tsapások között valamelyiktől meg-fertéssel, sőt nyereség gyanánt kellyen tartanod, hogy ezek egyszerű mind reád nem borulnak, és meg nem emésztenek. Méltán szolhatsz azért így a' Prophetával: (a) *Az Istennek nagy kegyelmessége, hogy minde-nestől meg nem emésztertünk, és hogy nem fogytak-el az ő irgalmasága.* Ebben tetízik azért meg az Istennek nagy irgalmasága, hogy soha nem engedett, sem nem enged téged a' reád következhetendő sok nyavalyának tsufjokká tennie, olly kegyelmes, tudni illik, hogy soha nem hágy tégedet erőd felett meg-késértetned. És mikor szerentsétlenséget bortsát is reád, nem sok, hanem egy vagy kétféle nyomorúságnak neme által látogat tégedet, nem-is szüntelenül, hanem csak néha, sem nem vég-nélkül,

N 3

hanem

hanem bizonyos ideig, úgy hogy leg-
tovább-is ez életnél killyebb ne ter-
jedjenek szenvedésid, hanem ezzel
egygyütt meg-halynak, melyet ha
az örökké-valósággal egyben verén-
desz, alig méltok tsak egy szem-pil-
lantásig való szenvedésnek-is neve-
zetire.

Ezeknek fölőtte, ha meg-tekénted
az Istentől reád bocsáttatott nyava-
lyáknak természeteket s' modjokat,
ezekbenn-is nem kevés vizsgálást
lelhetfz magadnak; Mert nem enge-
di, hogy olyan nyomorult állapotban
mint némelyek forganál, kik jollehet
szintén úgy mint te Isten képére te-
remtetett emberek, mindazáltal,
uton, ut félen, sikátorokban, avagy
Templomok tornácziban hevernek,
orczájok, kezek, lábok, és egyéb
tagjok, rut fekélyekkel tellyesflek lé-
vén, avagy penig más rend-kivül-va-
ló nyavalyákkal illetetvén, kik mel-
lett (hanem-ha el-fedezett szemmel

és orczával) irtozás nélkül semmi-
képpen el nem mehetfz. El-halga-
tom, hogy ilyen iszonyu nyomorult-
gokon kívül, talám még örökké-va-
ló tűznek gyötrelmit-is kellefiek
szenvedniek. Ezt kérdem penig,
valyon ilyen módon nem tseleked-
hetett volnaé Isten méltán te veled?
Nem kissébb, hanem netalántán su-
lyosabb büntetését érdemlenéd Isten-
nek, ez ilyen boldogtalan emberek-
nél? El-hagyom sokaknak életnek
szomorú, és keserves meg-síratásra
méltó ki-meneteleket, a' kik talám
náladnál kevessebb vétkekben része-
sültenek, avagy valamelly hires lopo-
nál, és undok paráznánál, kiket hosz-
szu ideiglen való várakozásának ke-
gyelmessége szerént még ez ideig
életben meg-tartott, és a' poenitentia
tartásra hivott, avagy (ha a' kegye-
lemnek edényi között valók) meg-
térített, holott egyéb kissébb vétke-
knek nemében esett lopoknak, és e-

gyéb e' feléeknek gyalázatos halál által kellett e' világból ki-törőltetniük.

Vízönt nem csak ilyen nyavalyáktól mentett meg Isten tégedet, melyekkel olyak ostromoztatnak, kik legyenek az Isten fiainak számok között, avagy nem, szabadon kételkedhetel: hanem a' mi nagyobb, gyengébben bánik te veled, mint számlálhatatlan sokakkal azok között, kik (mint magad jól tudod) az ő kedves fiainak seregéből valók voltak, értem a' Prophetákat, Apostolokat, Mátyremokat, az ő nevéül bizonyosságot tölt régi és mostani szentinek sűrű fellegét, kiket iszonyu és rettenetes próbák alá vetett, némelyeket tűzre, fene bestiaiktól való elszaggatásokra, tapodtatásokra, és egyéb ki-bezélhetetlen nagy kénoknak nemeire bocsátván, úgy hogy az te mostan rajtad forgo gyötrelmid azoknak kén-szenvedésekhez hasonlítottván, igen kitsinyeknek, avagy

fenn-

fennimek láttassanak, noha ezek náladnál saját ítéleted szerént is jobbak, és kegyesbek voltak. Erről is itt szűklégg elmélkedned, e' felső esztendőekben való hadakozásokban sok hűvek melly sokat szenvedtenek, egy-néhány ezeren közöttük nyavalyául meg-ölettettenek, sőt szenvednek ma-is, minden méltóságnak, időnek, állapátnak, férfiak és afiszonyi-állatok között való külömbfégnek megválasztása nélkül.

Meg-menekedtél ennek-felette, ama' közönséges veszedelmektől, a' fegyvertől, éhlegtől, és dög-haláltól, mellyek még az Isten hűvei között is naponként valóban grassálnak.

De mit mondok? nem csak az e-gyebekben forgo nehézségektől mentettél meg, hanem még killyebb terjedett rajtad az Istennek jó-akarata, és irgálmassága; mert ha amaz Myrrhának hegyére a' Jéhus Christusra tekintesz, meg-látod hogy ez szere-

lem-

lempek egygyeden egy Fia, ezerszer-
te többet szenvedett te náladnál, mint
avagy te, avagy más valaki örökké
szenvedhetnétek, holott az Istennek
fellobbant rettenetes haragjának ke-
serű pohárát egészen meg-itta, mely
soha senki ez életben nem történhe-
tik.

Eleget szollék az Istennek tégedet
minden reád következhetendő nyo-
morúságoknak meg-mentő kibefél-
hetetlen kegyelmességéről; De mind
ez elő-számlált dolgokbann-is hoz-
zad való jó kedve meg nem határozat-
tatik, mert nem csak meg-szabadittat-
tál a' nyavalyáknak ennyi fűrt, és té-
gedet könnyen el-merithető mélysé-
ges habjaitól, hanem e' felett még a'
rajtad forgo számtalan háboruidbol-is
ki-hozattattál. Mennyi nyavalyákat,
mennyi nehézségeket, és nyomoru-
ságokat szenvedtél ugyan-is Anyád
méhétől fogva? Mennyiszor forgot-
tál nagy veszedelmekben, hol mások-
nak.

nak tsalárdságok és bolondságok, hol
penig magad bűnöd és eszteleniséged
miatt? Kérlek meg-tudnádé mondani,
avagy csak elmédben fogni, mennyi
nyomorúságokon mentél légyen által?
Hogy ha e' kettő között egygyiket
szükségesképpen kellene el-válasz-
tanod, tudni-illik, avagy kisedkori
állapatomra térned, illy okkal, hogy
ujjobban mind azokat meg-köstöl-
lyad, avagy nagy hamarsággal meg-
kellyen halnod; Kísoda volna olly
sak tsekély elmével biro-is, a' ki in-
kább nem akarna meg-halni, hogy
nem elébbeni állapottyára térni? Illy
sok a' nyomorúságoknak száma! illy
tsudálatos változása! és el-viselhetet-
len terhes volta! De imé mind azok-
bol meg-menekedtél Isten kegyelme
által: ki-hatoltál e' mélységekből, és
győzdelemmel tértél-meg illy sok
gonoszokkal való tusakodásidból, el-
annyira, hogy magadon meg-tapasztal-
tad légyen a' Propheta által tölt igé-

reit:

retet: (a) Mikor a' vízen által me-
nedsz veled leszek, és a' vizek el
nem borítanak téged. Mikor a' tűzön já-
rándasz, meg nem égsz, és a' láng meg
nem perfel tégedet. Minek-okaért
ébrezd-fel elmédet, és gondolkod-
gyál ez előtt való életedről s' időről,
ha nintsené alkalmazhatóságod reá hogy
örömmel ilyen-képpen szollanál:
(b) Ki-vont engemet Isten a' sáros for-
tóból, és fel-állatá kősziklára az én lá-
baimat, meg-erősítvén az én lépésimet.

Ezek a' te mennyei Atyádnak hoz-
zád való jó kedvéből reád szállitta-
tott áldomások, melyeket semmikép-
pen meg nem tagadhatsz. Látod azért
immár nem külföldben mint valami
elődbben terjesztetett tisztá aczél tű-
körben, az Istennek számlálhatatlan
veled közlött jó-téteményit. Ezeket
annakokáért méltó igen éleffen tené-
ked vizsgálnod: nem azért hogy ezek-
nek emlekezetekkel, és tekénte-
lekkel

a Efsa. 43. 2. b Psal. 40. 3.

fekkel avagy szemeidet hizlallyad,
avagy fülleidet tsiklandgyad, hanem
hogy igen jó modjával tulajdon hasz-
nodra fordítsad.

Mind ezeket penig szivednek szék-
rényéből rendel elő-rakogatván, nem
lesznelké vallyon nagy indito okok
előtted. a' buzgó elmével való hálá-
adásra? Mind gondolatidban, beszé-
didben, s' mind penig tselekedetid-
ben szűkség ezekről meg-emlekez-
ned, és a' Jácobbal ilyen szokra ger-
jedne d: (c) O en Aryámnak Istene,
kissebb vagyok minden te jó-téteményid-
nél és ágaságodnál, mellyet tselekedetel a'
te szolgáddal. (d) Mivel fizessék az
Úrnak minden én hozzám való jó-téte-
ményiért? A' szabadulásért való hálá-
adásnak pohárát veszem, és az Úrnak
nevet segítségül hívom. Az én fogadási-
mat meg-ádom az egész nép előtt az
Úrnak.

Ennek-felette az Úrnak ennyi fok
O kü-

c Gen. 32. 9. 10. d Psal. 116. 12. 13. 14.

külfömb-külfömb-fele jó-téteményit rajtad meg-tapasztalván, s' még most-is ezekkel élven, vallyon nem te tisztédé mind ezeket, a' rajtad forgo nyomorúságoknak ellenekben vetned, s' ezeken az Urban örülnöd? Minek-okaért, valamennyifzer nyomorúság, fájdalom, avagy szívbeli szomorúság érdekel, ottan e' jó-téteményit Istennek hozd elmédben, és szívednek bátorságot adván, szolly ekképpen: Igaz dolog ugyan, hogy mostan szerentsétlenségben, kárvallásban, és nyomorúságokban forgok; de mindazáltal más részről, fellyebb bővülködnek rajtam az én Istenemnek jó-téteményi. Minek-okaért előbb menvén tégy ilyen conclusiot: Vallyon illendőe, hogy e' rajtam forgo viszonytagtságokon ennyire szomorkodgyam, az Istennek pedig ez ideig reám árasztott, és most-is rajtam forgo sok jó-téteményin ne örvendezzek? Távol legyen az, távol legyen. Ha vala-

mi

mi olly dolog engem szomorúságra inditana, sokkal többek, és ugyan kibeszélhetőnek az örömré indító okok, mint meg kell ezt nyilvánvalanom, ha a' Felféges Istennek dicső-féges neve ellen rut háládatlanul, magam veszedelmével nem akarok véteni.

A' mi pedig mostani betegségemet, és kedvetlen sorsomat illeti, mitsodák ezek, egyben-vetettvén, az Istennek sok esztendőktől fogva rajtam forgott, s' most-is reám árasztott jó-téteményivel? Miért neheztelném el-viselni a' szerentsés dolgoknak édeségét meg-elegyítő orvosságot, holott azok másképpen izetlenek, és a' szívnek kedvetlenek, sőt ugyan meg-tsomórlására valók lennének? Mert ilyen természettel bíruak, hogy ha Isten jó-téteményit kedvetlenségekkel nem temperalna, azokat el nem viselhetnők, és hogyha szerentsétlenségekkel nem látogatna, tellyes igye-

160 SZENT ERŐMRE
kezetünkkel magunk szerzenénk ef-
féléket, tulajdon romlásunkra, és ves-
szedelműnkre.

V. R E S Z.

*Melly az Istennek Gondviselésén, és
az ő idő szerént való áldomási-
nak jövődöbenn-is reánk ter-
jesztendő reménségén fundálta-
tik.*

NIntsen még is vége az Istennek
hozzád való kegyelmességének
és jó-akarattjának elő-számlálásának:
Mivel nem elégzik-meg, ez ideig
reád terjesztett testi javainak áldomá-
sival, hanem jó-téteményét, ez után-
is akarja rajtad continualni, az ő Atyái
gondviselése, bőségsége, jósága, je-
len-léte, és segítségé által, szorgalma-
rossan vigyázván minden fogyatkozás
fidra.

Ez amaz Gondviselés, mellyel min-
dennémű szorongatásidnak idején,
kell

VEZERLŐ ELMELK: 161
kell magadat bátoritanod, a' reád kö-
vetkezhendő gonofsznak félelmét
elől-venned, és a' rajtad forgo szo-
morúságot tőled távolý űznöd. Mi-
nek-okáért ilyenképpen szolít-
meg magadban magadat: (a) *Miért
hadtad én lelkem ilyen igen el magadat
és nyughatatlankodol én bennem? Jelen
vagyon a' nagy Isten, ki ez előtt való
időkben sok javaival látogatott enge-
met, ki nem nehezteél most is én ve-
lem jól tenni, sőt ez után való segítse-
gét, jó-akarattját, és gondviselését-is
ígéri, soha nem akarván engemet el-
hagyni.*

Ez magasságbéli Istennek jóságát
penig, hogy valóban meg-köszölhasd,
és szerivel ő benne bizni tudhasd,
szükséges imezt fundamentomul fel-
vetned, tudni-illik: *Az Isten tenéked
menyei Atyád; Atyád peniglen nem
csak erre nézve, hogy tégedet terem-
tén, e' világra hozott, hanem kívált-
kép-*

képpen, az ő Fia a' Jesus Christus által tenéked szerezterett meg-váltásnak jó-téteményére nézve, kivel hit által, úgy egyben kapsoltattál, hogy egy légy ő vele, az ő testének tudni-illik tagja, és ekképpen azoknak szíamok közül való, kiknek (b) *ily méltóságot adott, hogy Istennek fiai lennénnek, tudni-illik azoknak, kik az ő nevében hívának.* És azok közül kiket (c) *nem szégyenl atyáfiainak nevezni.* Holott pedig az Isten fiainak serege közül való vagy, Atyád lévén a' menybéli Isten, kételkedél benne, hogy hozzád atyai indulattal nem vólna, és mindenkoron rólad gondot nem viselne, nem táplálna, ruházna, meg nem szabadítana, és mindentűt néked jelen nem lenne? Hanem-ha olyan hitetlenfégyben léledzenél, hogy ez menyzei Atyát, minden Atyai indulatoktól űresnek lenni, és így a' testi atyáknál alább valónak, s' kegyetlenb-

b Johan. 1. 12, 13. c Heb. 2. 11.

lenbnek alitanád: A' melly távol légyen. Sőt inkább, miképpen Isten, minden földi atyáknál, egyben hasonlítás nélkül, sok ezerszerrel tökéletesebb, így azokat fiaira nézve, jóssággal és irgalmasággal, sok ezerszerrel fellyül mullya. A' testi atyákat Idvőzítőnk gonoszoknak hja, kik, néha magzatokat el-hadgyák, néha vélek gonoszul bánnak, meg-károfsittyák: De az Istenben semmi e'féle fogvatkozás nem találtatik; hanem merő jósság, irgalmaság, és szeretet, úgy hogy, (d) *Ha szintén az atya el-felelkezhetnék-is az ő gyermekeivel, de Isten az ővénél el nem felelkezik, kiket fel-irt az ő kezére.* Nagysága ez Atyai indulatnak innét teszszik-meg, mert: (e) *Úgy szereté e' világot, (e' világot, mondom, melly fokképpen űtet meg-bántotta vala) hogy amax ő egygetlen egy Fiát adta legyen érette.*

O 4

(*) A

d Esa. 49. e Johan. 3. v. 16.

(a) A' ki azért tulajdon fiának nem ked-
vezett, hanem adta azt mi érettünk
mindnyéján, mi módon nem adta az ő
Fiával minékünk mindeneket?

Továbbá, nem csak jó, s' rohad gon-
dot viselni akaro Atyád néked az I-
sten, hanem olly, kinek fiaihoz való
jó-akarattya mellett elégséges hatal-
ma is vagyon azokkal való jó réte-
ményre. Nem hasonlatos tehát e' föl-
di Atyákhoz, kik jollehet gyakran
fioknak segítséget nyújtani kívánná-
nak, de arra való tehetségek nintsen.
Innét vagyon, hogy nem ritkán még
kegyes atyák is magzattyoknak halál
ármekában való fetrengéseket, és
veszedelmeket szánakozással szemlé-
lik, de azonban semmi jót vélek nem
tehetnek, sokszor szűkségeket jól tud-
gyák, de gyámoltsággal nem lehetnek;
végezetre a' mi keservesb, sokszor
ingyen tudtokra is nintsen édes mag-
zattyoknak nyomorult sorfok, nem
hogy

a Rom. 8. 7. 32.

hogy nekik valami segítséggel lehet-
nének. Sokkal külföldben vagyon a'
mi mennyei Atyánkra nézve a' do-
log, mert ő bőltseféges Isten lévén,
minden mi fogyatkozásunkat jól tud-
gya, a' mi számkivetésünket és futá-
sunkat meg-számlállyá, sőt könyhul-
latásunkat az ő tömlőjében rakja.
(b) Jól tudja a' ti Atyátok mi
nélkül szűkségek minnelőtte kérné-
sek. Ha az ördög és e' világ te elle-
ned törekednek, ő még jó cleve
ezeknek szándékokat ismérte, mint
a' ki vizsgállyon minden mélyfégés
gondolatoknak titkait. Ő, ki jól
isméri az ő hiveinek vigasztalásokra,
meg-tartásokra, és szabadulásokra
való eszközöket. Ő, ki a' követke-
zendő dolgokat szemléli és rendeli.
Ő, ki a' gonoszból jót, és a' sértség-
ből is világosságot tud ki-hozni. Ő
ama' Mindenható: Mert (c) a' Je-
hovának beszéde által léttenek az egek,
és az

b Matth. 6. 8. c Pál. 33. 6. 9.

és az ő szájának lelkével minden ő seregek: Eő mondotta és lőtt, ő parantolta, és elő-állott. Ő tart minden teremtetett állatokat, úgy birván őket, hogy engedelme és akarattya nélkül még tsak meg se motzsanhassanak. A' tenger, föld, és minden vizek ő tőle függenek: (d) Eő gyógyította-meg a' tervedelmes szívűeket, ő kötözi-bé azoknak fájdalmokat. Meg-számlálta a' tsilágoknak sokságát, és mindeniknek nevet ad. Nagy a' mi Urunk, és nagy az ő ereje, kinek az ő bölcsége meg-számlálhatatlan. Fel-segíti a' nyomorultakat az Ur, a' gonoszokat pedig földig megalázza. Eő fedezi-bé az eget felhőkkel, esőt készít e' földre, és a' hegyeken fűvet terem. El-botsátja az ő igéjét e' földre, nagy gyorsan foly az ő beszéde. Ki a' gyapjához hasonló havat adja, és hinti a' havat mint a' hamvat. Le-hánnya a' jeget darabokban, ki-botsátja

d Psal. 147. v. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

15. 16. 17. 18.

nya az ő beszédét, és vízont el olvaszta azokat, és mihelyen szelét meg-szvalta, folynak a' vizek. Illyen kegyelmes és hatalmas Atyád lévén azért, kétkedelé hogy reád gondot nem viselhetne, avagy viselni nem akarna?

Gondolkodgyál továbbá erről-is, az el-múlt időkbé melly szorgalmatossan vigyázott légyen reád e' mennyei Atyád: miképpen viselt rolad gondot mind ez ideig: miképpen tartott, oltalmazott, táplált, és számlálhatatlan sok veszedelmekből ki-szabadított, melly sok képpen és rendben kostoltad légyen meg jo-akarattját, mint czitkenként a' fölső részben elő-számlálók. Ezekből annak-okaért illyen dolgot hozz-ki, s' mondgyad: A' ki ez előtt való időekben, lőt még szűletésem előtt, reám nagy gondot viselt, ez után-is gondot visel, és a' miképpen hogy soha el nem hagyott, így ennek-utánna-is soha engemet el nem hágy. Vízont erről elmélkedgyél,

gyél, melly sok javaival környéke-
zett légyen meg tégedet, még minek-
előtte ő hozzá tértél volna, midőn
még a' bűnnek rajtad való uralkodása
alatt hevernél, tudni-illik az Istennek
meg-esküött ellensége, és a' haragnak
fia lévén; El-annyira, hogy egyebet
nem reménlhetnél, mint a' jó-téte-
mény helyett büntetést, és az áldás
helyett átkot: Mindazáltal nyilván-
meg-mutatta néked, melly nagy volna
az ő irgalmassága, és hogy, (a) a'
*Napot fel-hozza mind a' jókra, s' mind
penig gonoszokra.* Mentül inkább gon-
dot visel azért ennek utánna reád, ho-
lott az ő kegyelmében bé-vétettél,
ama' méltóságban részesítettén, hogy
az ő fiainak izámok között való lé-
vén, a' Christus Jესusnak atyafia és
baráttya lennél; Es mioltától fogva az
ő felelmében igyekezel járni, az ő
akarattya szerént élni, a' bűnt utálni,
és az Istennek parantsolatinak szorol-
kor

korlattyá közzé rendeletlen indulati-
dat szoritani.

Igy okoskodtak mindenkoron az
Istennek fiai szorongatásfoknak ide-
jén, az Istennek tudni-illik régenten
vélek közlött jó téteményinek alkol-
matosságból nagy reménlégetvőtek,
jövendőben hozzájuk nyújtando ke-
gyelmessége felől-is. Jeles példa en-
nek meg-erősítésére Dávid Király és
Prophéta; mert gondolkodván felőle,
Psal. 27. miképpen mentette-meg I-
sten minden ő ellenségeinek kezek-
ből az el-múlt időkben, szent bizo-
dalomra indítotték innét, el-hitvén
magával bizonyosan, hogy e' jó Isten
az után következő időkben is
soha jó-akarattját és segítségét tőle,
meg nem vonzza. (a) *Midőn hada-
kozniak (ily izól) a' gonoszok en el-
lenem, hogy az én testemet ennek, az én
ellensegim és háborgataim meg-átkozzenek
és el-hullanak. Ha szinte én környék-
em*

tem tábori járnának-is, nem fél az én szívem: Es hogy ha had támad ellenem-is, még-is ő benne bízom.

Ha valami új, hallatlan, és ez előtt a' mindennapi proba által eléggé meg nem világosított dolgot emlegetnénk előtted, volna valami modod a' kételkedésbé; De mivel beszédünk a' rajtad naponként forgo experienciától erősítetik, magad lévén bizonyság, bizonyára az Istennek következő időkben reád való vigyázása, és Atyai gondviselése felől semmit nem kételkedhetel.

De miért szollok illy bővön Istennek tellyes életedben reád árasztatott gondviseléséről; mert ez jószággal és kegyelemmel tellyes Atya, minden ő tseledére, ez egész világban lévő nagy és kitsiny állatokra tudni-illik, az ő le-rény vigyázását ki-terjeszti, vigyázván azoknak hasznokra, javokra, és tápláltatásokra. (b) Eö ad a' barmoknak

eledelt,

b Psal. 147. v. 9:

eledelt, és a' hollo fiaknak, kik ő reá kiált-nak. Így szól ísmét a' Propheta: (c) Te tartod Uram az embert és a' barmot. Viszont: (d) Mindenek te reád néz-nek, hogy eledelt adgy nekik alkotmatos időben. Mikor te adsz nekik akkor ta-karnak, mikor kezdet meg-nyitod, akkor mindenek bé-telnek a' te jo-voltoddal. Mentül inkább gondot visel tehát szor-galmatossan reád, holott ő néki fia légy? Az Ur maga így tanit minket okoskodnunk: (e) Nezzétek az égi madarakat, mert azok nem vetnek, sem aratnak, sem a' tsárben nem takarnak, mindazáltal a' ti mennyei Atyátok el-tartja azokat. Nemde nem drágábbak vadtoké ti azoknál? Vegyétek észetek-ben a' mezsei liliumokat, mi módon neve-kednek, nem fáradoznak, és nem fonnak; Mindazáltal mondom néktek, hogy a' Salamon minden Királyi ditsőfétségében-nem öltözött úgy, mint egy ezek közül.

P 2

Ha

c Psal. 36. 7. d Psal. 104. 27. 28.

c Matth. 6. v. 26. 27. 28. &c.

Ha az Isten így ruházza a' mezőnek fű-
vét, melly ha egy nap vagyon, más nap
a' kemenczében vettetik, nemde nem ru-
házé sokkal inkább titeket ő kassiny hi-
tűvek? Ugyan Idyőzítök: (a) Nemde nem meg-
vehetnéké két verebet egy kis filteren? De még-
is csak egy sem-
esik azok között a' földre, a' ta mennyei
Atyátok akarattja nélkül. Néktek pedig
fejeteeknek hajszális mind számán vad-
nak. Ne fellyetek azért, ti sok verebeknél-
drégábbak vadtok. Minek-okáért ne
velekedgyél semmit az ő gondviselé-
se felől, ha ilyen rusnya vétekben és
káromkodásban nem akar sz teledze-
ni, hogy az Istent hamissabbnak, a-
lább valonak, és értetlenbnek aléta-
nád lenni a' testi Atyáknál; ki bizo-
nyára, ha még a' fene bestiákról és
oktalan állatokról is gondot visel,
sokkal inkább az ő fiairól.

Ez elől számlált dolgok között,
nem helytelenül számlállyuk az Isten-

P 3

nek

a Mat. 10. v. 29. 30.

nek fia felől való gondviselésének
ígéretit is, mellyekben bátorlágosson
és minden tétozás nélkül való meg-
nyugvás felől ugyan parantsolt hívci-
nek: (b) Haddjad az Ur a' te á-
radat, és bízzál ő benne, és ő meg-tsele-
keszi. (c) His segítségül engemet nyo-
morúságodnak i lejen, meg szabadítalak
téged, és ditsőitem engemet. Vízont a'
(d) Mivel hogy ez engemet szerez,
(ezt mondgya az Isten) meg-szaba-
ditom őtet, fel-magasztalom őtet, mert
ismeri az én nevemet. Ha segítségül hi-
vándengemet, meg-halgatom őtet, vele
vagyok háborúságában, meg-mentem és
meg-ditsőitem őtet. Hosszu napokkal
bő-tőtöm őtet, és meg-mutatom neki az
én szabadításomat. Ilmet: (e) Elé-
gedgyetek meg a' jelen-valokkal, mert az
Isten mondotta: Semmiképpen nem had-
lak-el tégedet, sem el nem távoztom te-
őtled.

P 3

Mind

b Psal. 37. 5. c Psal. 50. 15.

d Psal. 91. 14. 15. 16. e Hebr. 13. 5d

Mind e' fundamentumokból ez-is ki-jő, hogy nem csak a' jó és kedves, hanem még a' szomorú és kedvetlen dolgok-is, Isten gondviselése által történnek a' hiveken; Mert holott szüntelenül vigyázzon Isten fiaira, kiváltképen való szorgalmatossággal szemlélvén őket, bizonyos ez, hogy a' szerentsétlenségek-is az ő látásának (hogy így szoltyak) bőltességét semmiképpen el nem kerülhetik, sőt azok-is az ő akarattából és engedelmeiből bősáttatnak a' hivekre. Vízont, holott azok e' mi Atyáknak saját akarattából forognak rajtunk, (a' mi édes Atyáknak mondom akarattából,) lehetetlen dolog, hogy nem az ő szerelméből bősáttatnak a' hivünk, és hogy azok a' mi hasznunkra és épületünkre ne szolgálnának. Minnekokáért az Istennek akarattában meg nem nyugodni hitetlenség, engedetlenség, és egyfzer s' mind, az ő bőltességének, kegyességének, töké-

kelle-

kölletességének, s' gondviselésének meg-tagadása. Ennek-felette, Istenhez való háládatlanság, meg-utálás, Isteni tisztületnek meg-kiffébitése, és annyi, mint az Istent Atya helyett, s' magát fiu helyett nem vallani és ismerni.

De ezt mondod: Igazak mind ezek, és tudom magam-is az Istennek hivreire kiváltképpen való serény vigyázását: de a' mi én reám néz, igen meg-bántottam őket, és ellenem haragra ingerlettem, mellyre nézve nem hogy az én felőlem való gondviselését remélhetném, de inkább az ő haragját, és kemény bosszú-állásának büntetését várhatom. Ez ellenvetésre ilyen feleletet végy: Kegyelmes gondviselő Atyád néked az Isten, ám bátor így légyen dolgod-is, nem te reád, hanem az ő Fiára a' Jéhus Christusra nézve, kiből tégedet fiának fogadott, kivel jó-téteményit, mind e' jelen való, s' mind pedig a'

P 4

kő-

176. SZENT ERŐS MRE
következendő életben igen kész
közleni. Az Iſák Pátiárka Jákobot
nem az ő tulajdon, hanem Eſaunak
elsőszülött fiának személye alatt áldá-
meg, kinek ruházattát és nevezetét
felőltözte vala. Minnekokáért bizo-
nyos légy az ő te hozzád való szerel-
méről, nem gátoltatván meg bűneid-
től, mellyekkel jöllehet az ő látoga-
tást magad vonzod magadra, de tu-
lajdon hasznodra és idvőiségedre.
Nem külföldben vagy azért állapa-
tod, mint valamelly testi Atyának az
ő magzattával, ki femmi módon A-
tyai indulattát le nem téſzi, és fiával
jól tenni meg nem ſzűnik, noha bo-
londrágáért és elvetemedett voltaért
reá meg-haragudván meg-fanyargat-
tya. Nem kell tehát egyſzer az Iſten-
nel békeſégben hoztatván úgy gon-
dolkodnod, mint a' gonosz-tévőket
büntető Birofelől, hanem úgy mint
Atya felől, ki meg-fanyargattya ſi-
ait, bizonyſágot téve, olyan tselekedetű
által,

VEZERLŐ ELMELK: 177
által, melly nagy gondgya legyen reá-
jok, és melly igen ſzeréſſe őket, meg-
előzvéen ilyen formán fiaira követ-
kezendő romlásokat és veszedel-
meket.

Könyű innét e' másod rendbéli el-
lenyertésre-is meg felelni: Ha az Ur
szeret engemet, mi az oka hogy en-
nyi nyomoruságokkal kell illetet-
nem, mint a' Gedeon-is ſzoila az Iſten
Angyalának: (a) Kerlek édes Uram,
*ha velünk vagy az Ur, miért talál-
tinket mind e' nyavalyn?* E' belzéd
tulajdonok az ő Atyoknak tujtolásá-
érző, s' ebből ilyen dolgot formáló
fiaknak, mintha Atyok termelzete-
ket, és hozzájuk való indulattokat
le tőrték volna. Ez penig valóságos-
képpen ennyit téſzen, mint ha valaki
Atyára azért panaszkodnék, hogy
őket kenyérrel (melly mindazáltal
igen ſzűkſéges) tápláltya. Avagy a'
beteg, embertelenséggel, kegyetlen-
séggel,

féggel, és hozzája való gyűlöléggel
vádolná az Orvos Doctort, az ő egé-
ségét ujonnan helyére állato orvos-
fágnak bé-adásáért. A' ki ugy ítél,
hogy nem szereti Isten, és reá gond-
viselését nem terjeszti, mivel tőle sa-
nyargattatik szintén így láttatik szol-
lani: *Nem szeret engemet az Isten,
mert jól téveszen velem.* A' fanyarulág,
rudni-illik, melly által Isten fiait gya-
korollya, kívánatos jó-téteménye ő
Felfégének mind addig, miglen ez
életnek gyermeki állapottyában tar-
tattatunk. De erről a' következő
részen bővebben. Most legyen elég
meg-tudnod, hogy gondgya vagyon
Istennek reád, mint sajátára, ugy-
mint, a' ki tellyes életednek folyá-
ban akarja kegyelmességét, és alkal-
matos időben való segítségét rajtad
folytatni.

Illyen modon értvén azért Istennek
reád való gondviselése felől, méltó
elnédet, mindenféle busulátoktól
meg-

meg-űressitvén, mind most, s' mind
ennek-utánna nagy tsendességben bir-
nod: Ugyan-is, hogy ha állapotod,
minden dolgaidnak ki-menetelivel
egygyütt, nem a' te mennyei Atyád-
nak gondviselésétől, hanem mint az
Atheusok (Isten nélkül való embe-
rek) ítélnek, a' vak szerentsétől fűg-
gene, volna mindenkor modod a' fe-
lelemben, szomorulágban, rettegef-
ben, és háborulágban: De mivel sen-
mi e' te atyádnak akarattyának járulá-
sa nélkül, rajtad nem történhetik,
méltó hogy ekképpen ébreszgesse
gyakran lelkedet: (a) *Térj-meg és
lelkem a' te nyngodalmodban.*

Es meg-tetizik innét, mennyivel
légy boldogabb, mind a' pogányok-
nál, s' mind egyéb hitetleneknél, kik
Istennek e' gondviselését, avagy min-
denestől fogva tagadgyák, avagy csak
így mint te, ki az Isten igéjéből meg-
tanultad, nem tudgyák. Minek-oka-

67.

ért nem lehet, hogy ez életnek terhes nehézségi, és sűrű gondolai között, gyakorta rettenetes, és minden érzékenységeket keserveffen gyötörő szívbeli háborúságokban ne forogjanak. Te pedig az Istennek Scholájában neveltetvén, jól tudod, hogy mindenek a' te mennyei Atyádtól bírattnak, és igazgattatnak, s' innét el-medettségben, és nyugalomban bírod, az égnek példája szerént, melly, akarmintű Isten fellegetől, és szél-vefektől háborgatattatások is a' levegő ég, mindazáltal tisztaságát éppé megtartja; úgy hogy ama' Páterek közötti való jeles emberrel méltán ekképpen kiáltozhatsz: (b) O Uram a' ki so es mindenható vagy, úgy viseld 10.unk mindnyájan gondot, mint ha tsak egyre vigyáznál, s. közönségesen úgy mindenikünkél, mint kiváltsképpen való személyről.

Távoly üzz annak-okaért magad-

b Augst. Conf. lib. 3. cap. 11.

tol minden szomorúságot, holott mind jövődében rolad kegyelmessen gondot akar viselni, s' mind pedig e' mostan rajtad forgó szerencsétlenség nem egyébűnnet, hanem a' te kegyes, és böltséggel tellyes Atyádtól szállott reád, a' ki mindenkor hasznodra és elő-meneteledre kegyelmessen vigyáz.

Ennek fölötte holott Isten fáradhatatlanul vigyázzon reád, szűklégg magadat szent és fiui engedelmeséggel mindenestől fogva az ő akarattára és gondviselésére biznod, mind e' jelen-való, s' mind pedig következendő állapotodra nézve. Köveld kérlek ez igeket szollo Christus Jესusnak példáját: (a) En Atyám, nem úgy légyen a' mint én akarom, hanem a' mint te akarsz. Köveld az ő nyomdokát minden tétozás nélkül, és a' Dáviddal egygyütt légy hű a' te mennyei Királyodnak, mindennémű parancsola-

2 Matth. 26. v. 39.

tsolatnak végben vitelére. Légy áh-
 ratos mindenekben, el-készítvén ma-
 gadat mind szerentsés, s' mind penig
 szerentsétlen állapotnak el-viselésére,
 bizonyos lévén benne, hogy minden
 rajtad történt, s' történendő dolog né-
 ked hasznodra szolgállyon. (b) A-
 lázd-meg magadat az Istennek hatalmas
 keze alatt, hogy alkalmatos időben tége-
 det fel-magasztallyon, minden gondodat
 ő reá bízván, mert ő néki gondgya vágyn
 te rolad. Es miért neheztelnéd ugyan-
 is e' tanátsot meg-fogadni, mert holott
 ő, (c) mindeneket akarattjának ta-
 nátsából tselekedgyek, és (d) az ő
 tanátsa mind örökké meg-maradgyon, és
 szívének gondolati mind nemzetsegről
 nemzetsegre, úgy hogy mindeneknek
 az ő rendelése szertant kellyen végben
 mennek: bizonyára a' te ő ellene való
 tusakodálad, szomorúságod, és békéte-
 lenséged csak hatzontalan náteretik, és
 az ő felőled való rendelése egy-álta-
 lyában

b 1. Pet. 5. 6. 7. c Eph. 1. 11. d Ps. 33. 11.

lyában meg-lészen. (e) Tekints-meg
 az Urnak munkáját, mert kitsoda allat-
 hatnya helyere azt, a' mit ő el-rontá

Hasonlatos-képpen, az Istennek
 gond viseelésének ányékában tartat-
 ván, távolj üzztőléd minden e' világ
 fiait fölőtte gyótró és faggazto po-
 gányi szorgalmatoskodást. Nem-
 szollok hivatalodnak közönséges,
 avagy kivált-képpen való tisztiról,
 munkádrol, és az Istentől életedre
 rendeltetett eszközökről, hanem
 amaz hitetlenféggel, e' világnak felet-
 tébb való szeretetével, fővényféggel,
 és Isten gond viselese felől való ké-
 telkedéssel, egyben köttetett szorgal-
 matosságodrol. Olly szorgalmatos-
 kodást értek, melly a' mint hogy il-
 lyen kut főből vészen eredetet, így
 úti társul melléje tsatollya, az elmének
 fel-fuakodását, a' szomorúságot,
 epefzto mordfágot, irgalmatlanságot,
 és sobrákfágot; a' melly végeze

Q 2

nem

Eselef. 7. v. 13.

nem csak hejában-valóságot vonszon maga után, hanem minden-féle nyomorúságot, és így gyakran kétségben való esést-is.

A' mi te reád néz, járj-el tiszte-
ben, úgy mint okos, jószágostsele-
dekkel ekes, és Isten-félő ember-
hez illik, a' dolognak ki-menetelit, és
mellyek hatalmadban nintsenek, I-
stenre bizván. Es ekképpen kövesd
Joábot, ki az ő atyafiának így be-
szélget vala : (a) Bátoríts-meg ma-
gadát, és emberkedgyünk a' mi nemzet-
ségünkért, és a' mi Istenünknek városa-
ért, az Ur pedig tselekedgyék úgy a' mint
ő néki jonak teszszik. Mert mivel Isten
mind magának, s' mind tselekedé-
tidnek gondját fel-vállalta, bizonyos-
san nem kitsiny boszszuságot tennél
rajta, ha sarlodat (a' mint szoktak
szólni) az ő gabonájában botsátanád.
Avagy, talám nem láttatik Isten tené-
ked ollynak lenni, ki egy nyavalyás
földi

földi férgetskére, az az, a' te dolgaid-
ra jó módjával vigyázhatna, az, mon-
dom, a' ki mennyet, földet, tengert,
minden ezekben lévőekkel egygyütt
bóltsen vezérli és igazgattyá. Go-
romba úton-járonak méltán mondat-
tathatnék az olyan ember, ki magát
keményé gyötrené fel vett útának vi-
gálásában, holott mellé tudos és hűsé-
ges kalauz adattatott volna. Miné-
mű esztelenység tehát néked felettebb
nyavalyáful magadban háborganod,
holott jelen légyen, a' ki mind végben
akarja viani, s' mind penig könnyen
végben viheti, a' te hasznodra és szük-
ségedre tartozádo dolgokat. A' kegyes-
fiak Attyoknak gondviselésekre biz-
zák magokat, a' tékozlók s' erkölts-
telenek penig magok akarják mago-
kat, s' dolgokat igazgatni, a' honnét
gyakran nagy szegénységben és szé-
gyén-vallásban szoktanak bémerülni.

Tegyük hozzá ezt-is; Ha Isten
rolad gondot visel, hadgy békét tehát

minden félelemnek, az Isteni félelmen kívül, és minden kételkedő tévózásnak: Mert holott az vigyáz rád, ki mindeneket hatalmas karjai által igazgat, és minden teremtetett állatokat könnyen akarattjára hajthat, mit rettegsz azoktól? Ne félsz a' Sátántól, mert még csak egy dísznőn is nintsen hatalma, mennyivel inkább pedig Istennek valamelly fián? Ne félsz felettebb az emberektől is, mert ám-bátor hatalmasok és kegyetlenek legyenek is, de mindazáltal,

(a) szél vagy az ő orrokban, és nem egyebek mint fűszőlő ő szőlőknek dárabjai. Sőt (b) mint a' vizeknek folyásai, úgy a' Királynak szive is az Istennek kezében vagy, valahová akarja oda hajtja azt. Meg-hajtja azért még természetek ellen is azoknak szívókat az ő fiainak szereteteire,

(c) miképpen kedvesé tette az ő népe

az

a Esz. 7. v. 4. b Prov. 21. v. 1.

c Exod. 3. 21. & 11. 2. & 12. 36.

az Egyiptusbeliek előtt. Ha pedig azoknak hivei ellen való gonosz kívánságok szerint valamennyire a' zabolát meg-tágította, olyankor is őket megvakította, s' elméjeket el-fogja, hogy mit tselekedgyenek, s' mit kellesek tselekedniek, semmiképpen ne tudhassák. Ha valamelly álnok tanácsot forgatnak, elméjeket meg-háborította, hogy kívánságok szerint ne tselekedhessenek: Ha pedig szírién az alkalmatosság jelen volna is, igyekezeteiket hejában-valóvá teszi, tanácsokat el-oszlattya, és álnok gondolatokat Isteni ereje által semmivé teszi: (d) Mert el-fordította az Ur a' pogányoknak tanácsokat, és el-rontya a' népnek gondolatokat. El-annyira, hogy bátor-ságos elmével mondhatta: (e) Az Ur enn-kem segitsem, és nem félek, hogy valamit ártihasson emmek az ember.

Utolsó és leg gonoszabb ellenséged

Q 4

a' ha-

d Psal. 33. 10. e Hebr. 13. 6.

a' halál, de mit rettegnél ettől, holott reád nézve nem egyéb, mint minden tellyes életednek folyásiban rajtad forgott nyomorúságoknak vége, és minden reád következendő jóknak kezdete sőt tellyesége legyen? Annak-
okért szolly így bizodalmaffon (f)
Ha szintén a' halálnak árnyékának völgyében járok, nem félek a' gonosztól, mert te én velem vagy.

Végezetre holott Atyai szerelméből ilyenképpen vigyázzon Isten reád, nosza vállalkozzál néki, s' végy jó reménfégét, elmédben hozván melly fok izben próbáltad, és kóstoltad legyen meg, az el-múlt időkben ő Fellelegének kegyelmességét. Legyen azért nálad zálogul Istennek az el-múlt időkben veled közlött jó akaratya a' következendő időkben való jó-téteményire-is. A' meg-probálás szerezzen benned reménféget, melly meg nem szűnyen Rom. 5. v. 5. holott az Isten-

§ Psal. 23. v. 4.

Istenben fundáltatott meg-mozdulhatatlan-képpen. Meg-lásd azért, és igen meg-ódd magad e' féle helytelen gondolattól: Nem látom mint lehetne e' meg, ennek semmi módgya nintsen. Mert bővőlködik Isten minden féle eszközökkel, sőt minden eszközök nélkül, és eszközök felett, s' még az eszközök ellen-is tud munkálkodni. Elégedgyél-meg te az ő igiretivel. A' Josephnek nemzetlége régenien, le-tette vala a' Canaán földé meg-vételének reménfégét, az ő erőtelenségét, s' ellenben penig az ellenfégnek erejét és hatalmát forgatván elméjében. (a) Nem leszen elég nekünk e' hegy, (így szolnak vala) és vas szekerek vagyon mind a' Canaan-soknak, kik laknak e' hegynek völgyei között. Kiknek mit felellyen Josue, hald-meg: A' hegy tiéd leszen, mert te ki-áztad a' Cananaust, noha vas szekerei vadnak ő néki, és igen erős. Az ok

a' Josue 17. v. 16.

ok ez, mert Isten nekik ígérte vala, kinek beszéde hathatóbb, minden hatalmasoknak erejeknél. Várjad csak a' Jehovát, és meg-látod az ő segítségét. (b) *Légy vesztettségben, és nézzed az Urnak szabadítását, melyet ma tetszelsz te veled.* Mert e' két dolgok, a' Jehovának tudni-illik segédelmét várni, és azt meg tapasztalni, el-válhataatlan képpen egyben kötöttetennek. Minek-okaért, (c) *Miért hagyod én lelkem ilyen igen magadat, és miért háborgasz én bennem? Remény az Istenben, mert még én hálákat adok ő neki, mert ő az én orszámnak meg-szabadítója, és ő ennekem Istenem.*

VI. R E S Z.

Az hatodik fundamentum ez:

Mert még a' szorongato nyomorúságok-is a' hívőknek örömrévaló alkalmatosságot szolgáltattak.

De

b Exod. 14. 13. c Ps. 42. 12. & 43. 5.

DE mit beszélek? Nem csak a' jók, hanem még ez életnek gonoszai-is *(mint tartatnak közönségesen)* a' szerentsétlenségek tudni-illik, melyeket kell viselned, míg a' Kédárnak sátoriban lakozol, néked örömrévaló materiát nyujtnak. Es ez amaz mese, melyet e' világnak környülméletlen Philisteusi nem érthetnek, hanem egyedül a' Nazirzusoknak, úgy-mint az Isten fiainak, lehet e' felől jó értelemek, hogy még az Oroslánbann is méz, és a' nyomorúságokban édesség találathassék. Jeles tudomány ez bizonyára, és mindeneknek felette szűkféliges, holott ez megtanít minket, miut kellyen egyenes szemekkel a' nyomorúságoknak ábrázattyát tekiutelnünk, és vennünk, nem unakozással, mint tanítvány a' Philosophusok, hanem inkább vidámmével, gyönyörűséggel, és örömmel, mely minden egyben hasonlítás nélkül dicséreteffebb a' fel-fuvalkodással

dással egyben kötöttett megédfégnél,
és álhatatlan örömnél, mivel ezek
nem álhatnak-meg sokáig, a' fanya-
rúlagoknak erőszak-tételétől hábor-
gattatván, és ostromlattatván, sőt ha-
mar szégyen-vallással meg-győzttet-
nek, és el-lankadnak. Ez tudomány-
nak továbbá bé-vételére alkolmatlan
a' szív, hanemha meg-isméri elsőben
a' nyomoruságoknak rút ábrázattya
alatt el-rejtettetett jokat, mellyek eb-
ben álnak, hogy tudni-illik az Isten
kezeiből hivekre szállittatott nyomo-
ruságok eszközök legyenek nekik,
amaz, világ fundamentumának fel-
vetésének előtte, ő számokra készit-
tetett ki-beszélhetetlen jóknak, és az
örök-életnek bírására, s' ekképpen,
a' nyomoruságoknak végek és ki-
menetelek felett igen jók, és tel-
lyességgel meg-bőstülhetetlenek, ő-
rök-élet tudni-illik, és mennyei di-
tsótság, mellyet szem nem látott, fül
nem hallott, és embereknek még el-
mejjik-

VEZERLŐ ELMELK: 193
méjiktől-is soha meg nem fogattatta-
tott.

Hogy penig e' tudomány felől jobb
modgyával érthess, szűkség a' hive-
ken Isten akarattyaól forgo nyomo-
ruságoknak neveit vizsgálnod. Ezek
két karban helyheztetnek: Vadnak
közönségessek e' világnak fiaival; miné-
művek a' betegség, szegénység, kár-
vallás &c. Más karban lévők penig
sánattyok a' hiveknek, a' Jesus Christu-
sának Kereszte tudni-illik, és az Evan-
geliomi igaz tudomány mellett, min-
den ellenfégek miatt rajtok forgo há-
boruságok és üldöztetések.

Igazat akarván szollani, ha a' nyo-
moruságoknak külső arczélatyát te-
kintéllyük, semmi külömbség avagy
a' hivekre, avagy hitetlenekre nézve,
ezekben nem táltathatik; de ha a-
zoknak belső formáját kezdjük
szemlélni, így semmi nem közönsé-
ges, hanem mindenek kiváltképpen
valók, és tellyességgel külömbözök;

Külső formája ezeknek ebben áll, hogy süllyossak és keserveffek legyenek, mint, ilyenek a' szegénység, betegség, számkivetés, tömlőczözés, és az halál. Mind ezek közönfégessék a' hívekkel, és a' világnak fiaival, úgy hogy semmi olly nyomoruságnak neme ne légyen, melly mind a' két részeken azon szerént meg nem történhetnék. Mert (mint egy régi bölts mondgya) (a) mitsoda volna nekünk nem közönfégés e' világban egyebekkel, valamig az első születésnek törvénye szerént, ez mi testünk a' máséhoz hasonlatos? Valamig e' világban lészünk, az emberi nemzetséggel, a' testnek hasonlatosságában egygyezünk, lélekben megkülömböztetünk. Annak-okaért, mi len e' romlando test fel nem iltózi a' romolhatatlanságot, és e' halandóság, a' halhatatlanságot, és valamig a' lélek nem viszen minket az Atya Istenhez, minden alkalmatlansági a' testnek közönfégessék mi ve-

a Cyprian. de mortal.

mi velünk az emberi nemzetséggel. Így, ha a' száraz szel miatt sikeretlen a' föld, senkit az éhség meg nem külömböztet, ha az ellenségtől meg-szállattatván, valamelly város meg-vetetik, a' fogás mindenekkel köz, ha eső hőszen ideig nem léssen, a' szárazság közönfégés mindenekkel, ha mikor az hajó valamelly tengerben lévő kőszál által egyben rontatik, az hajóban lévőeknek minden ki-fogás nélkül veszedelmek érkezik, a' szem fájás, hideg-lelés, és egyéb tagainknak erőtelensége egyebekkel köz, valamig e' közönfégés test ez életben hordoztattatik.

A' mi pedig a' nyomoruságoknak belső formáját nézi, (ez a' Philosophusoktól csak vélekedésnek tartatik, de az Isten beszéde értelmeket megczáfollja, és valóságos dolognak lenni bizonyittya) nem egyéb, mint melyet az Isten beléjek plántált, ki azt akarja, hogy némellyek ezek között az ő válaftottinak meg-sanyargatásokra valóak legyenek, és erköltste-

lenségeknék meg-jobbittatásokra, némellyek hiteknek meg-probáltatásokra, a' joságos tselekedeteknek fel-indittatásokra, és végezetre némellyek szolgállyanak a' mennyei igazság felől való bizonyosság-tételekre. Mert imezeket Isten sem meg nem sanyargattya, nem lévén nekik Attyok, sem nem próbállya, mint joságos-tselekedektől üresséket, sem peniglen az ő felőle való bizonyosság-tételnek bősűletire nem méltoztattya, mint kik azt avagy ingyen sem értik, avagy tudva meg-vetik. Minek-okáért tulajdon képpen szolván, a' keresztyén és ismét hitetlen embernek semmi közönfőges nyomoruságok nintsen, ha tudni-illik azokat szemlélyűk, (a' mint szűkfég bizonyára) e' ki-fejeztetett belső formájok szerént. Nints ismét semmi rész szerént való ezekben, ha külső formájokra, és ábrázattokra vigyázunk. Es erről kelle elsőbénékünk a' hasznokra és vigasztalásokra nézve, elmél-

elmélkednünk, mellyek innét az Isten fiaira származandók, mint ezennel meg-értjük.

Az igaz és valóságos, Istentől hivekre bocsátott nyomoruságoknak három nemei vadnak: A' *Dorgálás*, tudni-illik, *Probálás*, és *Mártýromság*. Mind ezek penig, azt állattjuk, hogy meg-bőtsűlhetetlen hasznokra szolgálják a' hiveknek, kivált-képpen, ama' ditsőségnek és örök életnek elvételére nézve.

Hogy e' dolognak valósága nyilván meg-tetfszék, és nevezet szerént a' mi a' *Dorgálást*, avagy *Atyai Keresztet* illeti: Vessd egyben kérlek, csak a' szerentsés és szerentsétlen állapotot. Kísoda a' ki nem tudja, a' szerentsés állapotot a' helyett hogy serkengetni kellene minket, a' mi mennyei hivatalunknak czéllyának nagyobb serénységgel való keresésére, az Istenhez illendő-képpen való hálá-adásra, az az, hogy annyal nagyobb indu-

lattal tisztelnők és szeretnők ōtet, minden gondolatinkban, beszédinkben, és tselekedetinkben: e' helyert mondom, kitsoda nem tudja, hogy ilyen állapotunkban, romlott természetünk szerént, keresztyéni tisztunkel ellenkező dolgot tselekedünk?

Még-valló jollehet, hogy még a' kegyes ember-is nyomoruságának idején, zugolodása, bihetetlensége, békétlensége, és egyéb vétkei által, megbánta az Istent: de e' felett, hogy ísmét hamar észében vévén magát, bémégvé Dáviddal egygyűit az Istennek hajlékában: azt mondó hogy igen keveset vétkezik, sőt semmit, egyben hasonlittatván akkorbeli fogvatkozási, boldog állapotjában való sok vétkes tselekedetivel. Mert ha bal kézzől, az az, a' nyomoruság szenvedés idejének részéről, ezer vétkek szemléltetnek, bizonyára a' boldogságnak jobba felől tiz ezerek tekintélthetnek.

Ez ugyan-is, a' szerentsés állapot tudni-

tudni-illik, melly emberben testi batorságot nemz, ennek-felette, Istenről való feledékenységet, emberbeli reménységet, kevélységet, szentségtelenséget, e' világnak mod nélkül való szeretetit, az Isten igéjének és Sacramentumoknak meg-utálását. Ez fojtya-meg a' kegyességben való buzgoságot, és könyörgésben való áhétatóságot, el-titkolván, és ugyan eltemetvén a' hitnek tűzét, a' gonosz kívánságoknak, és vétkes indulatoknak sűrű hamjával. Egy szoval, ez nyár temérdeki sokságát nemzi a' vétkeknek férgeinek, mellyektől az Istennek kerte fosztogatratik és pusztitratik. Mind ezek, a' mint hogy semmi bizonyság-tétel nélkül nem szűkölködnek, rakva lévén az egész Sz. írás ilyen példákkal, és a' mindennapi experientia ezent mutatván; így bizonyára nem életnek, hanem örökké-való veszedelemnek tágas útja ez illetén sors.

Minék-okaért hogy Isten az ő szegény tévelygő juhokáját jó urban igazítsa, kezében vészi pásztori botját, és hol egy s' hol pedig más módon őtet érdeklí, olly fanyarúságoknak nemei által kiváltképpen látogatván, mellyek tőle végben vitettetett vétkekhez hasonlatosflak legyenek, hogy e' képpen mentül hamarébb elméjére térjen, és életét meg-jobbítsa. Ha felebaráttáához kegyetlen és irgalmatlan volt, ezt tselekefszi Isten, hogy hasonlatos dolgot kellyen megkóstolni, kemény kő szívet viselvén más valaki ellene, és semmi irgalmaságot véle kellettekorán nem tselekedven. (a) A' ki bé-dugja fáleit a' szegénynek kiáltására, ő-is kiált de meg nem halgattatik. Es a' Jeremiás Propheta által így szol Isten: (b) *Ti nem engedetek nékem, hogy ki-kí mind az ő atyafiának, es felebaráttjának szabadságot kiáltana: Imé én hirdetek néktek szabad-*

a Prov. 21. 13. b Jer. 14. 17.

badságot, azt mondgya az Ur, a' fegyverre, és a' dög-halálra, és az éhségre. Ha gyilkoskodott avagy paráználkodott, gyakorta ugyan ollyá büntetéfnék neme által büntettetetik, avagy tulajdon, avagy hozzája tartozoknak személyekben, mint a' Dávid példájából ez meg-világosodik. Ha emberektől való féltében meg-tagadta a' Christust, és az igaz Evangeliomi tudományt elhagyván, bálvány imádásra veremedt, az Isten hasonló büntetéfnék formáját bortsát reá ez életben; mert (c) meg-szegyénítették a' bálványoktól, a' mellyeket magatoknak kívántatok, és a' kertektől mellyeket választottatok. Mert hasonlatosflak lésztek az el-hullott levelk' szer fahoz, és a' víz nélkül való kerthez. Summa szerént, ha vakmerőképpen (mint szol az irás) Istennek ellene jár, tulajdon utait választván magának, az Isten vizsgálja meg néki igazán álnokságának tsele-

c Esa. 1. 7. 29. 30.

lekedetit mérni: (a) Ha nékem nem engedtek, hanem vakmerőképpen én ellem jártok, én-is ellenetek járok meg. büszült haragomban vakmerőképpen, és hetszerrel inkább meg-ostorozlak titeket a' ti bűneitekért. Vilázt: (b) Az ő utokat választották ezek, és az ő utálatosságokat szerette az ő lelkek; En-is választom azért az ő meg-tsufolásokat, és rágok hozom a' miőtől félnek. Nem azért mivel penig ezt, mint ha gyönyörködnek (c) a' bűnösnek halálában, hanem inkább hogy meg-térjen az ő gonosz utáról, és ellyen. Mert (d) midőn büntettettünk, az Urtól tanittatunk, hogy e' világgal el ne vesszünk.

Mikoron annak-okaért választott edényit Isten ekképpen sanyargattya, ők mindjárt hasznokra fordíttyák e'féle tselekedetit. Mert magokban szálván, meg-gondoltyák, mint indították gonosz tselekedetek által Istent elle-

a Levit. 26. 26. 27. b Esai. 66. 3. 4.
c Eze. 33. 11. d I. Cor. 11. 32.

ellenek való keménykedésre, és azokat szivekben utálni kezdik, nem külvőmben, mint a' Josephnek bátyjai, kik midőn esmérletlen attyokfiának szívét magokhoz nem engesztelhetnék előtte való esedezések által, így beszélgetnek vala: (a) Bizony vetkezünk a' mi atyánkfia ellen, mert látók az ő lelkének keserűségét, mikor minékünk könyörgene, és nem halgatók-megőtet, s' azért következett mi reánk e' nyavalya. Továbbá, az ő bűnőknek bostánattyát kéri, az Ur könyörtületességét ohajtyák, bűnőket el-hadgyák, igen őrizkedvén hogy ujobban ismért valamint meg ne essenek, a' lelki mély álomból igaz hiteknek őstőne által magokat fel-ébreztik, a' kevélységnek válét mondnak, e' világnak szeretetinek békét hagynak, naponként amaz Adámtól öröklég szerént reájok maradt rongyos bőr köntőst, (értem a' bűnt) igyekezvén le-vetkezni.

a Gen. 42. v. 21.

kezni. Akkoron a' hitnek lámpása meg-gyujtatik, és ragyogo tűndöklése killyebb killyebb terjesztetik, bizodalma (a) Istenben helyheztervén, ki a' halottakat is fel-támaszthatja. Akkoron a' békeséges türes és reménység nevededést vesznek, mivel (b) a' sanyargatás békeséges társat szerez, a' békeséges társ meg-kisértést, a' meg-kisértés reménységet, melly meg nem szögyenit. Akkoron a' könyörgésben való áhétatosság is öregbedik, e' világnak valóságos meg-utálása szereztetik, és ellenben az örök életnek kívánsága fel-gerjesztetik, úgy hogy ilyen kiáltozás találatfésék a' Dáviddal: (c) Az Urnak tornáczában való menetelnék kívánsága miatt el-fogyatkozik az én lelkem, az én szívem és testem kíváncsoznak az élő Istenhez. (d) Vallyon s' mikor mehetek-el, hogy be-mutassam magamat az Ur előtt?

Inné

a 2. Cor. 1. 9. b Rom. 5. 3. 4. 5.
c Psal. 84. 3. d Psal. 42. 3.

Inné azért ez-is következik, hogy ényomoruságoknak nemei olly szűkségesek legyenek a' keresztyén embernek, mellyek nélkül semmiképpen idvősségét meg ne nyerhesse; Mert az Isten fiai hasonlók a' jó gabonához, melly a' terhes házban bé nem hordattatik, mig nem előben el-nyomtatatik, avagy tsepeltetik. Szívek természetek szerént a' kemény kösziklához hasonlatos lévén, a' mi mennyei Salamonunknak örökké való Templomában nem rakattatnak, mig nem a' nyomoruságoknak fejszéjével meg-faragtatnak és ékesíttetnek. Meg-vallom, a' testre nézve nehezek ezek, de bizonyára fölötte szűkségesek, nem külföldben mint a' Nap és tűz, noha néha ezek el-tűrhetetlenek. Concludálunk annak-okaért, s' ezt mondgyuk, hogy ez illetén nyomoruságok meg-bővüthetetlen jókat hordoznak magokkal, minden vereség nélkül szűkséges eszközök lévén

206 SZENT ERŐMRÉ
lévén az örökké-való ditsőségnek
meg-nyerésére.

Ha pedig ilyen méltóságos, és
ditsőséges a' nyomorúságoknak ki-
menetele, minémű vallyon a' *Probák-
nak*? Ezek tsak azokon történnek,
kik a' nyomorúságok által, az igének
hirdetése, és a' Szent Lélek ereje által
meg-térítvén, Isteni félelemben
foglallyák magokat, igen őrizked-
vén, mennyire e' tökéletesség nélkül
való állapot engedi, minden féle gő-
noszságoknak tselekedetétől.

Ezek *Probáknak* neveztetnek, nem
azért, mint ha Isten ezek által az ő
hiveinek hitek és kegyességek felől
akarna tanulni, mivel ezek nélkül-is
jól tudja kikben mi legyen, sem nem
azért, mint ha ezek által tulajdon e-
rőtleniségeket akarná eleikben adni,
mert ezt keleténél-is jobban tud-
gyák: Hanem neveztetnek ilyen-
képpen ezért, mert ez állapotban fzin-
tén olyan dolog történik, mint szo-
kott

VEZERLŐ ELMELK: 207
kott lenni, amaz más ember erejét
meg-probálni akaro férfinak tsele-
kedetiben, mikor nem tsak a' más e-
rejét próbálendo, hanem a' ki próbál-
tatik-is, a' mennyire tőle lehet erőssen
tufakodik, bátorkodik és minden ere-
jéből viaskodik, hogy meg ne győ-
zettesék. Hasonlatos-képpen va-
gyon' mondom a' dolog, Istentől az
ő félelmében és akarattyában győ-
nyörködő emberekre, bortsáttatott
probákban, mert akkor az Ur erős
űtközeter tészen, némelly hivre bortsáttatott jeles kéfértetei által, de ő is
más részről, a' Szent Léleknek ben-
nek lakozó erejéből, szívesen tufa-
kodnak, hitek, békeféges tűrések,
könyörgések, engedelmeségek, és
álhatatóságok által, mind addig,
miglen győződelmeskedhessenek,
igyekeztvén, hogy valamelly véték-
nek nemében ne essenek, mellyben a'
Sátán, e' Világ, és Test, a' rajtok for-
gó nyomorúságoknak alkalmatossá-
gával

gával akarta őket be-cijteni, és szin alatt pedig gyakrabban, mint ha más képpen, semmi út, és mód nem volna az ő nyavalyájokból való ki-menedésekben, hanem ha először valamely véteknek nemében léledzenének.

Akkoron minden keresztyéni jó-szágos-tselekedetek tsudálatos képpen nevekednek, és egyben hasonlítás nélkül, inkább tündöklének, hogy nem mint a' szerentsés állapotnak idején, nem külföldben mint ama' tsil-lagok, mellyek jóllehet e' világos dél színben nem láttathatnak, de eszaka szép fenyeskedő világossággal ragyognak. Avagy nem külföldben, mint a' Gedconnak ama' fáklyái, ezek jóllehet az üres edényekben el-rejtet-tetvén, ideig meg nem tiszénnek, nem világoskodának, de el-rontatván az ő világokat meg-tartoztató eszközök, ki-nyilatkoznak tündöklések; Így a' hivek-is nyomorgattatván, épületet vész-

vésznek, és Isten általok ditsőítetik, el-annyira, hogy ez ilyen nyomoru-ságok hasonlatosflak legyenek, ama' Christusnak fejére öntetett drága kenetkez, melly jó illattyával az egész házat be-tölté, így munkálkodván Isten kegyelméből, kinek ereje, az erőtelenlég által végeztetik-el, úgy hogy a' hiv ember ilyenképpen szol-hasson az Apostollal: (a) *Mikor erő-telen vagyok, akkor erős vagyok.*

E' tufakodást, és nemes harczer, szűkléggképpen idvőlség és örök élet követi, mert, (b) *a' ti hiteteknek meg-probalása, (így szoll a' Péter Apostol) melly drágább az aranyból, melly el-vesz, mindazáltal meg-probalatetik a' tñz ál-tal, találatik nektek ditséretetekre, ditsőségetekre, és tisztessegetekre, mikor meg-jelenéndik a' Jesus Christus.*

A' mint hogy, mind ezeknek meg-világosítására, jeles példa a' Job, így jeles ábrázolója a' Jacob Patriarcha.

S 3

tufa-

a 2. Cor. 12. 10. b 1. Pet. 1. 7.

tuszkodása, ki ez által erőssen viaskodván egész érfzaka győzödelmeskedék, és az ő lelke meg-szabadítotték. (a) *Láttam, (igy szolla) az Istent szinről szinre, és nem hálék meg.* O tudálatos baj-viadal! holott ugyan azon a viaskodó, és oltalmazó, a győző, és győztetett, holott az erősebb hatalma alá veti magát az erőtlennek, Isten, az embernek, holott a győzödelmes a győztetettnek engedi a triumphust, és viszont a meg-győztetett a győzödelmesnek engedi a Coronát, holott a meg-győztetett, mint valami Király parancsol, a győző pedig, ugy-mint alázatos szolga, néki enged.

A harmadik és utolsó, Isten hivein forgo nyomoruságnak neme a Mátyromság, s ez alatt mind a szenvedések értetnek, valamelyeket a mennyi igazságnak vallásáért a hív ember viselni kényszerítették: Illyenek a szám-

számakivetés, tömlőczőztetés, veszőz-tetés, kinoztatás, javainknak el-prædáltatások, és önnön maga a halál. E nyomoruságnak peniglen neme sokkal több jokat vonzson maga után a fellyebb elől-számláltaknál, mert az ő boldog végén és ki-menetelin kivül, melly a Sanyaruságokkal és Probákkal közönséges, a mi Christusunknak imez igireti szerént: (b) *Boldogok a kik háborúagot szenvednek az igazságért, mert azoké a mennyeknek országa.* Ezen kívül mondom, az igazságról hűfégeesen bizonyoságté-
vőkkel ezt tselekefzi, hogy prærogatívát; az ő mennyei országában tudni-
illik nagyobb dítsőtségnek gradusát
ígérjen nekik egyebek fölött; Minek-
okáért, nem tsak azt mondgya, hogy
az igazságért szenvedőknek jutal-
mok vagyon, hanem még ezt is hoz-
zá téfzi: Nagy a ti jutalmotok az egek-
ben, ilyen befzede által kiváltképpen

való ditsőségnek nemét emlegetvén, mellyben ōk részefittetnek ez élet után. Ide tartozik a' mit mond az Apostol: (a) *A' mi nyomorúságunknak egy szempillantásig való könnyése, a' ditsőségnek fölőtte igen örökre való állandóságát szerzi minékünk.* Jóllehet penig az ígíret a' földlyül meg-említett két nyomorúságoknak nemeire is vitethetetik, mellyek-is bizonyosan örök életet szereznek: az Apostol mindazáltal e' helyen főképpen olyan nyomorúságokat emleget, a' mellyeket ō hűséges társaival egygítt, az igazság felől való bizonyosság-tételért szenvedé.

Ennek-fölőtte, ez illyetén szenvedéseknek ez életre nézve-is jeles ígíreti vadnak Istentől: (b) *Bizony mondom nektek, nintsen senki, a' ki el-hagyándya házát, vagy atyafiait, vagy nenyjeit, és anyját, gyermekit, és szántó földét, én érettem, és az Evange-*
liom-

a 2. Cor. 4. 17. b Marc. 10. 29. 30.

liomért, a' ki száz annyit nem venne, mostán ez időben hazakat, atyafiakat, nenyjeit, anyját, gyermekeket, szántó földet, háborúságokkal egybe, és a' jó-vendő világon örök életet. Ez ígíret némelly hívekben szí tén az ígéknek folyása szerént be-telik, holott gyakran nagyobb méltóságot és hasznót ad nekik Isten, mint a' minéműveket az igazság mellett való bizonyosságért el-hadni kényszerítettének. Némellyekben viszont be-telik más formán, mert nyilván vagyon, hogy ez ígíretnek nem minden részei értethetnek bő-tű szerént, mint ha, példának okáért, valaki egy Atya, Anya, avagy fia helyett, száz Atyát, Anyát &c. nyer-ne. Mindazáltal azok-is ez ígíretnek gyümölsét és igazságát meg-tapáztallják, kik ez meg-ígért dolgoknak egyenlőségét veszik, még az üldöz-tetésekbenn-is, az az, ha szintén e' testi elől számláltatott joktól meg-fosztattatnak-is.

Ez

Ez pedig így léfzen, midőn a' keresztény ember bizonyosá tétetik, mind az ő fiui méltóságra való el-fogadtatása, s' mind pedig ama' mennyei ditsőségnek örökségtől való bírása felől, mellyek minden kazdagságnál és jutalomnál nagyobbak és méltóságosbak, mind ezeket ajándékozo Istenre, s' mind ezekkel meg-ajándékoztatott hivekre nézve. Innét következik amaz ismétel, melly által e' világnak minden javait fájáttának lenni jól tudgya, az ő Istentől fiaságra való el-fogadtatására nézve, az az, mivel hogy Istennek fia, és minden teremtetett állatoknak el-jegyeztetett Királya; noha ez életbenn-is azon jókat, a' mód és mérték szerént, mennyire isméri az ő Tutora, Orvosa, Iőtt mennyei Attya neki használatosnak és szükségesnek lenni, ki-fogadattatya.

Sőt bizonyos az Istennek felől való gondviseleléséről is, tökéletessé el-hívén, hogy ebben neki ki-meret-

hetetlen kút-feje, és soha el nem fogyható olajja légyen. Mert ime' mondaft igaznak lenni el-hífti: (a) Keresztetek előben az Istennek országát, és az ő igazságát, és mind azok meg-adatának ténétek. (b) Mert a' ki tulajdon Fiának nem engedett, hanem adta azt mi érettség mindnyájan, mi módon nem adna az ő Fiával nekünk mindeneket. Ezek felől pedig bizonyosá tétettetvén, nagy és ki-beszélhetetlen öröme gerjesztetik, melly e' világnak minden kiötsét háta megé veti, mert (c) a' maga sorsával meg-elégő kegyesség felette nagy kereskedés. Es e' szép virtus (-értem a' maga sorsával meg-elégő elmét) killyebb killyebb terjeszkedik, ellenben vetvén az ollyatoknak magok viselésekkel tselekedtet, kik az Isteni igazságért semmit nem akarván szenvedni, háttal fordultanak az ő Urokra, és a' Christusnak ellene mondottanak. Ez illyet-

nek

a Matt. 6. 33. b Rő. 8. 32, c 1. Tim. 6. 6.

nek ugyan is e világi joknak és méltóságos tiszteknek közepiben usz kálván, az Istennek igazságos ítéletiből semmiképpen sorfokkal meg-elégedni nem tudnak, hanem rettenetes háborgásokat szenvednek lelkek-isméretinek gyötrelme miatt, melly elébb avagy későbbben, de végtére fel-ébred.

Számláld ezekhez a' szép hír nevet-is, mellyel meg-fszokta Isten ékefiteni, az ő igazsága mellett álharatosán vitézkedőket. Kérlek ugyan-is, minémű bűtsület, ama' Királyok Királyának, tégedet e' földnek haszontalan fergetskéjét arra méltóztatni, hogy az ő dicsőségét sértegetni akarók ellen te általad maga mellett bizonyosságot tételse, az ő igazságát megpetseteltesse, maga ügyet forgattassa, és tisztettségét őtalmaztassa? Minémű bűtsület, a' Prophetáknak, Apostoloknak, ama' bizonyságoknak sürű fellegének, kik a' mennyit igazságért szenvedtenek, seregekben és társaságokban számláltatni, és fogadtatni? Sőt minémű bűtsület Martyromságod által, a' minket meg-váltó Jhesus Christusnak, idvőtségünknek Fejedelmének társává tétettetni? Ugyan azon őltőzetet és tövis Koronát, véle egygyütt viselni, s' ekképpen ő hozza ábrázoltatni? (a) *Az Ur Jhesusnak üldöklését a' mi testünkben hordozni, hogy amax ő élere-is a' mi testünkben meg-esmértessek?* Minémű bűtsület, melly visszont nekünk a' Christustól tulajdonnítatik, magára vévén nyomoruságunkat? mert a' mi szenvedésinket, és üldöztetésinket magáénak tulajdonnítja, nyomoruságának és bélyeginek maradékinak jelentvén azokat lenni. Minémű bűtsület Istennek választott vitézének lenni? Nem külömben tselekeszik ez aránt, mint valamelly nagy Imperator, avagy jeles hadakozó Hadnagy, ki erős, és hirtelen való ostrom által, akarván olly bizonyos

T zonyos

zónyos várost meg-venni, maga mellé nem rest, és félelmes, hanem kemény, és bátorságos szívű férfiakat válogat; Így Isten némellyeket közöltünk, maga nevének szenvedése mellé rendelvén, ezt mivel, hogy ez által bátorságunk és alhatatóságunk mindeneknek szemek eleiben terjesztésük, hogy így méltán az Apostollal dicsőkedhesünk: *(b) Eörömet dicsőkedem az én erőtleniségimmel, hogy mindegyikben lakozzék én bennem a Christnak hatalma.*

Minémű bösület a Királyok Királyának tekinteti előtt jelesen harizolni, ki a viadaloknak igazgatója, és jutalomnak osztogatója? Minémű bösület, az Isten Anyaszentegyházának nevékedését, tsudálatosképpen elő-mozdító eszköznek szolgálni? holott a Martyromoknak vérek és üldöztetések, az Anyaszentegyházának öly magva, melly nélkül soha

ca-

b 2. Corinth, 12. 7. 9.

ennyire nem nevedkedhetett és szaporodhatott volna. Viszont, minémű bösület Istennek öly eszközévé tettetteti, melly által ő Fellege le-hányja, és el-forgattya a pokolnak és halálnak minden katalmaiségit, a fejedelemségeket és birodalmokat, mellyek ő ellene fel-támadnak? mert, kérlek, tudodé mitsoda oka légyen, az öly birodalmoknak, országoknak, és polgári társaságoknak el-ronttatásfoknak? Ez, mert az Isten fiainak ellenek támadtanak, üldözvén őket; ettől üressék lévén, több ideig fenn-álhantanak volna. *(a) Mert a Jerusálem reszégítő pohára minden környékbe való népeknek. Az Anyaszentegyház hasonlatos a Sinai hegyhez, mivel ha ehez járuland avagy okatlan állat, avagy ember, az égből nyilakkal meg-lövöldöztetetik, és meg-öletik. Hasonlatos az üdő vashoz, mellyen minden ő rajta verekedő porölly*

T 2

meg-

a Zachar. 12. 7. 2.

meg-íontatik, el-annyira, hogy az Isteni igazságnak ellensége nagyobb, és magok veszedelmére tartozó ártalmassabb bolondságot soha nem mivelhetnek, mint mikor az Istennek Ecclesiáját háborgatják, holott ilyen tsekedetek által magokat hejában-valokká téstik, birodalmokat el-fordítják, Coronájokat el-hadgyák, fiokat és maradékjokat is penig ízomoru állapotba bé-taszítják. Ezek azért a nyomoruságoknak harmadik neméből hivekre származando meg-bővülhetetlen hasznok.

Mind ezek így lévén, kitsoda nem vehetné észében, mind az elő-számlált nyomoruságoknak neveit nem Istennek haragjának, hanem inkább szerezetinek jeleinek lenni, holott ilyen boldogságos ki-menetelek légyen? A' Sz. Léleknek itéleti-is idejárul, ki az írásban ekképpen szól:

(a) *A' kit szeret az, Ur meg-dorgállyá,*

a Hebr. 12. v. 6. 7. 8.

és valakit fiává fogad meg-ostorozza. Ha a' dorgálást el-szerveditek, az Isten ő magát nektek ajánlja mint fiának, mert kitsoda olly fia kit az Attya meg nem dorgál? Hogyha dorgálás nélkül valók vadtok melyben mindenek részeseek, bizonyára fattyak vadtok, és nem fiak. Ha penig ez illetén fanyargatások, és bűnért való büntetések nem az Isten haragjának jelei, más féle ostoroztatásoknak nevei felől ugyan ilyen értelemben, mi Istennek hivei nem ok nélkül lehetünk.

Ha annak-okáért a' Sátán, e' világ, avagy tulajdon tested ama' tsalárd Sídoktul, világ reményének és közbenjárójának előtte mondatott dolgot sugallandgya tenéked: (b) *Ha Isten Fia vagy szállj-le a' kereszts-fáról, felelly-meg ekképpen: Sőt inkább, mivel Isten Fia vagyok, szűkséges a' kereszteket el-viselnem, mert, (c) Sok*

nyomoruságok által kell bé-mennünk a'

T 3

men-

b Matth. 27. 42. c Act. 14. 22.

mentyeknek országában.

Ezeknek felette, holott ennyi jók hordozzanak magokkal, az Isten fiainak nyomorúságok, úgy hogy ezek az ő Atyai szerelmének nyilván való és meg-szalhatatlan jelei legyenek, egy-általlýában igen helytelenül mondatnak némelyektől GONOSZOKNAK, mivel hogy méltán a' Jónak nevezetít érdemlyék. Erre néze a' Dávid Propheta így szólván Psál. 119. v. 71. Jó volt nekem hogy meg-sanyargattál engemet. Es Jerémias: Job vagyon dolga az ollyatén fersünnak, a' ki sanyaruságot visel az ő gyermekében. Bizonyára, a' ki ezt mondgya hogy jó volt nyomorúságokat szenvedni, ez a' sanyaruságokat, mellyek által a' hivek látogattnak jóknak pronuciállyá.

Ezt mindazáltal nem úgy kell értenünk, mint-ha ez illyen nyomorúságok természetek szerént jók volnának; Mert ha ezeknek eredeteket vizsgálod, halálnak némei, mellyekre Isten

Istennek igazságos ítéleti szerént minden embetek sententiáztattanak: Létsznek azért jók az ő természeteknek tsudálatosképpen való meg-változtatások által, az Isten hieveire nézve, úgy hogy ez aránt az Isten fiai ollyaténokká téteffenek, mint régenten Jeremiás Propheta (a) tétetettén erős városá, vas oszloppá, és értz bátyává, mellyekben a' reájok lövetett nyilak meg-romlanak, és semmit nekik nem árthatnak. E' tsudálatos meg-változtatásnak formája felől elmélkedék a' szent Pál illyen-képpen szólván: (b) Tudgyuk, hogy az Isten szeretőknek mindenek javokra szolgáltnak, kik az ő végezése szerént hivatalosok. Oka pedig e' meg-változtatásnak nem egyéb a' Jésus Christusnak keresztnél, kinek kedvéért lón nekünk Atyánká az Isté.

Ez ama' keserű Márah nevű vízeknek keserűségeket el-vévő jel, mellyekre e' világnak pusztáin bujdosván

T 4

akad-

a Jerem. 1. 18. b Rom. 8. 28.

akadtunk. Ez ama' fel-emeltetett értz kigyó, mellyre tekintélvén, ha színtén nyomorúságokkal illetterünk, és farkunkra nézve, mint valamely kigyótól mardostatunk-is, él mindazáltal a' mi szívünk, ennek penig feje meg-rontatik: Ez ki a' mi veszedelmünkre szereztetett égő kemenczében jelen vagyon, midőn főképpen az ő nevéért üldöztetünk: E' keresztnak fáján termenek ama' nyomorúságoknak jeles gyümöltsei, kiváltképpen penig az igazságnak gyümöltse, mellyet az Apostol emleget, Heb. 12. Minden dorgálás, mostá jollehet nem láttatik örvendetesnek, hanem szomorúságosnak lenni, mindazáltal végeznie az igazságnak tündes gyümöltset adja azoknak, a' kik abban gyakorlották magokat. Az Isten fiainak azért fanyaruságikat valakinek (midőn ezeknek természeteket a' dolognak valósága szerént kellene ki-fejezni) gonoszoknak, szerentsétlenségeknek és

és nyavalyáknak nevezni, semmi nem egyéb, mint valamely rest és feledékeny elméjű Patikároft követni, ki mikor edényében keferű italnak nemét töltvén, és nevezetit reá ragasztván, rajta hadta, holott azon edény meg-űresedvén, annak-utánna nem keferű, hanem jó ízű, és italtra kíváncsatos italt töltetett légyen abban.

Helytelen nevezet ez illyetén bizonyára a' hivekre nézve, és valóságosképpen azokat illeti, kiknek a' Christussal semmi egygyeségek nintsen, kiknek a' rajtok forgo nyomorúságok semmi hasznót nem szörőznek, sőt követei, és elől-jaro hop-mesterei amaz ő reájok ez élet után következő örökké-való büntetéseknek.

Meg-tetfzik azért immár, mennyivel légyen méltóságosb az Isten fiainak állapattyok e' világ fiainak állapattyoknál. E' résznek elein tanítók a' nyomorúságoknak minden féle neveit közönlégesfieknek lenni, úgy
hog

hogy semmi nyavalya ne legyen, mely
szintén úgy a' kegyes és Isten-felő
emberen, mint az ő bűneiben megál-
talkodott vakmerő bűnőfőn, meg né-
eshetnék: De ebben áll a' külömb-
ség, mert a' bűneiben heverő hitetlen
ember semmi jó vigasztatást ezekből
né vehet; az Isten fainak pedig más-
képpen vagyon dolgok, holott azok-
nak nyomorúságok ki-beszélhetetlen
jokkal terheltettnék-meg, a' Chri-
stus kereszttinek ereje által kívánatos
joknak nemeivé tétetvén, mellyre
nézve ezekből igaz, áthatatos, és u-
gyan ki-mondhatatlan vigasztalást
vérsznek magoknak, annyira, hogy ha
a' bűnos ember semmi más modot, I-
stenhez való térésében, idvőtségének
keresésében, és Isteni félelemre való
életben nem lelne-is, bizonyára ez il-
lyetén rajta forgo nyomorúságoknak
érzése, s' ezekről való serény elmél-
kedése, igaz elég volna.

Végezzéte, ha a' tégedet szorongato
nyo-

nyomorúságok ennyi, és illyetén drá-
galatos jokkal vadnak meg-édesítet-
vén, ha illy dicsőséges és boldogsá-
gos ki-menetelek, miért háborgasz
tehát kegyes lélek, és mit busulsz en-
nyire a' mostan rajtad forgo nyomo-
ruságokon? Ezért, azt mondd, mert
a' testnek igen fulljóssak. Igaz dolog
az, de nem külömben vagyon ez a-
tánt az állapot, mint valami ötvösség-
nak be-vételében, melly felől nem
iziról, hanem erejéről, hasznáról, és
munkálkodásáról szoktak ítéletet ren-
ni: Minek-okaért, hogy valamin-
magadat meg ne tsalljad, a' nyomo-
ruságok felől való elmélkedésben, e-
zeknek meg-bőstülhetetlen gyűmöl-
tseit, és végeit terjeszted magad eleibé.

Ezek azért, mellyekkel e' jelen va-
ló életnek nyomorúságiban kell ma-
gadat gyámolitanod, és holott ennyi
jokat hordozzanak magokkal, mint
rendel előbben rakogatók, e' tisztod,
hogy szivednek bánattyát felre tévén,
vig-

228 SZENT EÖRÖMRE
vigságban, és buzgó örömben foglal-
lyad magadat. Ezt kívánaya tőled Sz.
Jacab c.1.v.2. Nagy öröm gyanánt tar-
tsátok atyámfiai, valamennyiszer külön-
külön fele késértetekben estek. Főképpen
penig ha az Isteni igazság, és igaz
vallás mellett való álhatalos bizonyság
rételed miatt kénszerítetel valamit
szenvedni. (a) Boldogok a kik hábo-
ruságot szenvednek az igazságért, mert
azoké a' mennyeknek országa. Örüllye-
tek és örvendőztek, mert a' ti jutalmot-
ok bővséges mennyekben. (b) Ha a'
Christus szenvedésnek társai vagdtok, a-
zon örüllyetek, hogy mikor az ő ditsősé-
ge meg-jelenik, akkor is örvendőzvé-
n vigadgyatok. Ha szidalommal illetnek ti-
teket a' Christus nevéért, boldogok vagdtok,
mert az Istennek ama ditsőségének lelke
ti rajtatok meg-nyugoszik, ki azokra nek-
ve káromlattanik, ti ráotok nárvé penig
ditsóittetik. Az Apostolok tanítványá-
nak lenni jelenté-
d meg magadat va-
lósá-

a Matt. 5. 10. 12. b 1. Pet. 4. 13. 14.

VEZERLŐ ELMELK: 229
lóságossan, kik a' Jesus Christus felől
való bizonyság-tételért, (c) veszfűök-
kel meg-verettetvén örömmel menének,
hogy méltokká tettek, kik az ő nevéért
boszszúsággal illettetnének. Es így a' Sz.
Pálus bizonyság-tétele szerént (d)
ditsekednek vala a' nyomorúságokkal.
Köveld a' Sidok között való szente-
ket, kik (e) az ő jószágoknak sákmány-
lását nagy örömmel vették, tudván hogy
nekik drágább, és meg-maradandóbb
kintsek vagyon mennyekben.

Sőt nem tsak örülnöd, és vigadnod
kell néked a' nyomorúságoknak kö-
zépette, hanem szűkség hálákat-is ad-
nod Istennek, ki ilyen formán és mo-
don, ennyi javaiban részesített tégedet,
minden te nyomorúságidban, éppü-
letedre, és elő-meneteledre vigyázván.
Mondgyad annak-okaért a' Jobbal,
ki e' letzkét igen jól meg-tanulta va-
la, meg-ismérvén minémű okokra
nézve kellene Istennek áldást tulajdo-

U

nitani,

c. 1. Pet. 5. 40. 41. d Rő. 5. 3. e Heb. 10.

nitani, még a' nyomorúságoknak
mélységes örvényében evezkelvén-
is; mondgyad ugymond, midőn ez
hamar el-mulo, haszontalan világnak
javaitol meg-fosztattatol: (a) Az Ur
adtá volt, az Ur vette-el, legyen áldott
az Urnak neve.

Hogy pedig ez örömet áthatatossan
tiédde tehesse, és mennyei Atyához
való háládatosságodat meg-jelenthes-
se, ottan-ottan a' te nyomorúságidbá
gondolkozzál ezekből reád szármá-
zando méltóságos és ki-beszélhetet-
len jókrol: tekints-meg azoknak id-
vőiséges végeit, s' ki-meneteit, ezek
után pedig mondgyad magadban vig-
szível: O melly nagyok az Istentől
reám bocsátott nyomorúságokból
való jó tetemények! Mert jöllehet-
ezek által (b) romol a' külső ember, de
a' belső napoként éppítettik.

Mondgyad azért, (példának-oka-
ért:) Az Isten engemet, az én mag-
zatim-

a Job, 1. 21. b 2. Cor, 4. 16.

zatimtol meg-fosztott, de e' véggel,
hogy az Isten fiának nyomdokokat
jobb módjával követhetném; Atyámat
és Anyámat el-vőtte, de azok helyett,
örökké-valo Atyám akar nekem len-
ni, nagyobb gondot viselvén rolam,
mint valamely Anya, fáját méhének
gyümölséről. Meg-engedte, hogy
barátimnak tsaládságokat ellenem,
meg-tapasztalnám, ezért hogy az ő
szerelmében, vég nélkül részesülnek.
Meg-akart engemet fosztani javaim-
tol, bűnsűletemtől, és méltóságomtól,
hogy a' minden teremtetett állatok
Királyának ditsőségében élhethék.
Szegénységre jutatott, hogy az egek-
nek gazdag öröklégét vég nélkül
birhatnám.

Tömlőczben tartatom, hogy az I-
sten Fiától szereztetett szabadságban
részt vehethék. Számkivetett vagyok,
hogy amaz én menyei hazámban köl-
tőzhethetném. Beteg, hogy betegségem
orvosságra fordítsák. Testemben,

U 2

avagy

avagy tsak valamelly tagaimban képtelen, bénna &c. vagyok, hogy tőkélletes emberré lehessék a' Christus testének mértéke szerénr, és e' romlandóság ezennel romolhatatlanságot öltözzek-fel. Ezennel meghalok, hogy örökké való életet kezdgyek élni. Es akarmi nével nevezhetendő nyomoruságokat viselleyek, mitsodák ezek akar nehézségekre, akar penig hoszas voltokra tekintsek, egyben-hasonlittatván ama' ki-beszélhetetlen, és meg-bőtsülhetetlen jókkal, melyeket ezek hordoznak magokkal?

Ezekről kérlek kegyes lélek, elmélkedgyél serényen, a' te mostan rajrad forgo Szomoruságodnak idején, és ezt végben vivén, a' te könyvhullatásidnak vize, menyegzei lakodalomnak borává változik tenéked, és szomoruságod örömré fordul. Így meg-kostolod, melly jó légyen az Ur, ámbár első tekintettel kegyetlennek tessék-is tenéked, és meg-tapasztalod a'

lod a' mi mennyei Jonatanunknak pálczájának végét (*ki az Israel népe közt nagy szabaditást szerze*, 1. Sam. 14.) édes mézzel bé-kentnek lenni, melly a' szemeket világosittya, a' sziveket vidámittya, a' kezeket hadakozásra készíti, és minket győzödelmeseleknél-is fellyebb valókká téfszen, s' ekképpen eszedben vészéd az Apostolnak imez intéstét nem helytelennek lenni: (*a*) *mindenkoron őrálljetelek*. Holott nem tsak a' szerentsés, hanem még a' szerentsétlen, és kedvetlen állapot-is tenéked bővséges örömré való alkalmatosságot szolgáltatson.

VII. R E S Z.

Ez hetedik elmélkedés fundaltatik az Isten felő embernek e' világon lévő forsán, melly ebben függ, mert: *Az ő állandó hazájában igyekező Szarándok.*

U 3

Az

a 1. Thess. 5. v. 16.

AZ hatnadik tőlünk ide fel-
lyebb le-tétetett fundamentum-
bol nyilván meg-érted, hogy a' mint
tégedet a' bűn tűzött-ki Paradijsom-
bol, ki-rekesztvén menyországbol,
ugy-mint eredetnednek hajlékából;
Igy egyedül Isten kegyelméből, hi-
vattattál viszfza a' számkivetésből,
hogy ujonnan hazádban meg-térhet-
nél. A' honnét e' következik, hogy
ez életbéli állapotod nem egyéb szűn-
telen való bujdosásnál és szarándok-
ságnál, mellynek czéllya nem egyéb
a' menyországnál, és örökké való bol-
dagságnál. Nem hazád azért, sem-
derekas lakó helyed e' világ, hanem
csak bujdosásodnak, és számkiveté-
sednek helye, ugy hogy illeendőképpé
a' Dáviddal így szólhas: (a) *Jövevény
vagyok Uram te előtted és selyjér, mikép-
pen minden én Atyám voltanak.* Es is-
mét: (b) *Bujdosóm e' földön.*

E' fundamentum azért fel-vettette-

vén,

a Ps. 39. 13. b Ps. 119. 19

vén, miért busultsz és háborgasz, valami
szerentsétlenfégnék tsapását viselvén
testedben? bánkodik hogy szivednek
kivánsága szerént mindenek meg nem
felelnek; de vallyon né tudodé, hogy
útban helyhezteretett ember légy, és
következendőképpen lehetetlen hog'
mindenek szád izént eshesseinek? Mi-
nekokaért szűkséges-képpen e' kettő
közszűl egygyiket el kell választan-
nod; avagy hogy az útban lévő aka-
dályokat tseadészen meg-szenved-
gyed, avagy ezt fel ne vedgyed, és így
soha hazádat el ne érjed. E' kettő
közszűl mondom, valamelyiket el
kell választanod, harmadik nem adat-
tathatik. Avagy azért kell szenved-
ned, avagy örökké áthatatossan meg-
maradando hazádnak útát fel nem-
venned.

Továbbá, ha szarándok vagy, a'
mint hogy ilyen vagy, nosza tehát-
légy bátor a' te nyomorúságidnak ide-
jén, mivel a' mit most szenvedsz, nem

U 4

örök-

örökké-való léfszen, semmiképpé tovább útnál nem terjedvén. Kitsoda az úton-járók közzül, ki nem akarná tsédész elmével el-viselni az ő útabéli alkalmatlanságokat, ime' gondolattya által adván vigasztalást magának, hogy útát elvégezvén, és hazájába érkezvén mindé nehézségektől meg-menekedgyék: Ezent kell néked-is ez életbéli bujdosásidnak szomorú őfvenyin előtted viselned, mellyek noha súlyosfak, de ismét ellenbē igen rövidék: Ha a' te bujdosásidnak napjai szintén olly számosságokká tétetnének is mint Jácob Patriarchának, ha tudniillik érhetnél száz harmincz esztendőket-is, mindazáltal így szólhatnál vele egygyütt: (a) *Az én bujdosásimnak esztendeinek napjai száz és harmincz esztendőék, kevesek és nyomoruságosfak voltak az én életemnek esztendeinek napjai, és né érték-el az én Anyámnak éveinek esztendeinek napjai, a' mellyekben ő bujdosék. Es mindön*

a Genes. 47. v. 9.

dön futásodat (melly hamar meg-léfszen) el-végezended, minden nyavalyáidnak és szomorúságidnak alkalmatossága óta meg-szünik: (b) *Nem ehez többé sem nem szomjuhozol, a' Napnak hévsége, sem pedig semmi egyéb hévség nem árthat tenéked. Mert a' bárány, ki vagyon a' széknek körképben, legeltet tégedet, a' vizeknek élő forrásira vivén tégedet, és el-törölvén szemeidről minden könnyhullatást.*

Ennek fölőtte mivel e' világon bujdosó vagy, semmi hely e' világon nintsen, a' honnét te ki-küldettedvén, ugyan valóba' számkivetettnék mondhatnád magadat. Ezen okra nézve vizíont, nem ál kaszdagyságod, e' földnek valami részetskéjében, házban, mezőben, avagy valami egyéb e' féle örökségben, melly nagy, avagy melly kitsin legyen az, még ha szintén e' világnak egy egész tartományával, avagy sok országgal bírnál-is. Vízíont a'

b Apoc. 7. v. 16. 17.

238 SZENT EÖRÖMRE
 te bősületed nem ál e' világi méltosá-
 gos állapotban, avagy ama' fok el-
 méket haszontalanul legeltető, ha-
 mar el-mulo fűstben, sem nem hely-
 heztetett gyönyörűséged e' testnek
 oktan kívánságinak véghez vitelé-
 ben, sem végezetre életed, e' rövid,
 és sebesen folyó időben; hanem a'
 mint hazád a' menyországa, így kasz-
 dagságod, a' te, és egyéb szenteknek
 számokra készített mennyei jura-
 lom, és örökség. Tiszteleted, s' méltosá-
 gosod ez, hogy Istennek fia vagy,
 és minden teremtetett állatoknak vá-
 lasztott Királya. Gyönyörűséged és
 örömed a' Jehova, (a) *Elégseges*
öröm vagyok az ő országán előtt, és gyö-
nyörűségek vadnak az ő jobján felől min-
denkor. Életed, amaz örökké valo é-
 let, mellyben szarándokságodnak el-
 végezése után részefittetel, úgy hogy
 midőn meg-hallz, akkor készdele
 valóságos életet élni.

a Psa. 16. v. 11.

VEZÉRLŐ ELMELK: 239
 E' világnak javait, bősületed, és
 méltoságit a' mi nézi, csak mulolan
 illetnek tégedet, és mint egy történet
 szerént, holott bujdosó légy, nem kü-
 lömben mint a' szerentsétlenségek,
 illy külömbféggel mindazáltal, hogy
 imezek (értem a' jókat) gyakorta
 az igaz útról el-tévezstik, a' gono-
 szok ellenben és szerentsétlenségek,
 minden reménség kívül, egyenesle-
 bé, s' könnyebbé téstik ez utat az I-
 stén fiainak.

Ez-is ki-jő innét, hogy nyavalyás
 voltod ne álljó semmiképpen e' világó
 való szükségedbe, avagy kárvallásod-
 ban: mert úgy lennél nyavalyás, ha so-
 ha hazádbá nem érkezhetsél, és a' di-
 tsőséges állapotban, mellyre most igye-
 kezel, részt nem vehetsél, holott an-
 nak-okáért, a' te mennyei hazád, örök
 életed, következő méltoságod, s'
 gyönyörűséges sorfod felől bizonyos
 légy, semmiképpen (ha igazat akariz
 itelni) magadat boldogtalannak nem
 mond-

mondhatod. Ne győőrtőjön azért at-
 oktol való meg-fosztatásod, melyek
 nem sajátid voltak. Ne légy, ki mint
 egy történetből valót a' drágalátos jó-
 nak; útadat fel-tőtt czélednek s' nyu-
 godalmodnak; és vendég-fogadoban
 való mulatásodat hazádban való tse-
 desz és álhatatos lakásodnak, eleiben
 vetnéd. Ne nyugodgyál-meg a' te,
 hasznodra nem tartozó jókban, ama'
 tőkéletes boldogságnak keresésének
 el-mulásával. Bolondokhoz illik, va-
 lami czondorlott, semmire kellő ze-
 kének el-vesztéséért jajgatni, azonban
 tűz miat meg-gerjedet házán nevetni.

Továbbá, úton-járó lévén, és meny-
 ország felé igyekezhén, kérlek ismét,
 bátoríts-meg magadat, minden nyo-
 moruságidnak idején, ellenekben vet-
 vén ezeknek, a' te útnak és hivata-
 lodnak czéllyát. Vidámitsd-meg ma-
 gadat, a' te mennyei hazádnak, ama'
 ditsőséges országnak, az örök élet-
 nek, és ebben következő győ-
 nyo-

győőrtőségnek, meg-tsalhatatlan re-
 méniségével. Tudd-meg hogy a'
 menyországban kívül, nem méltó sem-
 mi a' te személyedhez, és hogy e' vi-
 lágnak minden féle javai, méltatlanok
 legyenek, a' te gondolatidhoz, és ki-
 vánságidhoz. E' ki-terjedett föld, min-
 den rajta lévőkkal, alább való, hogy
 nem mint a' te birtokod alá való vet-
 terésre érdemes volna. Mert Istennek
 fia vagy, útban lévén immár, hogy a'
 te hozzád illendő országot ezennel
 örökségűl birjad. Vess-el azért ma-
 gadtul minden haszontalan, és go-
 romba emberekhez illendő gondola-
 tokat. Vess-el minden kedvetlen szo-
 moruságokat. Mutasd-meg ábráza-
 tod, szemeid, és minden külfő forgo-
 lodásid által, magadat olly jeles, és bá-
 torságos szívű férfinak lenni, mint
 olly emberekhez illik, kiknek ezen-
 nel, egy keves idő vártatva, minden
 teremtetett állatokon kellyen ural-
 kodniok.

Végezetre, holott fizarándok, és útban helyheztetett bujdosó légy, valamennyiszert a' Szomorúság igyekezik elmédet el-foglalni, szolly így magadban: Mintha-nem volna nekem semmi egyéb foglalatosságom ezen kivül, hogy elmémet szüntelenül győztörjem és fárasztzam. Távol légyen ez tőlem, távol légyen: Uton-járó vagyok, más dolgokra kell azért nekem gondot vifelelnem, mint hogy útamat félben szakasztván le-üllyek, siránkozzam és magamat faggassam; Mert az Illyéssel egygyütt hofzszu útat kell nekem meg-járnom, hofzszabbar hog' né mint azt tulajdó erőm által véghez viheteém, ez útról kell azért nekem serényen gondolkodnom, hogy mentül hamarébb el-végezhessém, meggyőzvéen ezen lévő törős akadályokat. E' végre szűkséges eszközökkel kell élnem, minémű a' hit, atyafülszeretet, a' reménység, bekeséges türes, álhatatosság, a' könyörgés, és minden egyéb

egyéb joságos tselekedetek, melyeket (a) készített az Isten, hogy azokban járjunk. Ennek-fölötte sok halálos veszedelmek foregnak én környülöttem, és hatalmas ellenfégek, e' világ tudni-illik, és ama' tekintetre retentetes, s' egyfzer s' mind igen erős pokolbéli Goliát, a' mi penig nehezebb, az én fáját, ellenem kegyetlen ellenféképpen tusakodo testem. Ez ellenfégim szüntelenül utánnam olázkodnak, hol jobb, s' hol penig bal kezem felől ostromolván, hogy örökségemtől engemet meg-fosztván mindeneitől el-veszessenek.

Midőn azért ezek ellenem inditják erejeket, vallyon olyan boldogtalannak, és esze-felejtetnek kellé nekē lennem, hogy ezeket rajtam szabadofsan grassálni engedgyem, kezeimet kebelembe bé-tegyem, és semmit el-lenek ne rőzgölődgyem? Semmiképpen nem tselekeszem; Szivet vészek

X 2

inkább,

inkább, és erőssen ellenek tufakodó, másképpen oda lennék én, meg-ölettetvén útamban, és testem a' pokolnak vermébe be-vettettetvén. Ezek volnának ám, ama' derekas és süllyos akadályok, mellyekhez képest minden egyéb gonoszok (igy neveztetnek közönfegyessen) csak hejában-valóságok és hazugságok. Ezeken szomorkodgyál azért, és ezeken győtorjed magadat, ha ugyan e' félékhez vagyunk kedved. Ezekre függgezd elmédet, ama' világi hamis el-muló jokon való szomorúságod helyett. Gondold-meg (igy szól egy a' Paterek között) (a) *a' te bujdosásidnak nyomorúságát, gondold meg az emberi életnek veszedelmét, gondold-meg saját romlandóságodat, és ezek feől serényen gondolkodván, azt mondó neked, hogy csak alig vészéd eszedben, a' mi különbéppen láttatnak nehéznek lenni testednek, holott szenvednek egész gondolatrya terjesztetnek a' belső nehézségek feől való elmélkedésre.* Mind

a Bernb. in festo om. Sanct. Ser. 1.

Mind ezeket jó modjával, hűséges lélek, forgasd-meg elmédben, és eképpen minden Szomorúságoknak köteleiből könnyen magadat feloldozhatod, és magadat igen boldog, s' okos úton-járóvá teheted. A' ki másképpen tselekeszik, e' világnak esztelen úton-járó fiaikhoz hasonlítja magát, kik közöttül valamelly számkivetett lévén, azonban Fejedelmének kegyelmében vétettetvén, és számkivetésének helyéről visszra hivatvatván, útra indul ugyan, hazájának szerelmétől viseltetvén, de igen nagy kedvetlenséggel, és ezer féle bolondsággal: Mert midőn útnak ered, sokat keserveffen panaszkodik, hogy annyira való útiköltség néki nem szolgáltatnak, mellyel né csak fel-vőtt útát végezhetné-el, hané még az utanis annak része nála maradna, hazájába érkezvén, holott azonbá szűkségnek látása nélkül, minden nével nevezhetendő joknak gyönyörűségében élhetne. Buskodik

hogy ne legyen békelt ruhája, holott
 azonba csak nyári időben kellene né-
 ki úton járni, és hazája felé törekedni.
 Bánkodik, hogy nem terheltetett meg
 több imez amaz aprólékkal, mint a'
 mennyit el-viselhetne. Ha ezekben
 kedve telik, útnak ered, de azonban
 ha más hozzá hasonló számkivetetett
 tárfa, kívánsága szerént tőle butsut né
 vőtt, ismét kéledelmeskedik, e' végre,
 hogy azzal pörölylőn, nem-is akar e-
 lébb menni, míg nem a' bíró előtt pör-
 rinek vége szakadgyon. Ezt végben
 vivén, és útát ujjokban eleiben vevén,
 ha meg-látand valami nyulatskát elöt-
 te által-futni az úton, mint nyilván va-
 ló veszedelmére tartozó jóvendőléf-
 től meg-rettenvén hirtelen meg-for-
 dúl, hátra térvén számkivetésének he-
 lyére. E' rébzés viszont valamelly ba-
 rátya által agyából ki-verettvén, uj-
 jonnán fel-pufzdrazodik, de tudála-
 tos-képpen vesztegeti az időt, és sza-
 bad akarattya szerént magának aka-
 dályo-

dályokat szerez, mert midőn erdőn
 kell menni, nagy szorgalmatossan a'
 fákat számlálgattya, azoknak mohok-
 kat szaggattya, meg akarván a' Bern-
 hárdustól közfég itéletiből előhozat-
 tatott dolognak valóságát próbálni: Az
 elő fáknak gyökerei oly hosszúak ki-terjed-
 nek, mint azoknak magasságok, annyi á-
 gokkal mint gyökerekkel ekefittetvén. Ezt
 sokáig haszontalanul próbálgatván, ké-
 főre ímét el-indul, de valami szokása-
 nál fellyeb való levél zördülést hallván
 mindjárt úgy irel, mint ha a' tolvajok
 hátán volnának, mellyre nézve minde-
 nét el-hagyván szaladni kezd, és útá-
 rot el-felelkezik. Valamidőn ismét
 jó karban állattatván, és ebbéli felel-
 mére-tévén, meg-indul ugyan, de bo-
 londságában semmit azonban hátra né
 hágy; mert ha valami követ útában
 (mellyet könnyen el-kerülhetne) meg-
 látand, igyekezik lábaival meg-tapod-
 ni, és el-rontani, s' ezt nyeri, hogy tu-
 lajdon lábait meg-sebesítvén, hanyatt

esék a' földre, holott sokáig panaszolkodván siránkozással, nem igyekezik azonban, hogy mentül hamarabb onnét fel-emelkednék, és ha valamelly azon úton járó könyörtületesfégre indulván, munkálkodik fel-emelésében, az ellen zugolodik, embertelenkedik, sőt jó-tétére föllyül ugyan szidalommal kezdi illetni.

Ha történik, hogy első miatt meg-nedvesütsétek, tiz napi járó földel, hátrább mégyn, illy okkal, hogy ruhát meg-szárogassa. Vendég fogadoba jutván pedig, ha ott mindé házakat tisztítva, fel-ékesítve, és kárpitokkal bé-vonva né találánd, avagy, ha valami kis alkalmatláságot kényszerítették szenvedni, ha az ágyak nem kedveszerént való puhák, ha friss étkekkel nem kínáltatik, ismét útarol, s' hazájárol el-felelkezvén, a' gazdával verseng, tanács eleibe akarván illy causáját támasztani: ellenbé, ha szája izént lettenek mindenek, munkálkodni kezd

kezd a' vendég fogadonak meg-jobbitásában és éppítésében, e' végre hog' más uttal, midőn ismét viszsza térénd (melly soha mindazáltal nem léfzen) job' kedvel és kíváncsian fogadtartásék. Ha pedig annak éppítése vélekedésénec és akarattyanac minkenekben meg nem felel, viszsza tér ismét, és így soha a' tőle fel-tétettetett czélt boldogul el nem érheti.

Summa szerént, ezer munkákkal és nehézségekkel gyötri és faggattya magát házontalanul, mellyektől könnyen magát meg-ohatta volna, ha az ő útában izemei eleiben akadott dolgokat félre tévén, tisztiról, hazájárol, hivatallyárol, és állapattyárol, szüntelenül meg-emlekezett volna.

Szintén hasonlatos, e' ki-terjedett nag' alkotmánynak veszedelmes pusztáján bujdosó világ fiainak dolgok. Elfelelkezvén tudni-illik lelki útokról és futásokról ottan ottan, mellyet álhatarosflan életek folyásába kellett vol-

250 SZENT EÖRÖMRE
na continuálniok. A' honnét e' követ-
kezik, hogy az ő életeknek ki-mene-
telekor-is, szintén olyan új vendégek
legyenek a' keresztyénységben, mint
voltak eleitől fogva; s' ekképpen,
(a) bűnösök lévén száz esztendő's korok-
bann-is átkoztak lesznek. Illyen eszte-
lenség azért, hogy jöllehet néha fel-
törték magokbā e' világnak valet mő-
dani, mindazáltal álhataratosan végbe
nem vitték, hanem holott (b) lélek sze-
rént kezdették útokat testi szerezni végez-
ték el: Oka ez, mert mikor az ő men-
nyei hazájok, és ebben következő
nyugodalmok felől kellene elmélked-
niük, akkor illetlenül magok kárával,
hejában-valóságokban, világi hívás-
gos dolgokbā tudni-illik avatták ma-
gokat, annyira hogy ezeknek gon-
dos, és sok keserűségekkel egyben-
köttetett szorgalmatoiságitól el-vo-
nattarván, az ő hazájokra egyheffen
vezérő úttól igen megszűz estenek.

Te

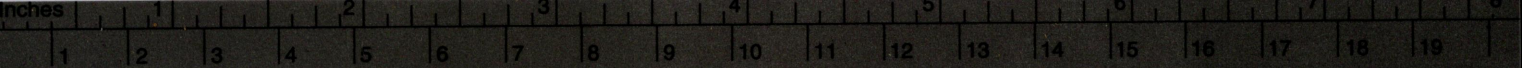
a Efa.65.20. b Gal.3.3.

VEZERLŐ ELMELK: 251

Te pedig, kegyes lélek, másképpen
visellyed magadat, és az eszes úton-
járónak példája szerént (c) menny erő-
ről erőre, míg nem meg-láttassál Isten e-
lőtt a' Sionban; hogy így az Apostollal
e' bizonyosság-tetelt és vigasztalást ma-
gadban meg-tapasztalhassál, és ezt
mondhassál: (d) Egy dolgot mirelek
penig, azokat mellyek hátam megett vad-
nak el-feljűvén, azokra penig mellyek elől
válnak igyekezvén, a' ez el felé futok, az
Istennek Christus Jესusban való mennyei
hívatalának el-vételére, Amen.

c Psal.84.3. d Philip.3.14.

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue

Cyan

Green

Yellow

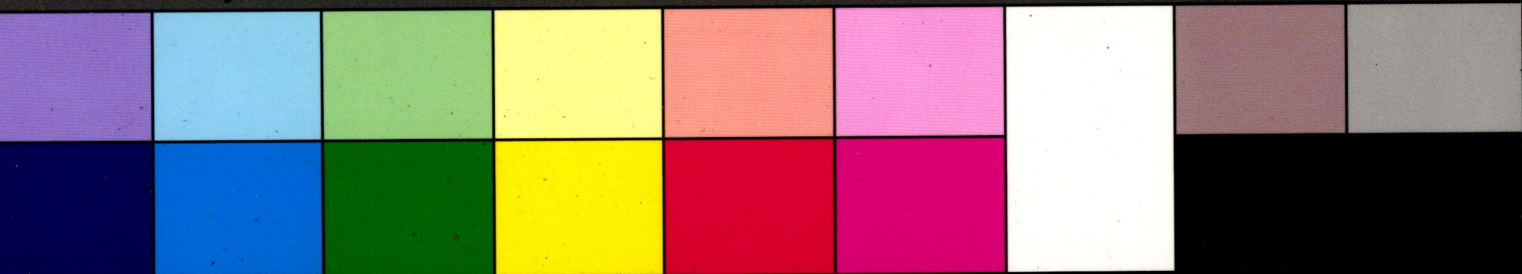
Red

Magenta

White

3/Color

Black

250 SZENT EŐRŐMRÉ
na continuálniok. A' honnét követ-
kezik, hogy az ő életnek ki-mene-
telekor-is, szintén olyan új vendégek
legyenek a' keresztyénységben, mint
voltak eleitől fogva; s' ekképpen,
(a) bűnösök levén száraz esztendő's korok-
ban is átkoztak lesznek. Illyen eszté-
lenség, azért, hogy jöllehet néha fel-
törték magokbá e' világnak valet mő-
danj, mindazáltal áthatatosan végbe
nem vittek, hanem holott (b) lélek sze-
rént kezdettük útokat testi szerent végez-
ték el: Oka ez, mert mikor az ő men-
yei hazájok, és ebben következő
nyugodalmok felől kellene elmélked-
niek, akkor illetlenül magok kárával,
hejában-valóságokban, világi hívá-
gos dolgokba tudni-illik avatták ma-
gokat, annyira hogy ezeknek gon-
dos, és sok keserűségekkel egyben-
követett szorgalmatoiságitól el-vó-
nattarván, az ő hazájokra egyenesen
vezérő úttól igen megszűze estének.

Te

a Efa. 65. 20. b Gal. 3. 3.

VEZÉRLELMELK: 251

Te pedig, kegyes lélek, másképpen
viseltyed magadat, és az eszes úton-
járónak példája szerént (c) menny erő-
ről erőre, míg nem meg-látassál Isten e-
lét a' Sionban; hogy így az Apostollal
e' bizonyosság-terelt és vigasztalást ma-
gadban meg-tapasztalhassál, és ezt
mondhassál: (d) Egy dolgot művelek
penig, azokat mellyek háttam megest vad-
nak el-sel-jérén, azokra penig mellyek elől
vaduak igyekezvén, a' czél felé futok, az
Istennel Christus Jeshuban való mennyet
hivatalának el-vételére, Amen.

c Psal. 34. 3. d Philip. 3. 14.

Reg

